

MESKÓ BARNA

A CSÁGVÁRI MÚZSÁK

KIADJA A MAGYAR JÖVŐ NYOMDAÜZEM ÉS LAPKIADÓ-VÁLLALAT
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG MISKOLCON 1927

TARTALOM

I. FEJEZET

melyben az asszony találkozik álmai hősével

II. FEJEZET

melyben egy profán lélek megzavarja a fennkölt barátságot

III. FEJEZET

melyben lecsap a mennykő, a végső pillanatban azonban villámhárító is akad

IV. FEJEZET

melyben a nagy költőből szegény kis poéta lesz

V. FEJEZET

melyben a cságváriak ugyancsak kivágják a rezet

VI. FEJEZET

melyben az asszonyok éledni kezdenek s a doktorné leveti álarcát

VII. FEJEZET

melyben mások is követik a doktornét

VIII. FEJEZET

melyben arról van szó, hogy költő-e Dénes, vagy nem költő

IX. FEJEZET

melyben Györgyöt újabb meglepetés éri

X. FEJEZET

melyben Teréz minduntalan ajtót nyit s végül kinyitja az ablakokat is

I. FEJEZET

melyben az asszony találkozik álmai hősével

A forgalmas belvárosi utcán nyurga, elegáns férfi lépkedett. Nem ment, nem járt, nem haladt: ezek mind tulságosan határozott, céltudatos mozgást jelentő szavak a két keskeny lakkcipős láb tevékenységére.

A két lakkcipős láb gazdája utcahosszat élénk feltűnést keltett. Aki nem ismerte, annak is felötlött volna nem mindennapi megjelenése, kissé hajlott, puha, nőies mivolta, keresett eleganciája. S a feje határozottan érdekes volt. Érdekes azért, mert ez a fej ugyan tulságosan gyakran megszületett már írói fantáziákban, andalító regények oldalain, de az életben alig lehet találkozni vele. A sima, sápadt arc és a szénfekete hullámos haj, amely dusan kandikált elő a kalap alól, érzelmes bakfisok és nyugtalan asszonyok álmait juttatta az ember eszébe.

A feltűnés azonban, amelyet ez az ur keltett, sokkal nagyobb volt, semhogy pusztá megjelenésének köszönhetne volna. Az utca járó-kelői jól tudták, hogy a szerencsés külső még szerencsésebb belsőt takar. A belváros arslánjai, akik elmellőzték, még csak közömbösebb érdeklődéssel, itt-ott leplezett irigységgel nézték végig, a hölgyek azonban valami izgató kis villanyütést éreztek a közelében s háta mögött lépten-nyomon összehajolt két női fej:

– Láttad? Záky György...

– Igazán?

S a két női fej csillogó szemekkel visszafordult.

Záky György látszólag alig vett tudomást erről a diszkrét hódolatról. Elég magas volt ahoz, hogy szeme ne ütközzék a közeli dolgokba, hogy elrévedezhessen az emberek feje fölött, mintha távol keresne valamit. Ami körülötte történt, azon legfeljebb futólag suhant végig a tekintete.

Mindez pedig így volt rendjén. A lakkcippellőt, az eleganciát, a dus, hullámos fürtöket és a távolba merengő tekintetet sem Záky György nem engedhette el önmagának, sem az asszonyok nem engedhették el neki.

Utóvégre ő az asszonyok poétája volt.

Az asszonyok népszerű, körülrajongott poétája; a selymek, ékszerek, gyöngyök költője, süppedő pamlagok dalnoka, vakító villanyfény és színes félhomály pacsirtája.

Kutyakötelessége volt, hogy olyan legyen, amilyennek versei mámoros olvasása közben az asszonyok elképzelték. Csak nem okozhat nekik csalódást, ha szemtől-szembe találkoznak vele! Nem lehet más: női kézzel irt karcsu kérdőjel a közönséges pontok sokasága között. Finom, sima és titokzatos.

...A kérdőjel most hirtelen eltűnt a pontok közül. Benyitott egy boltajtón: a könyvkereskedőjéhez. Odabenn karban köszöntötték, hajlongó szolgálatkészséggel:

– Alászolgája!

György biccentett a fejével és hanyagul, balkézzel kotorni kezdett az újdonságok között. Lapozgatott, böngészett, aztán becsapta a könyvet és másik után nézett.

Háta mögött egyszerre női hang csendült meg:

– A Záky György legújabb kötetét kérem.

Elmosolyodott és visszafordult. Csinos szőke asszonyka állt a tuloldali pult előtt. György szemügre vette:

- Meleg, lusta teltség... A ruhája ügyes divatkópia. Semmi egyéni. Azt hiszem, vidéki lehet...
- konstátálta magában.

A kereskedősegéd most az asszonykához hajolt és halkán mondott neki valamit. Ez meglepetten kapta fel szőke fejét és őszinte érdeklődéssel, szinte szelesen nézett hátra. Szeme találkozott a Györgyével és erre az arcát enyhe pir futotta el. Nem tudta elpalástolni boldog izalmát.

A segéd már nyújtotta felé a kötetet, elkapta és néhány pillanatig bizonytalanul, habozva tartotta a kezében. Aztán merész elhatározással, gyorsan György felé indult, mint aki fejest ugrik a háborgó hullámok közé:

- Ó, ön az, mester? Nagyon, nagyon hálás volnék, ha egy autogrammot... Ide az első oldalra...

Györgyöt nem érték váratlanul az ilyen kívánságok.

- Kérem, nagyon szívesen – mosolygott és meghajolt.

A segéd vigyorogva rohant a bemártott tollal, György odakanyarította aláírását a könyv első oldalára.

Az asszony kipirultan fecsegett. Így, felgyulva, gyerekes örömében igazán szép volt:

- Istenem, milyen szerencse!... Talán nem is ismertem volna fel... de igen, a fényképe után okvetlen felismertem volna... Tudja, nem vagyok pesti... vidéki vagyok... Cságvári... Tudja, hol van Cságvár?

- Csak sejtem.

- Persze. Mit törődik ön egy ilyen fészekkel? Igaza van... utálatos... én is utálom.

Sietett lecsepegni a kulturátlan vidéket a fővárosi nagyság előtt.

- Hiába... Ilyen a mi sorsunk, asszonyoké... Nincs akaratumk, guzsba vagyunk kötve... A sors odasodor valaki mellé, valahol az Isten háta mögött és ott éljük a magunk szürke életét... Nem untatja, ha panaszkodom?

- Ó, dehogy.

- Jaj, ugy szeretném kipanaszolni magamat valakinek, aki megért!

A célzás őszinte és világos volt. György nem tehetett egyebet, mint hogy udvariasan felajánlja füleit az asszonyi panaszoknak.

- Tudtam, – lelkendezett az asszonyka, – tudtam, hogy ön nem hagy cserben... Istenem, hiszen a női lélek nagy megértője... a mi nagy költőnk! Hová megy innen?

- Nincs különösebb célom.

- Akkor megkérem egy rettentő szíveségre.

- Rendelkezésére állok – hajolt meg György, immár harmadszor.

- Kísérjen el egy darabon. Csak tíz percre.

Így történt, hogy együtt fordultak ki a könyvesbolt ajtaján. György kissé feszesen mosolygott, a szőke asszony pedig áradó boldogsággal repdesett, csicseregget melletté. Hogyne! A Zákgyörgy oldalán, ezer kíváncsi és irigy szemtől kísérve róhatja a pesti utcát!

György csakhamar megtudta, hogy Cságvár rendezett tanácsu város polgármesterének, Gergő Boldizsárnak a feleségéhez van szerencséje. A férje? Az nagyon tekintélyes ember. Csupa tekintély. És egy percre sem feledkezik meg arról, mivel tartozik ennek a tekintélynek, sem a hivatalában, sem az otthonában. Hiszen alapjában jó ember, de ez a hivatalos légkör néha már kibírhatatlan. Különösen egy olyan asszony számára, aki lelki megértést, gyöngédségeket keres, aki finom szépség, kultúra után vágyik. Hová forduljon? Kihez? Abban a rettenetes fészekben!

– Ó, hányszor, de hányszor megvigasztaltak az ön versei! Minden versét elolvasom, kivágom az újságokból és összegyűjtöm. A kötetait is megvettem egytől-egyig.

György megköszönte a megtiszteltetést, amelyben szerény személyét részesíti.

– Képzelteri, mit érzek most, hogy két hétre Pestre jöttem! Mintha rabságból szabadultam volna meg. A nagynénimnél vagyok, itt lakik nem messze, mindjárt odaérünk. Sajnos!

– Csak én sajnálhatom – udvariaskodott megint György.

– Nem, nem, nekem ez a mai nap ritka esemény. Végre egy ember, akivel őszintén, barátilag beszélhetek, aki előtt nem kell a lelkemet rejtegetnem! Tudja, hogy épen, de épen ilyennek képzeltem, magát?

– Igazán?

– Hajszálnyira ilyennek. Sokszor elgondolkoztam rajta, milyen lehet az az ember, aki ezeket a gyönyörű verseket írja? Hogy él, hol jár, milyen a környezete? Magam elé képzeltem az otthonát is. Nyíltan bevallom, az otthonára nagyon kíváncsi vagyok...

György erre a nagyfoku nyíltságra már igazán zavarba jött. Mert nem kell azt hinni, hogy az asszonyok kegyeltje valami félelmetes hódító volt. Legkevésbé sem. Azok közé tartozott, akik nagyszerűen festenek az élet kirakatában, az üveg mögött, de gyámoltalanná válnak és elvesztik impozáns voltukat, ha magába az élet sodrába kerülnek. Passzív, tétova lelkében kevés volt a reális tettekkészség. S mihelyt olyan helyzetbe került, ahol aktívnak, sőt agresszívnak kell mutatkoznia, alig titkolható félszedséget érzett.

György ösztönösen ismerte ezt a természetét s ezért nem kereste az asszonyok társaságát. Az ösztöne megsugta, hogy csak akkor tarthatja meg nimbuszát, ha nem lépi át azt a bizonyos kirakatüveget, amely mögé talentuma és szerencséje állította. S akikkel a sors mégis összehozta, azokkal szemben hüvös, kimért és tartózkodó volt, nehogy elárulja magát. Még szerencse, hogy ezt a tartózkodását, a nagy ember érthető és természetes gögijének tartották, ami még csiklandozta is a női kíváncsiságot.

De ha az asszonyok járultak elébe, ha ők legyeskedtek körülötte, ők udvaroltak neki, az levette a lábáról Györgyöt.

Most, hogy Gergőné ilyen meglepő őszinteséggel érdeklődött az otthona iránt, megint ezt a zavart bémulást érezte. Mit akar ez az asszony? Felhívás ez keringőre? Ilyen egyszerűen, hangosan, mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne?

Amin az aszfalt száz és száz vitéze kapva-kapott volna, azzal az alkalommal szemben György megtorpant. Nem felelt, csak hirtelen ránézett az asszonyra.

Gergőné észbekapott. A György zavarát ugyan nem vette észre, hallgatását ő is a nagy ember büszkeségének vélte. Mentegőzni kezdett:

– Ó, ne értsen félre! Még valami rosszat gondolhat rólam... Biztosan annyi léha kis asszony ostromolja, akit a férfi, érdekel, nem a költő... Én nem tartozom közéjük, higgye el...

– Egy pillanatig sem hittem – füllentett György.

– A költő otthona! A butorok, amelyeken álmodozik, az íróasztal, amelyen a versei születnek. Ez, ez érdekelt engem. A levegője, a hangulata... a lelke, amelyhez közel érzem magam...

A régi nóták: unatkozó hölgyek epedése a lelki barátság után. Játék a szavakkal, játék, az érzelmekkel, színes, csillogó és veszélytelen. Legalább ők azt hiszik, hogy veszélytelen.

György ismerte már ezt a nótát, nem Gergőné volt az első, aki a fülébe huzta és valljuk be mindjárt: egyik kedvenc nótája volt.

Lágy kedélye hajlott az ilyen szellemi szeretkezésre. Elég hiu is volt ahoz, hogy amikor a költőt legyezgették benne, amikor a szívében, hangulataiban kotorásztak, ellágyultan, elnyújtózva engedte át magát a dédelgető kezeknek.

S ami a fő: ezek az asszonybarátságok igen kényesek voltak. Itt ő teljesen passzív, a másik a cselekvő fél. Kinyitni a költői lélek egy-egy zugát, belekukkantani, kíváncsiskodni, megnyilatkozásra bírni a nagy szellemet: mindig a másik dolga. S nem kellett hozzá különösebb női diplomácia, hogy Györgynél célt érjenek.

A Gergőné szavai megnyugtatták Györgyöt afelől, hogy nem vár tőle férfiúi udvarlást. Az asszony csinos, nem sérti az esztétikai érzékét, simulóan meleg, sőt rajongó, miért ne? Ami az előbb a torkán akadt, most nyugodtan kimondhatja:

– Nagyon örülnék, ha egyszer az otthonomban szerencsém lenne.

Erre már Gergőnének támadtak skrupulusai. Ingadozni kezdett:

– Jaj, de jó volna! Hanem... mégis bajos. Mi ketten... ugy-e, mi ketten tudjuk, hogy ebben semmi rossz sincs..., de ha valaki meglátná. Mit gondolnának rólam? A világ olyan ostoba...

György a világgal, a határozatlan tömeggel szemben fölényes tudott lenni. Legyintett:

– Sose törődjön a világgal.

Mire a nagynéni kapujához értek, Gergőné is meg volt győződve róla, hogy a nagy költő védelme alatt nem kell semmivel és senkivel törődni. Ők ketten és a világ! Igazán nevetséges!

– Szóval eljön? – kérdezte György, mikor az asszonyka kezét nyújtott.

– El. Tizenegy órákor.

– Tizenegy órákor. Várni fogom.

Elbucsztak s az asszonyka lihegve szaladt fel a lépcsőn. Most, egyedül, valóságos ujjongás tört ki belőle. A nagynéninek alig köszönt, futott a szobájába.

– Hová rohansz, Margit?

Felelt valamit, becsapta az ajtót, ledobta a kalapját és levetette magát arccal a diványra. Fuldokolva belenevetett a puha tollpárnába.

Ó, ha tudnák! Az a vidéki népség... Az ura, az a feszes, száraz ember! és a barátnői! Hányszor néztek rá savanyu szánakozással, mikor Zákgyörgyért lelkesedett előttük. Eh, valóságos Ázsia... de ő, ő nem engedett, küzdött és felküzdötte magát. Most... most megtalálta méltó helyét itt, a főváros nagyszerű kulturéletében.

II. FEJEZET

melyben egy profán lélek megzavarja a fennkölt barátságot

Tizenegy órakor Gergőné szivdobogva becsöngetett Záky Györgyhöz. Az ajtó kinyílt s ő beléphetett a szentélybe.

A költő fészke csupa meleg szín volt: szőnyegek, párnák és csecsebecsék tömkelege. Gergőné a csinytevők derüs izgalmaival vetette magát a szoba lágy hangulatába. Sürgött-forgott, kíváncsiskodott, mindent apróra megnézett és minduntalan az elragadtatás halk kiáltása röppent el ajkáról. Az íróasztal előtt áhitattal állt meg:

– Itt dolgozik?

– Itt.

– Min dolgozik most?

– Ó, semmi említésreméltón. Csupa apróság...

– Ismerem a maga apróságait. Ragyogó gyöngyszemek.

– Tuloz.

– De valami igen nagy dolgot is várunk magától. Nincs nagyszabásu terve?

– Talán. Van egy témám. Egyszer nekifogok.

– Mondja el!

– Bajos. Még csak a konturjai vannak meg.

– De egyszer elmondja?

– Lehet.

– Ugy szeretném hallani... Nem is képzelem, milyen szomjas vagyok. Lelkileg... Annyi sivár év után...

Megint megkezdődött a panaszos csicsérgés. Cságvár sivárságáról, a nemes szépségek iránt érzéketlen uráról s az ő elfojtott vágyáról a kulturélet után.

A panaszok vének voltak, mint maga a föld, a meleg duruzsolás, a meghitt hang, a bizalmas őszinteség azonban most is elszongította, meghatotta Györgyöt, mint már annyiszor. Ő is közlékenyebb lett, csapongó érzelmessége, tarka szeszélyei kiütköztek rajta. Egy elkényeztetett, öreg gyerek ült az íróasztal melletti kényelmes karosszékből.

A lelkibarátság számai így egyre szorosabbá, bonyolultabbá gubancolódtak. A másfél óra, amit ezen a délelőttön Gergőné Györgynél töltött, leheletszerű, hosszadalmas és szentimentális kézcsókban ért véget.

– Holnap is eljön?

– El. Örömmel.

S másnap az asszony érkezésekor a kézcsók folytatódott. Gergőné már egészen otthonosan érezte magát, bár boldog szivdobogása még nem múlt el.

– Tudja, a maga ajtajáig meglehetősen nyugodtan jövök. Az ajtó előtt azonban az az érzésem, hogy idebenn valami nagy-nagy szenzáció várakozik rám. Nem tudom, mi lehet, kellemes-e, vagy kellemetlen, de mintha valami rendkívüli esemény rejtőznék itten, ami egyszercsak elém toppan. Érti ezt? Maga még nem volt ilyen lelkiállapotban?

– Nem emlékszem.

– Pedig érdekes. Szinte csodálkoztam, mikor belépek és itt rend és nyugalom van. Minden a maga helyén, mint azelőtt... Azelőtt! Látja, úgy beszélek, mintha gyerekkoromtól ismerném magát, a környezetét, pedig csak másodszor vagyok itt. De úgy érzem, itthon vagyok...

– Igazán kedves.

– Az én igazi otthonom, amely álomnak régi, valóságnak új. Költő, nagy költő otthona, aki a lelkével ezer szint, ezer arcot tud adni a szobának. Érti, hogy gondolom?

– Nagyon szépen gondolja.

– Maga mellett minden kicsinyességtől megszabadulok és magamat mégis oly kicsinek érzem.

Ezen a napon a barátság intimitása elérte azt a fokot, amikor Gergőné jövő terveiről is megtudta szólaltatni Györgyöt. Bevallotta, hogy nagyszabású drámai költemény születik benne. Hőse az asszonyi lélek.

Bucsuzáskor már keresztnévükön szólították egymást s Margit azt az ígéretet vitte magával, hogy holnap György a nagy alkotás témájába és részleteibe is beavatja.

Ettől az ígértől az asszonyka egészen megittasodott. Ott lesz egy remekmű megszületésénél! És senki, senki nem tud róla, csak ő. Milyen boldogság lesz, ha majd az egész világ erről fog beszélni, mint friss irodalmi szenzációról s ő fölényesen mosolyoghat: ó, én már régen ismerem! Mellette voltam, mikor megalkotta!

A nagynéni délután sokat csóváltatta a fejét huga különös viselkedésén. Hátha még tudta volna, hogy Gergőné egész éjjel álmátlanul hanykolódott párnáján.

Megható képekben formálta maga elé a holnap bekövetkező nagy eseményt: a két szárnyaló lélek magasztos összeborulását. Látta önmagát, mint muzsát, mint a nagy alkotás részesét.

Pedig kár volt. Gergőné álmaiba belekontárkodott a tapintatlan élet.

György reggel különösen ideges érzékenységgel, kedélydepresszióval ébredt. Ha közönséges emberről volna szó, azt mondanák: ballábbal kelt fel. Nála azonban csak csodálatos előérettől szabad beszélnünk.

Gazdasszonya, a Teréz nevű vén házibutor még takarított, mikor a dolgozószobába lépett. György körüljártatta tekintetét és fájdalmasan felszisszent:

– Teréz, mit csinál maga itt?

– Takarítok, kérem.

– Szent Isten, mondja, miért bosszant?

– Tegnap azt tetszett mondani, hogy csináljak alapos rendet.

– Persze, hogy azt mondtam. De hiszen ez a legnagyobb rendetlenség! Ez elviselhetetlen! Nem látja?

– Nem, kérem.

– Nem látja. Öt év óta sohasem látja. Agyonkinoznak ezzel a lelketlen pedantériával. Ezek a párnák nem katonák, hogy glédába állítsa őket! És a vázák sem, könyvek sem...

– Megint ideges a nagyságos ur...

– Mikor fáj ez a szörnyű izléstelenség! Merev, száraz, unalmas... Több könnyedséget Teréz, több könnyedséget! Meleg színfoltok, nyugtalan vonalak... Éljen a szoba, lelke legyen...

– Majd rátestálom a magamét. Ugyis kiszekirozza belőlem.

– Én csak kérem, Teréz.

– Csakhogy a kérő szaván se megy el az ember! A Dénes ur bezzeg megmondja kereken, mit akar. Az finom ur.

Györgyöt ez érzékeny ponton érintette. Felpattant:

– Dénes ur pokróc!

A finom urnak és pokrócnak titulált Dénes a poéta testvéröccse volt. Néhány száz holdnyi földjén gazdálkodott kétóránnyira a fővárostól, időnkint felruccant Budapestre, hogy itt a vidéki gavallér vig életét élje, szétnézzon a kaszinó, a színházak, lóversenyek környékén. György kényelmes lakásából egy szobát magának tartott fenn s különösen téli időben, mikor heteket töltött itt, megpezsdült, megélénkült egészséges kedélyétől a poéta álmodozásba ernyedtt otthona.

Györgyöt mindig nyugtalanította az öccse mozgékony, friss egyénisége. Dénes idegen világ volt az ő számára, amellyel nem birt és nem is akart összehangolódni. Külső vonásokban a két testvér erősen hasonlított egymáshoz, de a György nőies lágysága Dénesből végképen hiányzott. Ruganyossá, izmossá edzett férfi volt, arcáról, szeméből sugárzott a határozottság. Sokat és szívesen dolgozott, robotolt odahaza, – úgy emlegették, mint mintagazdát, – de sokat és szívesen szórakozott is. Egyikbe se fáradt bele és sohasem pihent.

Derűs, elmés ember léte nem ismerte az önvivódást, tépelődést, sem a vágyaknak és álmoknak azt a remegő vizsugarát, amely György lelkéből szökkent elő s amelyet egy erősebb szellő is szétporlaszt. György emiatt hétköznapi, kulturálatlan lénynek tartotta, pedig nem volt az. A bensőséges és egészséges szépségek iránt fogékony volt, csak a cicomát nem szerette, sem a lélekét, sem a testét.

A György költői szelleme előtt mindig elismeréssel hajolt meg, csak egyet rótt fel hiányul: a férfias gerincet. A kemény magot, az életerő és termékenység jelét kereste ebben a pompázó gyümölcsben s aggasztotta, hogy nem találja meg. A maga egyenes modorában minduntalan kötődött Györggyel, csipősen és jókedvűen: pedig ez Györgyöt szörnyen sértette. Idegesítette és félt tőle. A lelke mélyén, titkoltan lenézte Dénest, de ha szembe került az öccsével, úgy érezte magát, mint diák a tanítója előtt.

Ezen az ideges reggelen pedig mindent kívánt volna, csak azt nem, hogy az öccsével találkozzék. Egészen le volt sujtva, mikor ez az esemény a nyakába szakadt.

Alig félórával a Terézzel történt szóváltás izgalma után erős berregéssel szólalt meg az előszoba csengője. S a másik percben Teréz sugárzó arccal cipelte be a Dénes bőröndjét. Dénes már az előszobában rendelkezett:

– Terka! A csikos ruhámat kipucolni, a nadrágot kivasalni. A mellény egyik gombja meglazult, varrja fel. Egy-kettő, mozgás!

Benyitott az ajtón:

– Szervusz, poétám!

György épen orgonaillatot permetezett szét a szobában s most rejtegetve tette le a flakont.

– Szervusz. Te vagy?

– Én, öregem. Néhány napig itt maradok, aztán téged is viszlek.

– Hová?

- Ervinéktől levelet kaptam. Szombaton várnak a délutáni vonattal. Arra kérnek, intézzük úgy a dolgot, hogy az ünnepek utáni hetet ott tölthessük. Valami cécót rendeznek.
 - Mások is lesznek ott?
 - A szomszédok, a szokott társaságok. Ismered őket.
 - Azt hiszem.
 - Szóval táviratozom, hogy szombaton érkezünk.
 - Rám ne számíts, Dénes.
 - Nem jössz?
 - Nem.
 - De hiszen a multkor elfogadtad a meghívásukat.
 - Igen. De nem mehetek.
 - Homlokon csókolt a muzsa? Dolgozol?
 - Dolgozom és ideges vagyok.
- Dénes szaglászni kezdett:
- Újabb emóciók. Persze. Érzem az illatát. Orgona?
- György már tükön ült erre a faggatásra. Huzódózva felelte:
- Az.
 - Szelid illat. Szőke? – kezdett kötődni Dénes.
 - Kicsoda?
 - Akit vársz. Az asszonyod. Az orgona szőke asszonyok parfönje.
 - Az én parfönöm.
 - A te parfönöd mindig a más parfönje. Gyakran változnak az illataid.
 - Az embernek változik a hangulata. Évszakok, idő hatása. Sok minden.
 - Hohó! Az embernek változik az asszonya. Asszonyok hatása. Amilyen a muzsád.
 - A muzsámnak, ha muzsám, mellékes a hajszíne.
- Dénes nevetni kezdett. Egészséges fogai kivillantak:
- Tudom: a lelke! De mikor a lelküket meg lehet ismerni a hajuk színéről.
- György léhának találta az efajta tréfát. Zsörtölődött:
- Cinikus vagy.
 - Nono. Nem árt egy kis józanabb hang itt, a költő fellegei között. A poézised gyökere mégis csak te vagy: ember, husból és vérből.
 - Hus és vér! Ha ezzel törődném, sutba dobhatnám a tollamat.
 - Ki tudja? Talán csak gerincet kapna a tollad.
- A költő enyhén a fotój karjára csapott:
- Itt vagyunk. A régi szemrehányás. A régi oktatás. Fölényes vagy.
 - Legfeljebb őszinte. Ha mással nem is, a testvéremmel szemben.

- A bátyád vagyok! – figyelmeztette György csendes ingerültséggel, bátortalanul.
- Poétám, pardon. A bátyám vagy: megfélelkeztem róla. De te szoktál arról gondoskodni, hogy elfelejtsem.
- Én?
- Te. Te viselkedel úgy, mintha az öcsém lennél. Miért dugdostad előlem azt a flakont?
- Ugyan, Dénes!
- Na, öregem. Légy egyszer őszinte, jópajtásom. És sugd meg: ki az új szellemi szeretőd? Hogy milyen, azt úgy is tudom.
- Dénes! – méltatlankodott György.
- Ne pattogj, nem akarom bántani. Pákosz hölgyecske, mint a többi. Beszabadult ebbe a szellemi lekváros spajzba, hogy egy kicsit torkoskodjék. Nyalánkság otthon, az asztalra tálalva: nem érték. Mindenkié, közönséges. Hanem a konyhában, a kamrában, titokban... az más! Az csiklandozza az inyület.
- Erre már felkelt György és erélyeskedni kezdett:
- Hagyd ezt a hangot, kérlek. Tudod, hogy más vagyok, mint ti. Nem tehetek róla.
- Más! Hál' Istennek: tehetség, zseni. Hanem épen azért vigyázz. Azt a kevés reális energiádat állítsd oda őrnök a zsenialitásod védelmére. Mert ugyancsak dézsmálják.
- Kik?
- Hiszen most mondom, hogy a muzsáid!
- A muzsáim többet adnak, mint amit elvesznek.
- Ők? Többet? Mit adhatnának neked ezek a szereleméhes kis polgárasszonyok? Kontár kis romantikusok, akik vakok ahoz, hogy a kezük ügyébe eső ezer szépséget meglássák. Mindenáron guzsbakötött széplelkeknek képzelik magukat.
- Nekem akkor sem ártanak.
- Elsekélyesítenek, öregem. Körülöttesd zümmögnek, belőled élnek, beléd furakodnak, a staniolba pakkolt kis lelkük helyet kér a verseidben. Az ő ihletük! Bosszantó. Kevesebb idegen ihlet és több karakter, poétám!
- A vita komolyabb utra terelődött. György itt már talajra talált és védekezett:
- Persze! Kevesebb szín, élmény, szárnyalás és több karakter. Ehez egy kis brutális erő is kell. Én nem vagyok az, aki maga tud bányászni a lelke mélyén. Kell, igen, kell valaki, aki felzaklat, felvillanyoz. Aki biztat, aki a bennem bizó hitével lendületet ad, hogy fölemelkedhessem.
- Tunyaság – legyintett Dénes – közönséges tunyaság. El vagy kényeztetve. Hogy az ördögbe volna friss a fantáziád, mikor elzárod magadtól a levegőt. Sose ültél lóháton, sose barangoltál egyedül az erdőben és világeletemben elaludtad a napfölkeltét.
- Annyira belemelegedtek ebbe a témába, hogy György észre sem vette, mikor már egyenesen Gergőné kezdte védeni.
- De kérlek, ez az asszony...
- Tudom, – vágott közbe Dénes – különb, mint a többi... Pesti? Vidéki?
- A férje polgármester Cságvárott. Korlátolt és nagyképű ember.

– Honnan tudod? Csak az asszonyon keresztül ismered. Hátha nagyon derék férfi, csak épen nem költő? Hiba, hiba, de Istenem, nem tehet róla. Ha polgármesternek is kell lenni a világon!

– Egy polgármester is megértheti...

– Fogadok, hogy megérti annyira a feleségét, mint a felesége őt. No és hogy került az asszonyka Pestre?

– Látogatóban van a nagynénjénél.

– Hozzád mikor jön?

– Tizenegyre mondta.

Dénes megnézte az óráját.

– Fél tíz.

Kint ebben a pillanatban megszólalt a villany csengő.

– Mi ez? Máris? – csudálkozott Dénes.

Az ajtó kinyílt és Teréz dugta be a fejét.

Egy fiatalember keresi György nagyságos urat.

György kelletlenül dörögött valamit. Hát már nem lesz nyugta ma délelőtt? Rezignáltan intett Teréznek, hogy csak jöjjön be az a fiatalember.

Bátortalan kopogás után csontos, szikár, kissé borzas, kissé lompos fickó nyitott be az ajtón. Hangos alászolgáját köszönt, aztán tévőázva nézett hol Györgyre, hol Dénesre. Végül ki-sütötte, hogy ő Kovács Pál bölcsészethallgató, de irodalommal is foglalkozik, gyerekkora óta ír s az önképzőkörben minden versét emlékkönyvbe vették.

– Mindenem, kérem, az irodalom. Mindig kissé... kissé különc voltam. És emiatt sokat szenvedtem. A társaim, kérem, gunyoltak, a szüleim, kérem, szidtak, hogy semmire sem vagyok jó. Csak folyton olvastam. Éjjel is olvastam.

Most néhány verset hozott és Györgytől szeretné megtudni, van-e tehetsége?

György biztatására aztán kéziratot kotort elő a zsebéből. György átfutotta a gépirásos lapokat és bólintott:

– Sima, könnyed. Elég csinos dolgok. Nem tehetségtelen.

Kovács Pál arca kigömbölyödött:

– Ó, kérem.

De aztán eszébe juthatott valami, mert a mosolygó arc ismét megnyult.

– De nemcsak izé... tapintatból...

– Dehogy. Nem biztatnám.

– Méltóztatik gondolni, hogy valamelyik lap...

– Kisebb igényű lap. Esetleg.

Kovács Pál nagyon köszönte, hálálkodott. Engedelmet kért, hogy máskor is elhozhassa az írásait, ezeket itthagya, nincs szüksége rá, másodpéldányban is megvannak.

– Talán, ha tetszik... a címet is...

És névjegyet tett le az asztalra.

Mikor sűrű hajlongások után kihátrált, Dénes megcsóválta a fejét:

– Ez se valami kellemes. A nebulóid.

– Nem tehetségtelen – védte György – Talán viszi még valamire.

III. FEJEZET

melyben lecsap a mennykő, a végső pillanatban azonban villámhárító is akad

Mikor Dénes egy félórával később magára hagyta Györgyöt és a városba indult, a lépcsőházban egy szemmeláthatóan izgatott kedélyű szőke hölgygel találkozott. Érdeklődve, lopva az arcába nézett, feltűnés nélkül utána is fordult s egészen halkan fütttyentett egyet.

– Ez az! De tulságosan korán jön és igen felhevültnek látszik. Mi baja lehet?

Gergőné tényleg zaklatott lelkiállapotban volt. Teréz vezette be a dolgozószobába, György még nem várta, öltözködött s így néhány percet egyedül kellett töltenie. Ez a néhány perc csakhamar végtelennek tetszett előtte. Türelmetlenül járt fel-alá, keztyüs ujjával dobogott az íróasztalon. Mikor azonban kéziratot pillantott meg rajta, kissé fölélenkült. Ez lekötötte az érdeklődését.

Lopva felemelte a kéziratokat és olvasni kezdte:

Mit tudod te, hogy mit jelent,
mikor oly egykedvű az arcom,
mikor a szürke szobasarkon
a tekintetem elmereng...

Mért oly makacs az ajkam csöndje,
a vérem mit zenebonál
soha el nem dalolt dalokban...

– Ez a finom tartózkodás! Ez ő! Gyönyörű! – mondta magában. Az egyiket letette, mohón a másikba fogott: „Éjféli rapszódia.”

Jó volna menni, csak menni az éjbe
és ne legyen hajnala, ne legyen vége.
Mégfagyott rögökön céltalan járnék:
előttem árnyék és mögöttem árnyék.
Se hangot ne halljak, se fényt ne lássak:
hisz a hang nem nekem cseng, de másnak,
hisz a fény nem nekem ragyog, de másnak!
Jó volna nem tudnom ezt a szót: asszony...

Gergőné diadalmas öröm árasztotta el:

– Hozzám... hozzám irta! Az én verseim! Ó!

Neszt hallott s csak annyi ideje volt, hogy az írásokat visszategye az asztalra. György lépett be.

– Margit! Maga már itt van?

– Régóta.

– Bocsásson meg... Hát hogyan?

Az asszony előbbi örömén ismét az izgalmas keserűség lett urrá.

– Kedves barátom, ijesztő hírrel jöttem. Ugy aggódom, ki se tudom mondani!

– Mi aggasztja?

– Kettőnk miatt, igen, mindkettőnk miatt aggódom. Képzelje: a férjem irt. Mondtam már, milyen zsarnok? Ma reggel kaptam meg a levelét.

- És?
- És valami kemény, hideg titokzatosság van a levélben.
- Titokzatosság?
- Száraz, fenyegető titok. Annyira nyugtalanít. Képzelve, Pestre jön!
- Pestre?
- A legközelebbi napokban, így írja. Lehet, hogy éppen ma. Hogy otthon nagy ujságok vannak és számomra is meglepetést tartogat.
- A maga számára? Meglepetést?
- Várjon. Most jön a legkülönösebb. Szó szerint ezt írja...

Elővette a levelet:

– „...ismerem dicséretreméltó szeretetedet a költészet iránt és rajongásodat hazánk nagy költője, Záky György iránt. Azt hiszem, megtaláltam tehát a helyes módot, hogy nem mindennapi meglepetésben részesítselek...”

– Tízszor is elolvastam, már annyira izgat...

György kissé kényelmetlenül érezte magát.

– Különös... – mondta.

– Ugy-e? És nem tudom, mi ez? Megtudott valamit? Fenyegetés? Másra nem is gondolhatok.

– Érthetetlen...

– Hígyje el, annyi, de annyi rosszakarója van egy magamfajta asszonynak, aki nem akar szürke tömegélethez élni. Biztosan kémkedtek utánam, láttak idejönni... És azt hiszik, hogy én is, mint annyi más... Borzasztó, miket beszélhetnek rólam!

– Nem, az nem lehet. Ne izgassa magát – próbálta György megnyugtatni. – Valószínűleg rémeket lát.

– Nem, György. Maga nem tudja ezt. Magához nem ér föl az élet szennyje, pedig itt borzasztó dolog fog történni. Már egész Cságvár beszéli, hogy... hogy a szeretője vagyok...

– Ugyan, Margit!

– Igen, megdobálnak sárral... Pedig, ha igaz volna is, amit beszélnek, akkor sem... úgy-e, György, akkor sem illethetnék ezzel a közönséges szóval a kettőnk vonzalmát?

György fészkelődni kezdett. Nem felelt.

– És ha elgondolom... – folytatta az asszony, – az uram!... Kegyetlen lesz... És védekezni sem tudok ellene... Azt sem tudom, mikor jön, egyenesen iderohan... Szörnyű!

– Nem, nem lesz szörnyű. Ne féljen – mondta György, de inkább önmagát biztatta. Gergőné kissé földerült:

– Nem? Azt hiszi? Olyan meggyőződéssel mondja... Ha... ha bántana, maga megvéd engem? Ugy-e megvéd, György? Ugy-e nem enged visszasülyedni a sötétségbe? Ha idejönne, visszakövetelne... György, tud maga élni?

A dolog egyre cifrább lesz. György nagy szemet meresztett:

– Élni?

– Igen. Tanult vivni? Ne gondolja, hogy vérontást akarok... irtózom tőle. De egy egészen kis vágás... talán hasznos volna, talán fölébresztené abból az önhitt nyugalomból.

– Nem tanultam vivni.

– Nem? Ő sem. De maga fiatalabb, mozgékonyabb. Ő olyan nehézkes!

György nem tudta tovább leplezni fokozódó idegességét. Hangja egy kissé ingerült lett:

– De Margit! A férje még nincs itt, miért beszélünk erről?

– Mikor úgy aggódom! De ha nem akarja, nem beszélek róla. Én itt maradok maga mellett és ha megpróbáltatásnak kell jönni, jöjjön!

A költő nem méltányolta ezt a hősiességet. Fanyarul nézett ki az ablakon.

– Hát beszéljünk másról – kezdte újból Gergőné. – A munkájáról. Mikor dolgozik?

– Ha érdekel a témám, éjjel-nappal. Lefoglalja minden gondolatomat.

– Minden gondolatát? Ó, akkor én...

– Tessék?

– Akkor én zavarni fogom.

Egészen elkeseredett. György megsajnálta:

– Maga? Hogy mondhat ilyet?

– A gondolata a munkájáé lesz...

– Ez lesz a közös gondolatunk.

– Igaz, látja! Én majd buzdítani fogom. A rideg magányban elcsüggedne. Nem fogom engedni!... De pihenésre is szüksége lesz. Nem szabad mindenről megfélemednie a munka lázában.

– Nem, Margit.

– Rólam sem, György?

– Magáról sem.

– Ugy félek, hogy magamra hagy. Ugy-e, nem hagy magamra, György? Akárki jön, akármi jön...

Kint energikus, éktelen csöngetés. Megdöbbenve néztek egymásra.

– Ki jön? – hebegte az asszony.

Teréz csöndesen megjelent és névjegyet nyújtott át Györgynek. György rápillantott és elsápadt. Az asszony kérdően meredt rá s ő bólintott.

Igen: Gergő Boldizsár.

Gergőné száján fojtott, rémült sikoly buggyant ki.

– Mondta, hogy itthon vagyok? – kérdezte György Teréztől.

– Mondtam, kérem.

Az utolsó reménység is szétfoslott.

– Kéretem a polgármester urat, legyen egy percig türelemmel. Azonnal fogadom.

Teréz kiment. Gergőné kitört a kétségbeesés:

– Itt van! Itt van! Ó, megéreztem! – zokogta.

György tétován nézte, ujjaival fekete hajerdejét fésülte:

- Mi lesz most?
- Engem visz el, elragad, visszavisz! Ne hagyjon, György, ne hagyjon!
- Hihetetlen...
- Beszéljen vele, siessen. Gyanus, ha várakoztatja...
- Igen... csak ne izgassa magát. Kérem, menjen át a másik szobába...
- Melyikbe?
- Oda... – az ajtóra mutatott.
- Megyek. Beszéljen vele... és legyen szilárd... Ne hagyjon el...! – könyörgött még akkor is, mikor a szomszéd szobába libbent.

Györgyre az egész helyzet sulya rászakadt, mikor egyedül maradt. Őszinte tehetetlenséggel hullott a karosszékbe. Tenyerével a homlokát szorongatta.

Micsoda ostoba helyzet! És ami a legborzasztóbb: csunya, nagyon csunya. Lapos, undorító tettenérési komédia. Hogy kerülhetett ő ilyen közönséges szituációba? Ő, aki világéletében szorongva őrködött a hirnevét, tehetségét méltán megillető dekórum felett?

Mit tegyen, mihez fogjon? Ez az ember goromba lesz s az ő finom mimóza-lelke védtelen a gorombaságokkal szemben. Pedig a dolgot nem lehet elodázni: cselekedni kell. Cselekedni azonnal, elszántan és határozottan.

Eddig el tudott bujni az élet nyomoruságos kis játéka elöl és most a leggyöngébb oldalánál fogja meg. Brutális tetteket parancsol rá, órá, a selymek, gyöngyök és illatok költőjére. És még időt sem enged neki, hogy egy kicsit gondolkozzék. Felháborító!

Felugrott és egy-két lépést tett előre. Aztán hirtelen megállt.

A lakás végéről, a Dénes szobájából valami zaj szűrődött ide. Itthon van az öccse! Visszajött volna?

Ugy igyekezett a zaj felé, mint a sötétben szorongó gyerek. Már nem törődött a dekórummal, nem gondolkozott.

– Dénes!

– Mi az, mit akarsz?

Néhány pillanat múlva Dénes megjelent a dolgozószoba ajtajában:

- Valami baj van?
- Ostoba eset. Itt van Gergő Boldizsár.
- Gergő? Ki az?
- Hát a polgármester...
- Ja, ugy? Szép... És az asszony?
- Ott... – intett a másik ajtó felé.
- Tyühaj!

Dénesnek nevetgetnékje támadt, de lenyelte.

– Mit akarsz most csinálni?

– Tudom is én... Ez... ez hallatlan! Ilyen inzultus! Biztosan durva lesz, amilyen közönséges fráter. Talán párbaj... Undorodom ezektől a lealázó dolgoktól... Nem birom, hiába, nem birom...

Erre a furcsa pattogásra Dénes kissé ingerült lett. Szárazon mondta:

– Nem birod. Jó. Hát majd én birom.

– Te?

– Én. Te csak bujj el, eredj az asszonyhoz.

– Mit akarsz, Dénes?

– Fogadom a polgármestert. Helyettesítlek.

– De kérlek...

– Légy nyugodt, elintézem a dolgot. Siess.

– Mégis...

– Egy szót se! Lódulj!

György érezte, hogy neki itt nem lehet több mondanivalója. Eljátszotta a jogát, hogy véleményét nyilváníthasson. Sorsát a Dénes kezébe tette le.

Engedelmesen nyitott be a szomszéd szobában meglapuló Gergőnéhez.

IV. FEJEZET *melyben a nagy költőből szegény kis poéta lesz*

Dénes elhelyezkedett az íróasztal mögötti öblös karosszékben és csöngetett.

– Bocsássa be a polgármester urat! – rendelkezett Teréznek.

– A másik kettőt is?

Dénes nagyot nézett:

– Micsoda másik kettőt?

– Nahát, hárman vannak!

– Hárman? Együtt jöttek a polgármester urral?

– Együtt.

– Nem értem. Kéretem mind a három urat.

Micsoda? A polgármester asszisztenciát is hozott a családi jelenethez? Az eset egyre furcsább lesz.

Kíváncsian fordult az érkezők felé.

Köpcös, méltóságteljes, bozontosbajuszu ur lépett be, nyomában két gérokkos férfi. Mélyen, tiszteletteljesen, de önérettel hajolt meg, előre lépett és bemutatkozott:

– Gergő Boldizsár vagyok, Cságvár rendezett tanácsu város polgármestere. Bemutatom az urakat: Galay József ur, Cságvár rendezett tanácsu város főjegyzője és Pitykés Gábor ur, Cságvár rendezett tanácsu város tanácsnoka.

Cságvár rendezett tanácsu város kemény hangsúllyal ropogott a fogai között. Dénes most már végkép nem tudta mire vélni a dolgot. Megbiccentette a fejét:

– Örülök.

Gergő a jobblábát előre nyújtotta, balkeze hüvelykujját a mellényszabéba süllyesztette, megszegte a nyakát és megköszönte a torkát. Aztán harsányan tört ki belőle a szó:

– Szeretve tisztelt koszorú költőnk! Hazánk büszkesége! Cságvár rendezett tanácsu város képviselőjében és megbízásából én, mint a város hivatalos feje...

– Éljen! – kiáltottak közbe gérokkos kísérői.

Uram, Istenem, hiszen ez dikció lesz! Szabályszerű, ékes dikció! Dénesnek egyszeriben pompás jókedve kerekedett, a helyzet humora csiklandozta a gégejét. Pedig ha török-szakad, meg kell őrizni a komolyságát.

Nem, itt dühöngő férjről, családi botrányról szó sem lehet. Az mégsem kezdődhetik így. De hát mit akarnak ezek tulajdonképpen?

Bármint furta oldalát ez a kérdés, a feleletre alaposan várakoznia kellett. Gergő ékesszólása lassu, széles mederben sodorta a hangzatos és virágos mondatokat, egyre fokozódó lendülettel.

Visszatekintett a messzi századokra. S ott, igenis látta, hogy apáink szívét jobban megdobogtatta a szépért, nemesért való lelkesülés, mint a mai kor gyermekéét, kiben önző, anyagi érdekek lakoznak. Hajdan a magas körök, sőt uralkodók, valamint a polgárság igenis, vállvetve hódolt a szellem nagyjainak, pártfogásukba véve, igenis, a toll kiváló mestereit. Az

elismerés zászlaját a mai kor is meghajtja ugyan a gondolat nagyjai előtt, azonban ez nem elég, mert igenis, fel kell emelkedni az ő lelkületükhöz. Nemcsak örökzöld babért kell fonni a költők homloka köré, hanem igenis, soha el nem muló emléket kell nekik állítani eszményeiknek a szivekbe való átplántálása által. Cságvár rendezett tanácsu város hazafias polgársága felismerte ezt a nagyfontosságú tény s ő, a város polgármestere igenis azért jelent meg a nagy költő előtt, hogy a babérkoszorúnak egy-két levelét felajánlván, a költő magas eszméinek egy-két plántáját kérje cserébe. Ne higgye azt, hogy a plánta meddő talajra talál, mert ámbár a létküzdelem leköti a férfiak erejét, de van egy lelkes gárda, amely ennek a plántának mindig gondos kertésze lesz. Ezen gárda pedig, igenis, Cságvár nemeskeblű hölgyeinek diszes koszoruja!

A két gérokkos megint megeresztett egy csattanó éljent. Gergő a szünetet felhasználva kanyarodott egyet.

Kifejtette, hogy Cságvár polgársága nemcsak, élni, de fejlődni akar s ezen akaratának megnyilatkozásaként elhatározta, hogy a város tűzoltósága, ezen nagyfontosságú kulturintézmény fejlesztésének céljára, igenis, magasztos ünnepélyt rendez, táncvigalommal egybekötve. Ezen ünnepély azonban nem volna ünnepély akkor, ha az ország szellemi vezéreinek egyik impozáns alakja nem szerencsétletné őket, hogy igaz törekvéseik vezérlő csillaga legyen. A nagyok egyik legnagyobbikában, Záky Györgyben van minden bizodalma azon polgárságnak, melyet a szónoknak vezetni és képviselni szerencséje van.

A gérokkosok itt ismét pontosan teljesítették kötelességüket.

Gergő egy hatalmas gesztussal most már a beszéd végére ivelt. Kérve-kérte a költőt, hogy gyujtsa meg a világosság fáklyáját Cságvárott, annak a reményének adott kifejezést, hogy őt a junius nyolcadikán tartandó ünnepély alkalmával üdvözölni szerencsájuk lesz s kívánta, hogy a magyarok Istene mindnyájuk, a haza kicsinyeinek és nagyjainak üdvére, az emberi kor legvégső határáig éltesse.

Az éljen ezuttal dörgő és lelkes volt.

Dénes felrezzent gondolataiból. A polgármester öbenne érdemtelenre pazarolta ékesszólását: egész idő alatt azon törte a fejét, felvilágosítsa-e a szónokot tévedéséről? És mi lenne, ha felvilágosítaná?

Aztán György jutott eszébe: eh, a megszeppent poéta megérdemli ezt a kis leckét. Menjen minden a maga útján!

Annyit kihámozott a szónoklatból, hogy Györgyöt Cságvárra invitálják, valami tűzoltó-ünnepélyre. Erre felelnie kell:

– Uraim! – kezdte. – Elnézésüket kérem, hogy a megtisztelő szavakra csak rövidesen válaszlok. A polgármester ur rámutatott arra, mi a mi hivatásunk. A hivatás lelkiismeretes betöltése: kötelesség. Én kötelességem teljesítése elől nem térhetek ki. Köszönöm tehát szíves meghívásukat s kérem, adják át Cságvár derék polgárainak meleg üdvözlétemet azzal az üzenettel, hogy ünnepélyükön okvetlenül részt fogok venni.

Most már három torok harsogta a szünninemakaró éljent. Gergő a kezét nyújtotta:

– Fogadja nagyságod hálás köszönetemet. Boldogok leszünk, hogy körünkben üdvözölhetjük.

Dénes megrázta a három ur kezét. A viszontlátásra bucsuztak.

Mikor György óvatosan benyitott a szobába, meglepetve látta, hogy öccse a karosszékek hátradőlve jóízűen kacag.

– Mi történt? – kérdezte. – Annyit lármázott!

- Na hallod! A polgármestered nagyszerű ember.
 - Micsoda?
 - Pompás ember. És kitűnő szónok.
 - Szónok?
 - Szónok. Nagyszabású dikciót tartott. Agybafőbe dicsért.
 - Engem?
 - Dehogyan téged. Engem. Engem, Zákgyörggyöt. A koszorus költőt. Végül pedig meghívott a cságyvári tüzoltóünnepélyre.
 - Téged?
 - Persze, hogy engem.
 - Minek?
 - Hogy minek? Te úgy látszik, nem vagy tisztában a költők hivatásával. A költők hivatása a nemes szellemet embertársaink lelkében ápolni és fejleszteni. Ezt a polgármestertől tanultam. Cságyvári embertársaink lelke nemesítésre szorul, tehát, el kell mennem.
- Györggyel forogni kezdett a szoba. Erre igazán nem számított.
- De hiszen... ez tévedés...
 - Tévedésről szó sincs. Itt csak megtévesztésről lehet szó. Ebben pedig te éppoly ludas vagy, mint én.
 - De én nem erre gondoltam. Én arra az esetre gondoltam...
 - Ha a polgármester ur azért jött ide, hogy torkonragadja hazánk büszkeségét, a felesége csábítóját. Kedves vagy. Csak nem gondolod, hogy amint látom, miről van szó, azt mondom neki: pardon, én csak abban az esetben vagyok Zákgyörggy, ha a csábítót keresi? És ha a dicső költőt keresi, a dicső költő itt van a másik szobában az ön felesége önagyságával? Nem, öregem! Én helyettesítettem, én Zákgyörggy voltam és passz. Hogy egy bosszút lihegő férj helyett hajlongó deputáció lépett be az ajtón, az az én szerencsém. És a te peched.
 - De gondold meg... Te mint költő... Ez nem játék!
 - És egy vérszomjas férjnek elébeállni, az játék? Csak arra vagyok jó, hogy birokra keljek, ököltre menjek? Hát kedvesem, szép dolog az önzetlenség, de ekkora önzetlenséget kívánni, ez hihetetlen önzés.
 - Én csak azért fogadtam el tőled az áldozatot, mert te ilyesmiben erősebb vagy. Miért akarod most a fölényedet kihasználni, hogy nevetséges helyzetbe hozz?
 - Micsoda nevetséges helyzetbe?
 - Képzeld el, hogy egy dilettáns álarcá leszek, akinek lelkivilágát te felöltöd magadra, mint valami színpadiköntöst, hogy végigjátszad benne a komédiámat. Országos skandalum lesz, ha napvilágra jön.
 - Ja, ugye? Skandalum! A presztizsed! Csakhogy biztosíthatlak, Cságyvárnak egészen mindegy, te mégy-e oda, vagy én, vagy akárki, aki a Zákgyörggy nevet viseli. Más pedig nem kutat utána.
 - Az ujságok!

– Persze, az ujságok. A Cságvári Harsona, vagy Trombita megírja majd, hogy a lángész sugárzik a szememből és szavam egy próféta szava. A pesti lapok pedig egyszerűen konstatálják, hogy Cságvárott voltál és pont. A komédia kettőnk titka marad... Azaz hármunké... Önagysága!

Az ajtó felé intett.

Györgynek most jutott eszébe, hogy az asszonynak is köze van ehhez a képtelen üggyhöz. Egészen belezavarodott az újabb bonyodalomba.

– Margit! Neki is roppant kellemetlen lesz... És az én szerepem vele szemben...

Dénes vállat vont:

– Nem az én hibám, és nem segíthetek rajta. Ez a szereped akkor kezdődött, mikor engem segítségül hívtál. Félek, öregem, eljátszottad vele a rajongását. Mert lángész ide, lángész oda, vannak helyzetek, amikor a legrajongóbb asszony sem a lángészt, hanem a férfit keresi benned.

– Szóval nincs mód...? – kérdezte György megtörten.

– Nincs. Szépen belenyugszol, hogy két napig híres költő leszek. Válaszd ki néhány versedet, vagy amit akarsz...

Erre György megint úgy szisszent fel, mintha kigyó marta volna meg:

– Versemet?!

– Mondom, amit akarsz. Valamit csak el kell deklamálnom.

– Versemet, neked? Az nem lehet!

– Mi nem lehet?

– A verseimet nem adhatom! A véreimet, a szívemet nem dobhatom eszközül ilyen léhasághoz. Elég, ha a nevemet adtam oda. Tégy, amit akarsz, menj ahová akarsz, légy költő, ha akarsz, de a verseimet, a lelkem lázzal és fájdalommal szült szülötteit nem adom! Mindent, csak ezt nem!

Egészen kipirult és remegett. Dénes egy-két pillanatig szótlánul nézte a felhevült poétát, aztán bölintott:

– Jól van. Szóval Cságvára elmehetek. A te nevedben.

– Elmehetsz.

– És hogy mit olvasok fel nekik, az az én dolgom.

– A te dolgod.

– Jól van.

Az íróasztalon kezdett kotorászni.

– Hol vannak a Kovács Pál versei?

– A Kovács Pál versei? Mit akarsz velük?

– Azt viszem magammal.

György már szédelgett a megpróbáltatások özöne alatt.

– Dénes! Ezeket a verseket? Mint az én verseimet?

– Hát így se jó? Ez is bánt? Mit akarsz, mit vigyek nekik? Valami klasszikus remekművet, hogy leleplezzenek?

– De értsd meg, értsd meg...!

Felindultságában hadonászott, érveket, szavakat keresett, de nem talált. Kimerülten, egy lemondó gesztussal összeesklott.

– Különben ugysem érted. Tégy, amit akarsz.

– Na, hál' Istennek.

Dénes felvette a verseket az asztalról és zsebetette.

– Fel a fejjel, öregem, ne öltö ilyen martirarcot. Most pedig sietek ebédelni a kaszinóba. Szervusz.

Györgyre még az a feladat várt, hogy Gergőné is felvilágosítsa a történelekről. A kínos helyzetek közt is a legkínosabb. Még jó ideig ült egyedül, lesujtva, míg annyira össze tudta szedni magát, hogy beszéltsa.

– Nem is tudom, hogy közöljem magával, Margit...

Gergőné az izgalom tetőfokán állt.

– Nos? Mondja, mondja...! Vissza akar vinni? Vissza a rabságba? Szörnyű!

– Nem.

– Nem akar? György! Nem akar? Itt hagyott? Ellökött? Ó!

– Nem.

– Nem? Hát mit akar?

– Semmit. Mint polgármester volt itt.

– Mint micsoda?

– Mint polgármester. Hivatalosan.

– Hivatalosan? Itt?! Ugyan!

Hosszu, álmélkodó szünet következett. Gergőné nem értette a dolgot, de azt már sejtette, hogy a felsült, tragikus feszültség elszürkült és ellaposodott. Ő ennek a színesen kivirágzott bonyodalomnak valami magasba lendülő, impozáns megoldását várta s most fanyar, hűvös csalódást érzett. A György szavai, mikor újból megszólalt, egészen idegenül hangzottak:

– Tüzoltóünnepélyt rendeznek Cságvárott. Arra hívtak meg.

– Magát?

– Engem. Azaz, hogy...

– Hogy?

– Dénes fogadta...

– Hát nem magát...

– Tulajdonképpen engem...

– Mit mondott az öccse?

– Az urának?

– Neki.

- Elhallgatta, hogy...
- Hogy nem ő Záky György?
- Igen.
- És ő megy el?
- Ő.
- És maga engedi?
- Nem tehetek ellene... Már késő.
- Ó!

Hidegedő, kinos feszültség ereszkedett közéjük. A mondataik gyéren és tompán koppantak.

- Hát ő nem tud semmiről?
- Nem.
- És én és maga... ott a másik szobában... Rémeket láttam...
- Nem volt oka.
- Nem volt. És magának sem, György.

Ez a csipős megjegyzés végkép megfagyasztotta a beszélgetést. Gergőné már tisztán látta, hogy az ő gyönyörűen elképzelt megváltási regénye bohózatba ful. Kinosan küszködött a foszlott illúzió keserű utóizével. A regény központjából kiesett, most már csak a bohózat központja lehet.

Magasról pottyant le s kissé bizonytalanul állt ezeken az új alapokon. De asszonyi ösztöne azt sugta, hogy utóvégre ez is pozíció, ez is szerep. A humoros oldalán kell megragadni és megtartani. Igen, megtartani.

Hirtelen felkacagott. György összerezzent:

- Rajtam nevet?
- Dehogy. De olyan mulatságos...
- Mondtam Dénesnek, hogy nevetségessé tesz. Lett volna rá módja, hogy...
- Magának is lett volna, György. Ha maga fogadja...
- De mikor már Dénes látta, miről van szó...
- Őt ne okolja. Merész, ötletes volt. Ó, ebben van szépség. Örülök, hogy meg fogom ismerni.
- De ilyen komédia, az én nevemben! Maga nem tudja, mennyire megaláz ez...

Összegörnyedt a fotőjben, fejét a tenyerébe hajtotta. Gergőné nézte, nézte és lassan megenyhült. Hozzálépett és megsimogatta a fejét, anyáskodva:

- Szegény... szegény fiú. Szegény kis poétám...

A György önérzete lobbort vetett:

- Ne sajnáljon, kérem.
- Mit tegyek mást?
- Miért bánt?

A kinos feszültség megint közéjük ékelődött, most már elviselhetetlenül. Gergőné erőszakkal törte meg:

– Hát... én elmegyek, György...

– Elmegy?

– Már olyan régen vagyok itt... És ő, az uram... keresni fog. Isten vele.

– Miért hagy el? – sirákozott György.

– Én? Én hagyom el – magát?

Az asszony még egy percig vergődött a menthetetlenül sivár helyzetben, aztán sarkonfordult és lassan az ajtó felé indult.

– Isten vele... – mondta mégegyszer. És kisurrant az ajtón.

V. FEJEZET

melyben a cságváriak ugyancsak kivágják a rezet

Roszmáju emberek általában azt híresztelték Cságvárról, hogy maradi tunya fészek, amely megrekedt az idő porában-sarában és senkisémmel törődik azzal, hogy kirántsa belőle. Ezek a rosszmájúak nyilván nem voltak Cságvárott azon a bizonyos június nyolcadikán.

Ha ott lettek volna, röstelkedve ismernék be tévedésüket. Ez a nap ugyanis Cságvár történelmének örökké emlékezetes pontja marad.

Hiszen szó, ami szó, a nevezetes esemény előtti korszak olyan szürkeséggel pergett le, mint az októberi eső. De az eső nyomán is termékenység kél, amint hogy Cságvár hosszas begubózása sem jelentette az erők tespedését, elsatnyulását. A város életét irányító kezekben és fejekben tagadhatatlanul volt némi tempós hajlam, ez azonban inkább a higgadt megfontolás dicsérendő jele, mintsem a nemtörődömségé és renyhességé.

Aztán meg azt sem kell elfelejteni, hogy a város jelenlegi bölcsei máris megmutatták haladási hajlandóságukat és tettekkészségüket egynémely jeles alkotással. Alig husz esztendeje, hogy éjt-napot egygyétező, sorozatos és fáradhatatlan tanácskozások közt, két párt szenvedelmes harcában, az ékesszólások tüzeiben megszületett a város villannyal való világítása. S alig tiz esztendeje, hogy Cságvár főutcájára ugyanilyen előzmények után diadalmasan bevonult az aszfalt, még pedig tekintélyes távolságon: körülbelül a polgármester házától a piactérig, ahol a városháza áll.

Ünnepi trakták ingyenc fogásai után az emberi test is megkivánja a nyugodt, zavartalan emésztést, hát még egy város szervezete! Nem lehet csudálkozni azon, ha esztendőik soráig tart ez a lankadt, kényelmes szieszta s a csöndes pipázás, szemlélődés jegyében folyik le.

Hogy ez az emésztési folyamat még most sem ért teljesen véget s a kiváló alkotások lenyelt falatai nem váltak teljesen vérré, arra dokumentumok vannak. A Fehér Hollóhoz címzett cságvári vendégfogadóban barátságos sörözésre gyűlő asztaltársaság ma is tanulságos vitákat folytat néhanapján a villanyvilágítás és aszfalt kérdései fölött s nemrég az utcai ivlámpák egy lelkes hive s ugyanazok gerinces ellenzője közt lovagias affér is támadt.

Ezek az elvi harcok azonban nem zavarták meg tulságosan a cságvári kedélyek harmoniáját. A derüs életfilozófia hál' Istennek nem vezett ki a polgárok lelkéből, ami elsősorban annak köszönhető, hogy néhány lelkes apostola akadt. Ezek közt is a leglelkesebb Jani bácsi.

Ki hitte volna, hogy Cságvár fejlődésének legközelebbi mérföldköve a Jani bácsi istenáldotta lelkiderűjében rejtőzik? Pedig ha közelebbről szemügyre vesszük az ügyek folyását, nyilvánvaló, hogy az emlékezetes június nyolcadika ebben a derűben fogant. Attól a perctől kezdve, hogy Jani bácsi az újjászervezendő tűzoltóság élére került, az ünnepély nagyszabásu terve rohamlépésben bontakozott ki és haladt a megvalósulás felé.

Jani bácsi az örökifjuság beszédes példája volt Cságvárott, ami vonzó dolog az emberek előtt. Nemcsak mint példa volt beszédes, hanem mint magánember is. Valahonnét a Szepességről szakadt ide, ez magyarázza meg, hogy pattogó magyar mondatait ugyancsak pattogó német szavakkal és mondatokkal tarkította. A kedélyes pattogás alkalomadtán, különösen a hajnali órákban, jócimborák körében, harsány örmesteri hangzuhataggá fokozódott.

Jani bácsi harsány óráiról sok vidám szóbeszéd keringett a városban. Az aranyifjuság lázas sebességgel vitte szét időnként a hirt:

– Hallottad, mit csinált ma éjjel az öreg?

Az öreg tudta ezt és csöppet sem neheztelt érte. Ha példálózni kezdtek előtte, vagy csipkelődve kérdőre vonták, nevetve vallott:

– Bizony, Kinder, tegnap egy kicsit kirugtam a hámból. Legényember vagyok, vagy mi? Was?

Cságvár fiatalsága már nem is tudott élni Jani bácsi nélkül. Ahány névnap, disznótor, Szilveszter-est, vagy egyéb cécó esett a városban, azon neki okvetlenül ott kellett lennie. Ő kurizált a leghevesebben, ő ugrott ki elsőnek a cigány elé, ő vágta falhoz az első poharat. Addig járta a bolondját, míg a félholtak is táncra kerekedtek.

Mindez a jeles tulajdonsága azonban még távolról sem jelentett jogcimet arra, hogy őt állítsák a városi tűzoltóság élére. Hogy mégis őt állították, az kétségtelenül más érdemének tulajdonítható.

Bajos lett volna ezt bárkinek is kétségbevonni, mert a szerencsétlen kételkedő csak tájékoztatlanságát árulta volna el vele. Az utolsó cságvári gyerek előtt sem volt ismeretlen ennek az érdemnek följegyzésre méltó históriája, aminthogy a Cságvár és Vidéke kitűnő szerkesztője, a környék babérokban gazdag alkalmi poétája zengő rigmusokban meg is örökitette. A poéma helyet kapott minden művelt cságvári familia asztalán, illetve fiókjában s így valószínű, hogy a késő nemzedékek szintén tudomást szereznek róla s őrizni és ápolni fogják a nevezetes eset emlékét.

Valahol ott kezdődik még ez a dolog, hogy Jani bácsi, törzsökös cságvári polgárhoz méltóan, egy harmadfél holdas szőlő tulajdonosa volt a város határában, valamint a szőlők alatti pincesoron egy takaros pincét mondhatott a magáénak. Annak idején, mikor harminc éves fejjel első idejét töltötte Cságvárott, rövidesen rájött arra, hogy a város helyi tradíciókon nevelődött polgársága mindaddig nem számíthatja őt a maga kebelébe tartozónak, mindaddig csak vendégnek tekintheti, míg nem mutat rá hajlandóságot, hogy a cságvári szőlő- és pincetulajdonosok sorába lépjen. Ez a hajlandóság Cságvárott mintegy a letelepedési szándék komolyságának és megmásíthatatlanságának bizonyítéka volt. Aki a cságvári hegyoldalban szüretelt s akinek borral telt hordóit a pincesor magába zárta, az méltán számot tarthatott arra, hogy szava legyen a város belső életében.

Jani bácsinak nem került tulságos lelki megerőltetésébe, hogy ehhez a követelményhez alkalmazkodjék. A természete nem idegenkedett sem a szüretektől, sem a pincékben lezajló poharazgatásoktól. Ha megerőltetésről egyáltalán szó lehet, az inkább anyagi természetű volt: innen is, onnan is össze kellett kapargatnia a pénzecskéjét, de végeredményben együvé került a szőlő és pince ára s Jani bácsit a cságváriak teljes bizalommal ölelhatték polgártársi keblükre.

A napsütötte szőlők és hűvös pincék sok vigasságnak voltak már tanui, de ami ezután következett, arra a legsavanyubb fürtöknek is meg kellett édesedniök. Mintha Cságvár minden jókedve a Jani bácsi borházában és hordósortai közt gyült volna össze, számítva arra, hogy ott a házigazda vezénylete alatt szabadon kitombolhatja magát.

Szüretei messzeföldön hiresekké váltak, ám a malacsütések, szalonnasütések alkalmával is zengett a hegyoldal. A pincézések titkait már elhallgatta a föld diszkrét mélye, de hogy a jelenlevők ott sem unatkoztak, arra megbízható jelekből következtetni lehetett.

Ha a Fehér Hollóban, a délelőtti sörözések alkalmával, az asztaltársaság füle kissé megmelegedett, itt is, ott is felhangzott a sottogás:

– Ma mulatunk egyet Jani bácsinál!

S ebédidőben, mikor szerteszállingóztak, Jani bácsi tényleg kiadta a jelszót:

– Délután hinaus! mindenki hozzon poharat és bicskát.

...Egy ilyen délutánon talán a szokottnál is emelkedettebb volt a hangulat. A faggyugyertyák lángja kipirult arcokra és csillogó szemekre vetette gyér fényét és remegett a nótázás hevében. Sűrű dohányfüst terjengett a hosszú, kecskelábu asztal fölött és leülepedett az apró poharakra. A füsttengerből Jani bácsi alakja magasodott ki, aki az asztalra szökkenve éppen a nótázókat intette le, hogy elengedhetetlen pohárköszöntőjébe fogjon.

Ekkor egy kései vendég jelent meg a félhomályban. Felemelte a karját:

– Tűz van! – ordította torkaszakadtából.

Mindenki talpraugrott:

– Hol?

– Itt a völgyben, a polgármester tanyáján.

Az egész vendégsereg egyszeribe kifelé tódult. Hanyatthomlok botorkált fel a lépcsőkön. Odakint, a hanyatló, rőt napsütésben pislogva meredtek a pincesor alatti tanyára.

A tanya szélén egy viskó égett. A láng még csak most kezdte nyaldosni csendes ropogással a tetőt, de alig akadtt, aki oltsa. A tanya népe ott tolongott nagy jajveszékeléssel a tűz körül, egy-egy csöbör vizet is cipeltek nagy lelkendezve a gémeskutról és felloccsantották a tetőre. Hanem ez édeskevésnek bizonyult.

– Be kellene szaladni a tűzoltókért – indítványozta a városi aljegyző, jobbájában poharát szorongatva.

A hirhozó vendég legyintett;

– Mire azok felcihelődnek...! Addig porrá ég ez a viskó!

– Mit? Porrá ég? – pattant fel Jani bácsi. – Mikor én itt vagyok?

És nagyot ütött a mellére.

– Maga akarja eloltani? – évődött valaki.

– Én hát! Szakrament! Persze, hogy én! Katona voltam, vagy mi! Nem ijedek meg a magam árnyékától. Was?

Az önérzetes kijelentésre nagy gaudium támadt. A józan hirhozó azonban aggodalmaskodott:

– Ugyan mivel oltja el, Jani bácsi? Nincs elég vize.

– Víz? Azt nem szeretem! Én senkit sem traktálok vízzel. Bort neki! – dörgött az öreg és parancsolón intett a vityilló felé.

Egetverő éljen zugott föl. Jani bácsi beszökkent a pincébe, a vendégsereg utána. Valami vad tevékenységi láz kapta el a felfűtött mulatozókat. Nosza, köteleket! A dongák megroppantak, az izmok megfeszültek s néhány perc múlva hordók kusztak fel a lépcsőn a napvilágra.

A rövid, sima lankán leeresztetni, legörgetni már nem került nagy fáradságba. A tűz még nem terjedt el tulságosan, mikor a hordók odasorakoztak a ház elé.

Reccsent a bevert hordófenék; a csöbrök, vödrök, fazekak minden fajtája előkerült s Jani bácsi csapata huszáros rohammal fogott a tűzoltáshoz. A nagy sürgés-forgás fellelkesítette a bámészkodókat is, egyszeribe leleményesek lettek, tiz kezük nőtt. Jani bácsi szigorú arccal, ellentmondást nem tűrő hangon osztotta a kommandókat.

Mikor egy negyedóra múlva végre megkondult a cságvári torony vészharangja, a városi tűzoltóságra már nem volt szükség. A polgármester viskója csapzottan, ittasan állott: meg volt mentve.

Jani bácsit, a nap hőjét diadalmi indulók, zengő nótaszó kíséretében vállán vitte be Cságvárra a város aranyifjúsága. Az ablakok kinyíltak, a forgalom megakadt s a kíváncsiskodók serege tolongott a Fehér Holló körül, ahol győzelmi áldomásra került a sor.

Ezzel az áldomással a história azonban korántsem ért véget. A cságvári fantázia zárt bimbója kipattant és csodálatos virágokat hajtott. Az a veszedelem, amelynek Jani bácsi gátat vetett, egyre nőtt, egyre terebélyesedett a polgárok elképzelésében s hátborzongva gondoltak arra, mi történt volna, ha éppen akkor cserben hagyja Jani bácsit a pincéző kedve. Nagy áldás ez a kedv, meg kell becsülni!

Harmadnap a polgármester a városi tanács ülésén nyilvánosan mondott köszönetet Jani bácsinak tanyája megmentéséért. Teljes ékesszólását latba vetette a közszeretetlen és közbecsülésben álló egyéniség fölmagasztalására. Aki aznap Jani bácsival találkozott, az a meghatottság könnyeit látta megcsillanni szemében. Az öreg alig győzte fogadni a gratulációkat.

A nagy ügy nyomán lassankint azután egy másik ügy is kisarjadt: a városi tűzoltóság ügye. Fejcsóválások kíséretében bizonyos hangok hallatszottak, hogy nagy szerencse a veszedelem elfojtása, de ilyen szerencsére nem lehet a város biztonságát alapítani. A tűzoltóság szervezete fölötté kezdetleges, itt tenni kell valamit. A polgárok bólintgattak, helyeseltek s a kérdés csakhamar bevonult a városházára.

Ezuttal a terv csaknem egyhangú tetszéssel találkozott. Maga a polgármester hevesen kardoskodott mellette, a máskor bakafántoskodó városatyák, a megfontolás hívei is kaphatók voltak s így lassan Cságvár nagyszerű ábrándokba ringatta magát. Hogy az új tűzoltóság ilyen lesz, meg olyan lesz, nem lesz annak párja hét vármegyében.

Csak akkor kezdtek kissé lehűlni, mikor a kétszerkettőre került a sor. Pénz bizony gyéren akadt, ami van, azzal nem ugranak messzire. Mit kellene tenni?

Egy szép napon hajdu állított be Jani bácsihoz, hogy a polgármester hivatja. Jani bácsi szaladt a városházára.

– Hát bruderám, – kezdte a polgármester – erről a tűzoltóságról van szó. A tanácsodat akarom kikérni.

– Adok, kricifiksz, hogyne adnék! – fogadkozott Jani bácsi.

– Ezt a dolgot igenis, nyélbe kell ütni. Ha török-szakad. Elsősorban is szükség van egy alkalmas emberre, aki megszervezi. Az első perctől terád gondoltam.

– Herrgott! Ez aztán megtiszteltetés!

– Vállalod?

– Hogyne vállalnám! Katona voltam, vagy mi? Was? Majd én megmutatom!

– Meg, meg. Csakhogy más baj is van. Pénz kellene. Kevés a pénz.

– Pénz? Hát az is lesz. Legfeljebb mulatunk egyet!

A polgármester furcsán nézett rá:

– Mulatunk? Mit beszélsz, bruder? Az csak pénzbe kerül.

– Aber ja! A tűzoltóság javára mulatunk. Jótékony célra.

– Hm. Mondasz valamit – vakarta állát a polgármester. – Csakhogy sok pénz kellene ám!

– Hát akkor nagyot mulatunk! – ütött az asztalra Jani bácsi.

Az eszme megszületett, kiröppent. Persze, hogy valami nagyszabásu murit kell rendezni! Pompás ünnepélyt, amely ide csalogatja a vármegye tulsó zugából is az embereket. Cságvár minden épkézláb embere ott lesz, az bizonyos, a környék is beözönlik, hozza az obulusokat.

A készülő ünnepély hirtelen futótüzként terjedt el és nagy tetszést keltett. Egy-kettőre megalakult a vigalmi bizottság, amelynek lelke ismét csak Jani bácsi volt. A nőegylet rendkívüli választmányi ülést tartott, bár elnöknője, a polgármesterné éppen négy nappal ezelőtt utazott Budapestre. A többi jótekonysági alakulat is megmozdult és lelkesedéssel határozta el a vállalt együttműködést.

A vigalmi bizottság a város embereiből és az egyletek kiküldötteiből állott. Elsősorban az ünnepély programját kellett megállapítani. Itt némi nézeteltérés keletkezett a bizottság tagjai között, két csoport alakult: az egyik a férfiak pártja, a másik a női párt. Lévén az egyikben a férfiak, a másikban a nők többségben.

A most kiütközött ellentét már jóideje lappangott Cságvár társadalmában. A férfi-ricsajok: sörözések, pincézések, cigányozások bizonyos duhaj jelleget adtak a társadalmi érintkezésnek, amelyben a férfiak pompásan összekovácsolódtak ugyan, az asszonyok és lányok azonban kirekedtek belőle. Farsangi táncmulatságokon, bálokon, zsurokon a férfiak jókedvükre rakott bilincsnek érezték az asszonyok jelenlétét és meglehetősen unatkoztak. Immel-ámmal táncoltatták, szórakoztatták a hölgyeket s így a farsangi éjszakák sorra elfojtott, fanyar ásitásba fultak.

Cságvár asszonyai a délutáni tereferéken, uzsonnákon panaszos sóhajok közt emlegették elhagyatottságukat. Szűk gondolkörükbe szorultan a pletyka, ruha-problémák és cseléd-mizériák örvényébe sodródtak s ott keringtek reménytelenül. Lopva, egymás előtt is titkoltan azonban ábrándok kezdtek mozgolódni a lelkük mélyén. Egy-egy kis Bovaryné született bennük, aki megkívánta a fényt, az élet zaját, a nagyvilág finomkodásait. Pesti bálók tudósításain, színházi kulisszatitkokon, a fővárosi társaság intimitásain édelegtek s nemsokára bámulatos tájékozottságra tettek szert ezen a téren.

Ez a tájékozottság aztán a fölény büszke érzésével ajándékozta meg őket. Ugy érezték, hogy kinőttek a cságvári keretek közül, úgy érezték, hogy ők műveltebbek, kulturáltabbak, akiket senki sem ért meg. Már lenézték egymást és együttesen lenézték a férfiakat.

A tűzoltóünnepély programkérdése napvilágra hozta a rejtett érzéseket. A férfítábor, – Jani bácsival az élén, – főképen sportversenyeket, ökörsütéseket és pezsgősorsolásokat óhajtott a műsorba illeszteni, szóval férfiinynek tetsző dolgokat, az asszonyok azonban legnagyobb meglepetésre vétót mondtak. Kirukkoltak az elhanyagolt kultúra jelszavával és holmi színelőadás, zene és költészet jegyében követelték az ünnepély megtartását.

A gordiusi csomót végül a polgármester oldotta meg. Honorálta a férfitábor kívánságát, mert így a nagy nap némileg a népünnepély mezébe öltözik, ami tekintélyes jövedelmet ígér, de tisztelettel hajolt meg a nemeslelkű hölgyek követelése előtt is, mert Cságvárnak ez alkalommal meg kell mutatnia, hogy a magas művészet szintén meleg otthont talál falai között.

Mindkét párt megnyugodott és a program elkészült. A tűzoltóság nagy napja eszerint délelőtt kezdődik utcai gyűjtéssel és térzenével, délután ökörsütéssel, szépségversennyel és különböző egyéb versenyekkel folytatódik a népligetben, este műsoros előadás teszi változattá a Fehér Holló nagytermében s aztán a népliget nyári tánchelyiségében lezajló bállal ér véget.

Ami a műsoros estét illeti, azon főképen a helybeli műkedvelőknek kell alkalmat adni képességeik érvényesítésére, de nem feledkezik meg Cságvár neves szülöttjéről, Gyöngyházi

Tusiról sem, aki jelenleg még a pécsi színház tagja ugyan, de rövidesen az egyik pesti színház szerződötteti primadonnájává. Egy híres íróra is szükség lévén a polgármester habozás nélkül Záky Györgyöt proponálta. Sokat hallotta emlegetni odahaza és sok szemrehányást kapott érte, ha verseinek az asztalon heverő selyemkötésére véletlenül ráejtette a szivarhamut.

Az előkészületek alatt Cságvár zümmögött, mint a méhkas. A rendezőség házról-házra száguldozott, az utcasarkokon ríktó plakátok jelentek meg, az asszonyos, lányos házak közt divatlapok cirkuláltak, a varrónők gépei fáradhatatlan kattogásba fogtak és a divatüzletekben csakhamar kifogyott a fehér glaszékeztű.

Kund Aladár, a Cságvár és Vidéke szerkesztője ragyogó tudósításokban számolt be az előkészületekről. Részletesen foglalkozott a Gyöngyházi Tusi életrajzával és karrierjével, különös tekintettel a jövőbeli lehetőségekre. Mély esztétikai tanulmányt írt Záky Györgyről, hangsúlyozva, hogy saját írói egyénisége is Záky desztillált, finom költészeti irányának emlőin nevelkedett.

Meginterjuvolta Gergő polgármestert, mikor Pestre utazott és meginterjuvolta, mikor a feleségével hazaérkezett. Sőt meg akarta interjuvolni Gergőné is. Nála azonban megdöbbenő kudarcot vallott.

Gergőné, mint a cságvári női társadalom vezetőegyéniiségét, meglehetősen türelmetlenül várták haza. Ő volt hivatalba arra, hogy a mozgalomban résztvevő hölgyek élére álljon s az irányítást, főképpen a délelőtti gyűjtés irányítását átvegye. Nagy volt tehát a konsternáció, mikor Gergőné érthetetlenül hüvös érdeklődést mutatott az egész ügy iránt.

Mindent vállalt ugyan, de lélektelenül, kötelességszerűen. A tanácskozásokon unott mosollyal vett részt, az intézkedéseknél szórakozottságot, nemtörődömséget áruolt el. Az asszonyok összedugták a fejüket:

– Mi lelte ezt a Margitot?

Eleinte csodálkoztak, aztán bosszankodtak, végül nehezteltek:

– Ja, persze, – lamentált a doktorné – a pesti dámának derogál a cságvári ügyekkel törődni. Neki nagyobb igényei vannak.

– Hiszen nekünk is vannak, de éppen azon dolgozunk, hogy ki tudjuk az igényeinket elégíteni – vélte a patikusné.

– Ugy van! – helyeselt a zongoramesternő, aki feminista hírében állott. – A mi vállunkon nyugszik Cságvár kulturális jövője. A férfiakra nem számíthatunk.

– De bocsássatok meg, kedveseim, ez igazán érthetetlen. Éppen akkor viselkedik így, mikor Záky jön. Hiszen tudjátok mennyire esoffirozta magát mindig ezért az emberért.

– Tényleg. Nahát ez igazán furcsa. Nem értem Margitot.

– Biztosan ez az egy pont köti le minden érdeklődését. Azért nem törődik a többivel.

Gergőné mindezt nem vette észre, vagy nem akarta észrevenni. Szórakozott és közönyös maradt. Kund Aladárt egyszerűen lerázta a nyakáról, az ura terjengős beszámolóit némán hallgatta, kérdezősködésére alig adott feleletet. Csak egyszer zökkent ki közönyéből, mikor Gergő azzal állt elő, hogy Záky Györgyöt nekik kell elszállásolniok.

Erre elsápadt és megzavarodott.

– De kérlek, itt nem fogja jól érezni magát! Az ilyen ember nincs a nyárspolgári miliőhöz szokva...

– Legalább egy kicsit hozzászokik. Utóvégre ő is tanulja meg, hogy a tisztességes családi otthon a társadalom alapja.

– Nevetséges... – huzta föl vállát az asszony.

Egyelőre nem esett több szó az elszállásolásról, hanem ez elől mégsem lehetett kitérni. Egészen természetes volt, hogy a város illusztris vendégét maga a polgármester is vendégül lássa.

Gergőné maga is érezte, hogy a kínos helyzetből nincs kiút. Elfogadható méltóságot nem talált, a tiltakozás pedig csak feszült helyzetet, zavart teremtené, sőt a polgárság ellenszenvét hívná ki.

A találkozás, megismerkedés Dénessel egyébként úgy is kikerülhetetlen. Utóvégre ő nemcsak otthon, de az egész ünnepélyen a háziasszony szerepét köteles betölteni. Ezen túl kell esni. Csak az első perc lesz nehéz, nagyon nehéz, azután majd alakul valahogy.

Bármint félt ettől a perctől, egy kicsit még érdekelte, vonzotta is. Dénes pesti szerepe felköltötte a kíváncsiságát aziránt az ember iránt, aki egy nyugodt gesztussal kirántotta őtet a csávából.

Arra pedig lesz alkalma, hogy elmeneküljön, ha a helyzet elviselhetetlenné válik. Elfoglaltsága, kötelessége ezer ürügyet, módot ad rá. Mikor erre gondolt, elhatározta magában, hogy az ünnepély ügyének ezentul több figyelmet, buzgalmat fog szentelni. A sürgés-forgás eltereli figyelmét a fonák találkozás gondolatáról, a várakozás feszültsége ellen jó narkotikum és ami fő, akkori szorgoskodásra nem lesz feltűnő, ha már most megkezd.

Már másnap, harmadnap tapasztalható volt az elhatározás üdvös hatása. A rendezés munkája jobban összehangolódott, az eddig nyikorgó kerék simábban gördült. A neheztelő asszonyok is szelidebb hurokat pengettek:

– Szeszélyes ez a szegény Margit, dehát Istenem, el kell neki nézni... Mégis kezd megjönni az esze.

Hatodikán értesítés érkezett Pestről, hogy a nagy költő csak az esti vonattal érkezik, közvetlen az előadás előtt. Ez a hír Gergőnének egészen földerítette. Hiszen akkor semmi baj sincs! Gyors átöltözés, előadás, táncmulatság reggelig... Alig akad egy-két percük egymás számára.

Frissen, felüdülve vetette bele magát az utolsó órák izgalmába, a rendezés végső simításaiba, amely minden embert a fedélzetre szólított. Mintha a Cságvár iránti keserűségét is elfelejtette volna, mintha megbocsátotta volna neki a múlt vétkeit ezért a napért, amelynek kedvéért érdekessé, mozgalmassá vedlett, tetszetős, tarka köntöst öltött magára. Jóleső borzongással, kábult optimizmussal várta, hogy a nagy nap fölvirradjon.

A nagy nap fölvirradt és minden úgy ment, mint a karikacsapás. A városháza előtti diszurna mellől irányította Gergőné a délelőtti gyűjtés szálait. Mögötte diszruhás hajdu feszengett, körülötte Cságvár társadalmának krémje csoportosult. A város szépei már a reggeli órákban szétrajzoltak, az élénkszinű nyáriruhák pompáztak a napsütésben, csörögtek a perselyek és csengett a kacagás. Cságvár közönsége szinte bőkezűnek bizonyult, mintha mindenki érezte volna az ügy jelentőségét. Az a néhány kesernyész mosoly, amelyet a hölgyek az oldalgó, hirtelen meglepett járókelőktől kaptak, csak fokozta a derűs hangulatot.

De fokozta Jani bácsi újabb szereplése is. Az öreg ur hadvezéri léptekkel döngött végig az utcákon és pazarul osztogatta lármás, incselkedő bókjait. Minduntalan ostromló perselyek fogták körül:

– Nekem, Jani bácsi, nekem! Csak egy pár fillért!

– Hohohó! Magának, kedves hugom? Freilich, hogyne adnék! De nem ingyen ám! Csak egy csókért! Was?

Istenem, a Jani bácsi csókja nem komoly dolog s a cél érdekében áldozatot kell hozni. Bizony, szaván fogták az öreget, beleesett a saját vermébe. Alig győzte a csókjait cuppantgatni. A pénze elfogyott, de boldog és büszke volt.

Dél felé újabb szenzációt jelentett Kund Aladár megjelenése. Különleges helyzetéhez és elmés híréhez méltóan viselkedett. Ruhájának összes zsebeit kifordította, úgy vonult végig az urnák és perselyek legsűrűbb sora között. Aki mégis meg merte közelíteni, annak nagy grandezzával röpcédulát nyomott a kezébe, amelyen legujabb alkalmi strófája ékeskedett:

A tűzoltóság szép intézmény:
Eloltják, ha kigyul a kémény.
Én adakozván minden lépten,
A tűzoltók napján – leégtem.

A szerkesztő adakozásának ugyan egyetlen tanuja nem volt s kétség fért hozzá, hogy ez idézte volna elő zsebeinek sanyaru állapotát, sőt, akik a zsebek mélyére tudnak látni, azt suttozták, hogy akárhány rendes hétköznapon is bátran kifordíthatja, – dehát az mindegy. A fő, hogy ügyesen kivágta magát és hozzájárult a vidámság föllendüléséhez.

– Nagy firninder ez a szerkesztő! – mondták kacagva városszerte.

A gyűjtés eredménye a Kund adománya nélkül is fényesnek bizonyult. A délutáni népünnepély bevétele pedig felülmult minden várakozást.

A népligetet zsufolásig megtöltötte a szórakozni vágyó publikum. A felállított élelmiszer- és hűtőszátrak előtt szorongtak az emberek, a versenyek eredményét ezer torok rivalgása fogadta.

Az előkelőségek a fürdővendéglő teraszán helyezkedtek el s onnét szemlélték a tarka zajlást. Gergő polgármester a komoly családapa méltóságteljes mosolyával honorálta polgárai mulatozását, Jani bácsi a terasz közepén vérpiros arccal verte a mellét:

– Megmondtam előre, mi? Was? Csak rám kell bízni!

A hölgyek néhány órára megfeledkeztek minden lelki sérelmükről. Egy magasabbrendű élet lehelletét érezték maguk körül. Különösen, mikor Kund Aladár sorra hajlongott előttük:

– Szenzációs, hölgyeim, szenzációs! Részletes tudósítást küldök a pesti lapoknak!

Csak egy apró epizód zavarta meg kissé a cságyári lelkek harmóniáját. A késő délutáni órákban könnyű hajtókocsi állt meg a terasz előtt. Őszes, szikár férfi ugrott le róla s karcsu, fiatal lányt segített le.

– Kik ezek? – kérdezték egymástól a hölgyek hirtelen fellobbant érdeklődéssel.

Gergő polgármester az érkezők elé sietett s melegen szorongatta a férfi kezét. A szerkesztő csakhamar hozta a hírt:

– Boór főszolgabíró, Venyéről. A lányával.

– Ja, ugy! – huzta fel ajkát a patikusné. – Már tudom.

– Ismered? – kérdezte a doktorné.

– Na, csak úgy hirtől. Télen mutatták be a kislányt a megyebálon.

Az asszonyok arcán könnyű felhő suhant végig. A megyebált, a székhely elitbálját, amelyen ők nem vettek részt, mindig inzultusfélének érezték.

– Falusi fruskának látszik – jegyezte meg a patikusné. – Nézzétek a ruháját.

– Igazad van. Ilyen ruhában nem szokás uri mulatságra jönni.

A lányka ruhája tényleg egészen egyszerű volt. Könnyű, fehér kis nyári kosztüm. Csak gyakorlott szem fedezhette fel rajta az elsőrangú anyagot és jó szabást.

Gergő feltessékelte a vendégeket és bemutatta a társaságnak. A hölgyek valami védekező, feszes előkelőségbe burkolóztak. Ahol Boórék letelepedtek, ott hűvös lett a hangulat.

Szerencsére közeledett az idő, mikor a költő vonatának be kell robogni a pályaudvarra. A városi hintó előgördült, a polgármesterpár beszállott és elhajtatott. Nyomában, a második kocsin, Jani bácsi vonult ki a nőegylet alelnöknőjével. A bakon Kund Aladár kuporgott.

Fellobogózott utcákon hajtottak végig, a vasuti utca fordulójánál elmellőzték a tűzoltózenekart. Az is az állomásra igyekezett, nyomában mezitlábbas gyerekek topogtak, a kinyílt ablakokból egymás vállán áthajolva bámultak az emberek.

Kint már sorfalat állt a fehérruhás lányok kisdud serege. Gergő megnézte az óráját:

– Nem késik a vonat? – kérdezte az állomásfőnöktől.

– Öt perc múlva itt lesz.

Az ötpercnyi várakozás elég volt arra, hogy Gergőné ismét elfogja már elszunnyadt nyugtalansága. Mi lesz, mikor szemtől-szembe kerül azzal az egyetlen emberrel, aki jól ismeri az ő féltve őrzött, szégyenletes titkát? Ha célzást tesz, ha úgy viselkedik, mint aki már bizalmasabb összeköttetésbe került vele! Erre a gondolatra úgy érezte, hogy minden szem őt figyeli, az ő lelkében kutat s ha egy mozdulattal elárulja magát, lehull a titok leple és a cságvári nagy nap botrányba ful.

Szive a torkán kalapált, mikor a vonat berobogott. Fűlsiketítő éljenzést hallott maga körül.

Az elsőosztályu фуlke ajtajában megjelent ő, akit eddig csak egy pillanatra látott a György lakásának lépcsőjén.

Most feltűnt neki, mennyire hasonlít Györgyhez. Ugyanaz a karcsu alak, ugyanazok az arcvonások. Mintha haját is úgy fésülné, mint a poéta és a mozdulataiban is az ő puhasága settenkednék. Akkor, – bár alig nézett rá s inkább csak az érzékeivel látta, – keményebben, férfiasabban hatott. Ilyen lenne az a merész ember?

Dénes tényleg elég maliciózus volt ahoz, hogy külsőségekben is képviselje Györgyöt. A György jellegzetes, oldalrabillent, fáradt fejtartásával hallgatta a polgármester újabb szóáradatát.

A fehérruhás kislány is elmondta üdvözlő mondókáját és átadta virágcsokrát. A bemutatás következett. Gergő a felesége elé vezette Dénest.

– Angyalom, bemutatom neked hazánk büszkeségét, Záky Györgyöt.

Gergőné homályos szemmel látta, hogy Dénes a keze fölé hajlik s tiszteletteljes kézcsókkal érinti meg. Mikor fölegyenésedett, az arcába nézett merően, zavarát leküzdötte a kíváncsisága. De a férfiarc nyugodt, mozdulatlan és semmitmondó volt, olyan ember arca, aki életében először tudja meg, hogy Gergő Boldizsárné is van a világon. Egyetlen apró jel, egyetlen szemrebbenés sem árulta el a multat, a titkos fonalat, amely Záky György köré bogozódott s amelynek két végét ők tartják a kezükben.

A tűzoltózenekar rázendített s az ünnepelt vendéget a városi hintóhoz kísérték. Gergőné most eszmélt rá, hogy a hintóba ők szállnak, ketten. A sok avatatlan фуl, a sok figyelő szem elmarad mellőlük, egyedül lesznek.

Hazáig hosszú az út, valaminek történni kell! Lehetetlen, hogy Dénes ne penditse meg a pattanásig feszülő hurt, a fonák helyzet hurját. A kocsis puha sarkába huzódva várta, miképpen tereli Dénes erre a kényes pontra a beszélgetést.

Dénes zavar nélkül, elfogulatlanul fecsegett. Érdeklődött a város iránt, ahol ő még sohasem járt, dicsérte a vidék szépségét, kifaggatta Gergőné az ünnepély eddigi lefolyása és sikere felől. Könnyű, felszínes csevegés volt, amelyet minden jómodoru ember folytat egy vadidegen asszonnyal, akinek néhány futó órára a vendége lesz.

Már feltűnt a Gergőék vasrácsos kapuja és még mindig semmi különös. A hintó megáll, Dénes leszökken és kezét nyújtja az asszonynak. Ahogy lesegíti: hüvös, korrekt, csöppet sem bizalmaskodó. Semmisem történt.

Hogyan? Tényleg nem történik semmi? Hiábavaló volt a soknapos izgalom? Gergőné egy picikét úgy érezte, mintha megszegyenítették, megbántották volna. A szorongása fölengedett ugyan, szabadon lélegzik, de az a levegő, amit belélegzik, szürke és izetlen. Nincs, nincs folytatása se a regénynek, se a komédiának. Minden visszazökken a régi mederbe. Kissé unalmas lesz.

Kedvetlenül fogott az öltözködéshez, mikor Dénes visszavonult a szobájába. Egy óra múlva a polgármester beszólt hozzá:

– Indulhatunk, Margit?

– Indulhatunk.

Ismét kocsikázás a Fehér Hollóig. A nagyteremben már zsongott a közönség, az emberek a nyakukat nyújtogatták. Dénest rivalgó ováció fogadta.

Gergőné a helyére ült, nyájasan és gépiesen bólogatott, köszönetet, néhány szót beszélt a szomszédaival, de a gondolatai ziláltan kalandoztak szerteszét. Tulajdonképpen semmire sem gondolt, fáradtságot érzett. Alig vette észre, mikor megkezdték az előadást, odafigyelni pedig végkép nem tudott.

Csak akkor éledt fel, mikor Dénes lépett a dobogóra. A felzugó tapsviharban ő is összeütötte keztyűs tenyerét.

Dénes néhány sima, udvarias bevezető mondat után kéziratot vett elő. Verseket fog felolvasni.

– Éjféli rapszódia – mondta.

Gergőné majdnem felkiáltott. Mi ez! Ó ez a vers! Az első jel, a múlt első jele!

Hiszen ezeket a sorokat, amelyek oly erőteljes zengéssel áradnak a dobogóról, ő már ismeri. Ezeket György őhöz írt. Milyen boldogság volt, mikor fölfedezte és lopva elolvasta...

Valósággal itta a szenvedélyes szavakat. A vére megpezsdült, áthevítette az arcát, már úgy figyelt, mintha Dénes csak neki beszélt volna.

Miért küldte György ide ezeket a verseket? Ennek jelentősége van. Üzenet Pestről, üzenet a költőtől, egyenesen hozzá adresszálva.

Hát nem tudott belenyugodni a dicstelen elválásba? Gondol rá, foglalkozik vele, vágyik utána?

Hiszen akkor szereti, komolyan szereti!

VI. FEJEZET

melyben az asszonyok éledni kezdenek s a doktorné leveti álarcát

A népligetben javában állt a tánc. Meglazult hajfűrtök, behorpadt ingmellek keringtek, tolongtak a poros, opálos, fülledt levegőjü teremben. A cigány közelében néhány magányos férfi hadonászott, csapzott zsebkendőjét lobogtatta. Hopp-hopp, csuhaj-kiáltások, éles rikkantások hangzottak fel időközönként.

A falak mentén hosszú sorban ültek a gardedámok és kissé álmosan, arcukra fagyott széles mosollyal nézték a fiatalok nekiszilajodását. Össze-össze hajoltak, bólintgattak, csendes nevetés buggyant fel belőlük, aztán összekulcsolt kézzel és félrebillent fejfel tovább szemlélődtek.

Dénes könnyed megadással, látszatra kifogástalan jókedvvel járt-kelt a forgatagban. Táncolt, és diskurált s mint táncos elsőrendűnek bizonyult, mint társalgó ötletes, hajlékony, alkalmazkodó volt. Mindenki el volt ragadtatva tőle:

– Ilyen finom, figyelmes ember! Hja, hiába, látszik, hogy nagy ész!

Állandóan a szemek keresztűzésében állott. Akit táncra kért, olvadozni kezdett az örömtől, akire még nem került sor, sötét kételyek közt várta a kivételes pillanatot. Szinte számontartották a perceket: kivel foglalkozik több ideig. Mindenki követelte a maga részét.

Csak ez a kiállhatatlan Boór főszolgabíró ragadta el tulságosan gyakran a körükből. Mi az ördögöt kotnyeleskedik bele ez az idegen a cságváriak dolgába? Minduntalan trécsel vele, feltartóztatja. S ami a legbosszantóbb, ugylátszik, egészen jó barátságban vannak, belekarolnak egymásba, egymás vállára veregetnek.

Már a lányának is bemutatta, Boór Katónak. Lám, most másodszor táncol vele és milyen hosszú ideig! Feltűnő dolog, sőt egy kicsikét tapintatlan eljárás a cságváriakkal szemben. Ejnye, ejnye, ezt nem várták volna Záktyól.

Pedig az a lány nem is érdemli meg, hogy ilyen előzékenységben részesüljön. Egyáltalán nem méltányolja kellőképen azt a nagyszerű tényt, hogy a nagy poéta karján keringhet, hiszen vele is úgy viselkedik, mint akármelyik más táncosával. Hát nem tudja felérni ésszel, milyen nagy eseményben van része itt, Cságvárott?

– Tényleg igen falusi a modora. Már engedjete meg, de libának látszik – hangzott el a megállapítás az asszonyok között s tovaterjedve, közvéleménnyé alakult.

...Boór főszolgabíróban Dénes tényleg régi ismerőseire bukkant, ami az első percben igen kinosan érintette. Mikor a Fehér Hollóban az előadás kezdetén átlopakodott a ruhatáron, hogy a szereplőknek fenntartott oldalszobába jusson, valaki rákiáltott:

– Szervusz, pajtás! Hát te is itt? Persze, a bátyáddal!

Dénes megszeppenve nézett körül, de a ruhatárban már egy lélek sem volt rajtuk kívül. Megismerte a főszolgabírót és csendet intett:

– Pszt! Nem a bátyámmal vagyok. Egyedül. Senkinek egy szót se, majd mindent megmagyarázok... Előadás után találkozunk, szervusz!

S egy jelentős, bizalmas kézszorítással elsietett.

Boór a népligeti teremben aztán előfogta és meginterpellálta:

– Barátom, majd leestem a székről! Beszélj hát, mi történt itt?

– Most lehetetlen... Ennyi ember közt! Ha ezek a derék emberek rájönnek, képesek meglin-cselni.

– Teremtette, pedig megöl a kíváncsiság. Tudod mit? Holnap átjössz hozzánk, Vernyére.

– Holnap? Kissé bajos – huzódozott Dénes.

– Na, semmi kifogás! Gondolj arra, hogy a kezemben vagy. A titoktartást ehhez a feltételhez kötöm. Jössz, vagy nem jössz?

– Megyek. De senkisé tud arról?

– Senki. A lányom se.

– A lányod is itt van? Hát már bálozó lányod van?

– Bizony. Vénülünk, barátom, vénülünk.

A konvencionális sóhaj mögött ott settenkedett az apai büszkeség. Dénes egy perc múlva a kecses lányalak előtt állott.

Ebben a pállott zürzavarban, felcsigázott mulatási robotban, a lefojtott, szegényes lelkek élethabzsolásában jól esett Dénesnek erre az üde, friss jelenségre nézni. Tiszta arcáról őszinte, harmonikus derű árad, alakja karcsu, fehér és mozgékony, mint a szökőkút sugara s az a jól-eső hűvösség is lengi körül, amelyben szabadon lélegzik az ember. Ahogy a kezét odanyújtja, ahogy beszél: bizalmas és tartózkodó, csiszolt és minden szenvelgés nélkül való. Egyszerű, emberi.

Dénes már épen eléggé belebonyolódott a költői nagyság és az ünneplőben feszingő kisváros tarka-barka viszonyába ahoz, hogy egy kis oázis után áhitozzék. Ahol nem bálvány, ahol nem hiúságok legyezője, ahol ő is ember lehet. Most megtalálta ezt az oázist. S ez új erőt adott neki szerepe folytatására.

A cságvári hölgyek tuláradó figyelme már kezdte éreztetni hatását. A helybeli gavallérok duzzogva huzódtak félre, egyenkint kiszállingóztak a szabad ég alá, a gesztenyefák alatti terített asztalokhoz. Borral mosták le a bosszuságukat.

– Itt képtelenség táncolni. Ez nem multság – mondta a fiatal fiskális.

– A poéta miatt? Hagyd! – legyintett a városi aljegyző. – Iszol?

– Iszom.

Az aljegyző töltött:

– Ha már odabent elhódítják előlünk az asszonynépet, legalább igyunk.

Mintha csak végszóra érkezett volna, megjelent Jani bácsi. Egyszerre nagy öröm támadt:

– Jani bácsi! Éljen Jani bácsi! Ide, ide! Hohó, ide üljön! Szomjas az öreg, bort neki!

Az öreg ur kidüllesztette a mellét:

– Itt vagyok, drága fiaim, itt vagyok! A tied vagyok, aranyifjuság! Keblemre ölellek!

A középre furakodott:

– Persze, hogy közétek ülök. Itt a helyem. Én is fiatal vagyok még. Én, Johann Geiger, der alte. Was? Mi? Hol a poharam?

Megragadta és magasra emelte:

– Az Uristen minket sokáig éltessem! Engem is! Prosit!

Kiitta fenékig, csettintett a nyelvével.

– Nahát táncoltatok?

– Ugyan, Jani bácsi – kezdte megint a fiskális – a hölgyek meg vannak szédülve. Örökké őt lesik: mit csinál, kivel beszél, kivel táncol? Hiába szólok a táncosnőmhöz, csak koptatom a tudómet, se lát, se hall, a szeme rajta van. Ez nem multság!

Jani bácsi felháborodva ütött az asztalra:

– Nem kell engedni! Micsoda fiatal emberek vagytok? Szerettem volna látni az én időmben... hej, Kinder!

Megcsillant a szeme:

– Egy ilyen poéta, aki mindig sóhajtozik és a szívét tapogatja, az semmi. Smarrn. Én katona voltam! Igenis, stramm katona! Feldjäger batalion numero 12.

A szembenülő önkénteshez fordult:

– Az voltam?

– Az hát, Jani bácsi.

– Nahát. Itt van egy tanu. Herr Hauptmann, ich melde gehorchsammst... Mi? Ez igen! De egy poéta, az semmi.

Az asztal végéről most megszólalt egy csendes ember, a polgári iskola tanára:

– Hanem a költeményei gyönyörűek. Ez nem értelmetlen handabandázás, szédelgés, svindli. Ez kristálytisza. Klasszikus.

– Szép, szép – hümmögtek a többiek.

– Szép! Egyszerűen: szép. Bennetek nincs semmi megértés, lelkesedés. Féltékenyek vagytok rá, irigylitek az asszonyok körüli sikereit. A költő nektek másodrangu valami.

– Másodrangu valami. Stimmt! Én katona voltam, a medáliám ott van a komótban. Elfelejtettem föltenni, – bizonykodott keményen Jani bácsi.

– Barátom, – fordult oktató, komoly arccal a fiskális a tanárhoz – itt multság van. Az előadáson vörösre tapsoltuk a tenyerünket, lelkesedtünk, ünnepeltünk, rendben van. De itt mulatni akarunk, nem ünnepelni. A hölgyek igazán furcsán viselkednek.

– Mit? – ugrott fel erre Jani bácsi berzenkedve. – A hölgyeket én nem engedem! A hölgyeket én megvédelmezem, én, Johann Geiger! Azért, hogy becsületben megöszültem, még gavallér vagyok. Az én keresztlányom is egy táncoló hölgy. Nahát!

Azzal újra leült, nyugodtan.

A vita különben nem folyhatott tovább, mert aki körül forgott, ebben a pillanatban megjelent közöttük. Dénes jött le a lépcsőn, a táncteremből, karján a doktornéval.

Jani bácsi hátrarugta a székét és eléjük csörtetett:

– Hohó! Nagyságos uram! Nagyságos költő ur! Egy kvaterkát! Tessék velünk koccintani. Kricifiksz, töltsetek hát! – szólt hátra mérgesen.

A tanár nagy buzgalommal a doktornét invitálta:

– Nagyságos asszonyom, ide parancsoljon...

– Ó, köszönöm – nyöszörgött a doktorné hangja. – Oly erős migrénem van. Szenvedek. Néhány percnyi magányra van szükségem.

Déneshez fordult:

– Ön marad, Záky?

– Lekisérem – felelte Dénes. – Az urak, ugy-e, megbocsátanak?

– Ezt a migrént ismerem – dörögött az asztalnál a fiskális. – Öt éve tart.

Néhány lépésnyire a gesztenyefáktól orgonalugas állott. Tarka lampion világította meg. A doktorné ott letelepedett. Sóhajtva végigsimitotta a homlokát.

– Odabent fülledt volt a levegő. Talán ez az oka – mondta Dénes.

A doktornő bágyadt mosollyal ingatta a fejét:

– Nem... Nem ilyen egyszerű ok.

– Máskor is gyötri?

– Hogyne. Oly gyakran.

– Én pedig terhére voltam a fecsegésemmel.

– Ó, hogy képzelheti!

– Megmondhatja őszintén, ha...

– Nem, nem volt terhemre. Nincs terhemre... Ön nem... Maradjon.

– Észrevehettem volna: tulságosan komoly volt. De épen ez tűnt fel. Ilyen élénk szemek és ilyen márványarc: emögött lappanghat valami...

A doktorné hátradőlt és oldalt felpillantott Dénesre:

– Tanulmány voltam?

– Tanulmány – tiltakozott Dénes, – utálatos szó. Iskolaize van.

– De önök, írók, tanulmányozzák az embereket, az életet. Így meritenek témát... Témának szánt?

– Gunyolódik. Nem vagyok se regényíró, se drámaíró. Nem vagyok az élet objektív szemlélője. Költő vagyok.

A válasz kissé lehangolta a doktornőt.

– De akkor önnek nem fontos, hogy valakit megismerjen? Valakinek a lelkiéletét megismerje?

– Attól függ: kiét. Hatással van-e az én lelkiéletemre. Mert végeredményben ez a fontos. Az én témám nem az, amit látok, hanem amit érzek, mikor látom.

Ezen az asszony elgondolkozott. Merengve ismételte:

– Amit érez...

Egy-két pillanatig hallgatott, aztán megszólalt:

– Az elébb azt mondta, gunyolódok.

Lehet, hogy maliciózus volt a hangom, de ez nem természetem.

– És mégis?

– Ó, az ember megtanulja, hogy idegenekkel szemben idegen tulajdonságokat öltön magára...

– Szóval a márványarca: álarc. Feleljen: álarc?

– Lehet.

- Amit idegennel szemben ölt fel. Persze, néhány órája ismerem. Én is idegen vagyok.
- A doktorné megszeppent: itt becsukódik egy ajtó. Sietve mentegetődzött:
- Nem... igazán... önnel szemben nem bizalmatlanság. Legkevésbé sem.
- Sőt, már bizalmas volt – ismerte el Dénes. – Figyelmeztetett az álarcára.
- Látja!
- Csakhogy ennek konzekvenciái vannak. Most már tudnom kell: mi van mögötte?
- Ó, ez sok. Annyit elárulhattam önnek, épen mert...
- Mert?
- Mert csak néhány órája ismer és csak néhány óráig ismer még. Holnap elmegy...
- És nem kell félnie attól, hogy elárulom a cságváriaknak. Igaza van. Akivel futólag találkozzunk, ahhoz őszintébbek lehetünk, mint az állandó környezetünkhöz. Holnap odébb áll, elfelejtjük és vége. Nem veszélyes.
- Most ön maliciózus.
- Hogyne! A magyarázata nem hizelgő. Ha ezért volt bizalmas...
- Nem, nem... félreértett. Nem így gondoltam.
- Hanem?
- Az őszinteség nálam... esemény lenne. Fölzaklatna és nem felejteném el...
- Hátha én sem?
- Ezért... épen ezért...
- Nos?
- Ezért lehetek őszintébb, ha elmegy... Így... így nem veszélyes...
- Dénes egy pillanatra meghökkent. Ez az asszony hirtelen megtette az utat a migréntől a flört széléig. Nos, ha így áll a dolog, nem fog előre kitérni.
- Furcsa – mondta elgondolkozva. – Maga egy diákkori vágyamat juttatta eszembe. Gyerekes ábránd volt...
- Ábránd... Mi volt az?
- Husz éves fejjel egy asszonnyal szerettem volna találkozni, akiről sose tudom, meg, honnét jön, hová megy, ki lánya, de lélekben enyém az első perctől. Ami bennünk van, azt hiánytalanul cserébe adjuk egymásnak abban az első percben, ami körülöttünk van, ami ezer szállal kétfelé huz, attól óvjuk egymást és magunk is igyekszünk elfelejteni. Egy regény közepe lett volna a találkozásunk, minden nehézkes kezdet és minden lapos vég nélkül.
- Dénes alkalmi rögtönzése kissé zavaros volt, de a doktorné annál mélyebbnek találta:
- Milyen eredeti! És ha válniuk kellett volna?
- Vigan bucsuzhatnánk, hiszen már mindketten önmagunkban hordjuk a másik énjét, a ma megadott minden boldogságot, többet és szebbet a holnap sem hozhat. S a boldogságot megtartani ugyis csak akkor lehet, ha nem kapaszkodunk belé. Így az emléke tiszta marad.
- És van ilyen tiszta emléke?
- Nincs.

– Kár. Milyen szép lett volna.

– Mondom, hogy gyerekes ábrándozás volt. Ilyesmi nem szokott megvalósulni.

A doktornő sóhajtva bólintott:

– Nem. Nem szokott...

– Ezeket az elfonnyadt ábrándokat megőrizni is csak azok szokták, akik szeretnének még hinni bennük. Mint én.

Egy pillanatig hallgatott, aztán hirtelen hozzátette:

– És mint maga.

A támadás váratlan volt.

– Én? – lepődött meg a doktornő.

– Maga. Maga kifelé mintha nem is élne: hüvös szobor. De belül tüzet hordoz és félti, rejtegeti, nehogy eloltsák. Csakhogy van, ami elárulja.

– Micsoda?

– A szeme.

A doktornő zavartan próbált védekezni:

– Ön... ön...

De Dénes közbevágott:

– Nem, nem, nem. Én nem tévedek.

Hallgatás következett. Aztán az asszony lehajtotta a fejét, halkán, megadóan mondta:

– Ön nem téved.

– Haragszik, hogy az álarca mögé néztem? – kérdezte Dénes egy kis csönd után.

– Nem.

– És haragszik, ha tovább kutatok mögötte?

– Nem.

– Maga nem boldog.

– Nem.

– Maga másra vágyott, más életre, más környezetre és ma is másra vágyik.

– Igen.

– A maga lelkét itt lenyüggözik, fogvatartják. Nincs tere, levegője, meg van kötve, fuldoklik.

– Igen, igen...

– És nem tud beletörődni, nem alkuszik meg, nem is akar megalkudni.

– Nem, soha...

– Ragaszkodik az álmaihoz, amiket lánykorában itt, valamelyik virágos ablak mögött, valamelyik kertilugasban álmodott.

– Itt? Én? Dehogy, ó dehogy! – tiltakozott az asszony hevesen.

– Nem cságvári?

- Dehogy!
- Annyira tiltakozik. Nem szereti?
- Sohasem volt itt egy kedves napom, egy kedves órám. Itt csak szenvedtem.
- A migrénje... – bólintott Dénes. – Azt mondta: nem oly egyszerű ok... Azóta gyötri?
- Azóta.
- Mióta van itt?
- A házasságunk után néhány hónappal költöztünk ide.
- És azelőtt?
- Azelőtt! Azelőtt boldog lány voltam. De nem tudtam róla.
- Hogyan?
- Nem tudtam értékelni, megbecsülni. Akkor is másra vágytam... Milyen naiv voltam. Ó, ha visszagondolok!
- Gyakran gondol vissza?
- Mindig.
- És titkolnia kell...
- Kinek mondjam?
- Most... nekem, – mondta Dénes melegen. – Meg fog nyugodni egy kissé, ha beszél róla.
- Megnyugodni? – hitetlenkedett a doktorné.
- Legalább kissé... meglátja..

Nem kellett sokáig biztatni, hogy elmerüljön az emlékeibe és kiöntse bánatát. Elmondta, hogy apja halála után, – aki Harden grófnő gazdatisztje volt, – társalkodónője lett a grófnőnek. Jóságos, fehérhaju hölgy volt a grófnő, csendes és komoly, lassubeszédű és lassumozdulatu. Csupa méltóság, ő maga és körülötte minden, a légkör, az egész kastély. Ódon szobák, finom illat, süppedő szőnyegek, antik butorok. Puhaság és kényelem. És csönd, csönd, áldott, nyugodt, előkelő csönd, a személyzet néma és ügyes, mindenütt ott volt és mégse látta senki. Ugy suhantak végig a kastélyon, mint a kísértetek.

És akkor mindezt nem tudta megbecsülni. Unatkozott. Esténként felolvasott a grófnőnek, a regények rabul ejtették, bujni kezdte a könyveket. Naphosszat hajszolta az érzelmes kalandokat, fölhevülve kísért a regényhősök sorsát. Szeretett volna átélni ilyesmit, találkozni ilyen emberekkel. De a grófnő igen visszavonultan élt.

Egyszer mégis eljött egy ember: a mostani férje. Körorvos volt és a grófnőt gyógykezelte. Ott olyan sima, nyugodt embernek látszott, talán a környezet hatása alatt. Vigyázott magára. A grófnő kedvelte, övele sokat foglalkozott, gyöngéd volt, azt hitte, megkezdődik a regénye. A felesége lett, aztán eljöttek Cságvárra.

- Cságvárra! – sóhajtott. – Rettenetes...
- Szegény asszony... – sajnálkozott Dénes. – Vidéki élet, háztartás, kicsinyes gondok...
- Rettenetes ez az élet, ezek az emberek. És a ház, a konyha, cselédek, pörölés, lárma, lárma, mindenütt lárma... ezt, ezt nem viselem el...
- Hja, a csendes vidék...

– Itt? Itt csönd? Itt nincs csönd, itt nem mosolyog senki és nem szomoru senki: itt torkuk-szakadtából kacagnak, ha jókedvük van és ha rosszkedvűek, káromkodnak. Káromkodnak, igen, káromkodnak. Közönségesek, durvák, műveletlenek... Ó, ez a pokol!

– És az otthona? A férje?

– Jó ember lenne, de közöttük...? Gyöngye, olyan lett, mint a többi.

– Gyermek?

– Nincs.

– És nem keresett, nem talált valamit: gondolatot, munkát, célt, amely érdekelné? Sarkalná, hogy szabad idejét neki szentelje, kibékítene önmagával és a világgal?

A doktorné a fejét rázta:

– Lehetetlen. Néha előveszem valamelyik könyvemet, hogy ráeszméljek: nekem is van még gondolatom, lelkem... aztán véletlenül a sarokba téved a szemem, ahol a cseléd otthagytott egy pókhálót takarításakor... Vége! Hát lehet így? Lehet így gondolkozni, lelkiéletet élni? Lehet így lelkinyugalom?

– Látja, én egyszer elgondolkoztam rajta, – mondta Dénes és maga elé révedezett.

A doktorné nem értette:

– Min?

– A pókhálón.

– A pókhálón? Ugyan!

– Csodálatos alkotása a természetnek. Finom és borzasztó, lágy, selymes és véres. Szinte szép.

– Ó, én utálatosnak találom. Szürke, piszkos és közönséges.

– Miért? Nézze meg a mesterien szőtt szálakat, az egész leheletnyi művet, amit az állatok diplomatája titokban, homályban fölfeszített. Nekünk szürke, piszkos szemét, de az élőlények millióinak félelmetes hatalom. Hány élet mulik ki benne, hány áldozatot nyel el, amíg jön a Végzet: a cseléd egy irtózatosszámmal, hogy egy mozdulattal elsöpörje. Ezen is érdemes eltűnődni.

A doktorné – valami rejtélyes logika folytán – hirtelen lelkesedni kezdett:

– Ó, ön költő, ön másképp lát, másképp érez, mint... mint ezek itt körülöttem! Látja; ez... ez a célo, erre vágyom...

– Mire?

– Hogy így lássak, így érezzek. Itt lappang bennem, hiszen sokszor bukkantam egy sorra, hangulatra, amelynél boldog csodálkozással álltam meg: ezt én is egészen így érzem! Most már nem is csodálkozom, most már tudom, hogy rokon vagyok önökkel. Csak fogvatartanak ezek az emberek, küzdeni kell, hogy szabadon láthassak, érezhessek, mint önök. Önök is sokat küzdenek ezért. Ugy-e, ön is küzdött?

Dénes roppant komolyan bólintott:

– Küzdöttem.

– Amig távol tudta tartani magától a közönséges emberi gondolatokat, amig úgy fegyelmezte az esztét és a szívet, hogy fölfogja és átérze a dolgok finomságait... Önök magányba vonulnak, egymásközt vannak, kicserélik eszméiket, magasabbrendű életet élnek... de én? Mit

tegyek... mondja, mit tegyek én, bezárva egy embergyűrűbe, amely vadidegen a lelkemnek?
Ó, Istenem, mit tegyek?

– Komoly tanácsot kér tőlem?

– Hiszen ön is küzdött, ön is átérezheti ezt... mondja, mit tegyek?

– Szakítsa szét ezt a gyűrűt, – felelte Dénes széles gesztussal.

– Én? Itt? Lehetetlen!

– Ha itt nem, másutt. Csak bátorság kell hozzá.

– Nem vagyok bátor?

– Nem, – rázta Dénes a fejét. – Félénken, ölbetett kézzel várja a boldogságát. Hiszen őszinte se mer lenni! Fél a lenézett, megvetett társaságától!

– Ó, kérem, miket beszél? – méltatlankodott a doktorné.

Dénes közelebb hajolt:

– Figyeljen. Ha azt mondom: elérkezett a maga utjához, csak rá kell lépnie.. nem lesz gyöngé, hogy rálépjen? Ha azt mondom, segítségére akarok lenni, támaszkodjék rám... ha holnap nem megyek el úgy, hogy minden szál elszakad közöttünk, mert nem engedem tovább vergődni... mit felel akkor?

A doktornő szédülten pihegett:

– Nem, az nem lehet...

– Látja! Maga emberek közé vágyik... akikkel rokonnak érzi magát. Ezt a kört megtalálta, itt van. És akkor azt mondja: nem lehet!

– Ó, ne, ne beszéljen így! – kinlódott az asszony ellágyulva. – Szellemi élet... bölcs, érző emberek... költők... finom szavak, finom környezet, izlés... milyen gyönyörű lenne!

– Csak a kezét kell kinyújtania érte. Egyszer Pestre jön, minden ajtó kitárul maga előtt.

– Nem lehet, nem lehet, nem lehet!

– Kár. Kár magáért. Így sohasem fog szabadon látni, érezni...

– Ó!

– És mi elveszítünk egy asszonyt, akinek nálunk hivatása lenne. Mert nekünk kell, igen, kell valaki, aki melegséget, szint hoz, aki föltüzel, fölzaklat, fölvillanyoz. Aki a bennünk bizó hitével lendületet ad, hogy fölemelkedhessünk!

A doktorné repesve szoritotta kezét a szívére:

– Én? Én lennék az?

– Egy költő muzsája. Ki tudja?

– Ó, köszönöm, ezt köszönöm önnek!

– Mégsem lehet?

– Nem, nem...

– Még szokatlan magának a gondolat.. Még küzd magával. Látom, nem erőltetem. De barátkozzék meg vele, hiszen a saját érdeke. Holnap mennem kell, de nem bucsuzom végleg... Még hívni fogom.

– Ne... ne, kérem...!

– De igen. Egyszer még hívni fogom, akkor feleljen. Ha akkor is nemet mond...

Fent csapódott a táncterem ajtaja. A doktorné fölugrott:

– Pszt! Jönnék...

Be sem várta Dénest, gyors tipegéssel indult fölfelé.

VII. FEJEZET
melyben mások is követik a doktornét

A táncterem ajtajából egy energikus rendező-hang biztatta a kvaterkázó férfiakat:

– Négyes, uraim! Foglalkozni!

A Jani bácsi hangja ismét felharsant:

– Táncolni, fiaim, táncolni! Hopp, mi lesz? Kivel táncoljon az én szeretett keresztlányom, ha mindnyájan itt ültök?

A postatiszt széles mosollyal hunyorgatott a többiekre:

– Jani bácsi a legfiatalabb, kezdje meg. És katona is volt.

– Mit? Hát meg is kezdem! – fogadkozott Jani bácsi. – Igenis megkezdem! Az én lábam bírja. Ez láb!

Tenyérével a combjára csapott, hogy csak úgy csattant. Aztán felkapta a poharát, gyorsan odakoccintotta a többiéhez és kiitta:

– Prosit! Most pedig: habt acht! Mars! Utánam!

Kifeszített mellel, döngő, katonás léptekkel indult befelé. A társaság fiatalabbja kapható volt a tréfára, utána masirozott.

Dénes eldobta a cigarettáját és felballagott a táncterembe. Bizonyosan elvárják tőle, hogy résztvegyen a négyesben. Körülnézett, táncosnőt keresett.

A patikusné előtt hajolt meg. Pergőnyelvű, melegvérű kis dáma, a cságváriak szerint: flott asszony. Egyet rázott a bodros fején:

– Tudja mit? Nem táncolok. Ne táncoljon maga se. Behuzódunk ide a sarokba és beszélgetünk. Jó?

Dénes leült mellé.

– Migrénje van? – kérdezte.

– Nekem? – kacagott. – Na hallja!

– Elfáradt?

– Ugyan! Imádom a táncot.

– Mégse táncol?

– Ejnye, na! Nehezen érti meg az embert. A maga társaságában akarok maradni és pont.

– Köszönöm. Nem tudom, mivel érdemeltem meg.

Az asszonyka negédes mozdulattal odébbhuzódott.

– Ha frázisokat fog nekem mondani, itt hagyom. Különben tényleg nem érdemelte meg. Rá se néz az emberre.

Cipellője sarkával a padlón kopogott.

– Nehéz lett volna magához férközni, – mentegetőzött Dénes. – Egész udvar őrizte.

– Nehéz, magának? Nahát!

Turbékolva nevetett. Egy pincér ment arra.

– Iszik egy pohár pezsgőt? – kínálta Dénes.

– Hogyne! Rajongok a pezsgőért.

Dénes hozatott. A patikusné közben tovább szőtte a megkezdett témát:

– Okát is adom, mért kerestem a társaságát. Meg akarom magának köszönni, amit a hivatalos körök aligha fognak megköszönni.

– Mégis van érdemem?

– Na, nem velem szemben. De csak én tudom értékelni és nekem is hasznos. Ezért köszönöm meg.

– Szörnyen kíváncsi vagyok.

– Magának; már régen el kellett volna ide jönni, hogy életre rázza ezt az élettelen fészket.

– Életre rázzam? Hogyan?

– Egyszerűen azzal, hogy eljön. Itt mindenki alszik.

– Alszik?

– Persze. Lelkileg alszik. Azt hiszi, mindig ilyenek? Dehogy. Nincs vér, nincs mozgás, nincs... mit mondjak magának? Nincs lendület...

– Lehetetlen.

– Lehetetlen? Mert a mai ünnepélyre felébredtek? Komédia. Ha látta volna, hogy szedte össze mindenki kezét-lábát, milyen lótás-futás volt, hogy szégyent ne valljanak maga előtt. Egyszerre ráeszméltek, hogy nem Cságvár a világ közepe. Ez a maga érdeme. Félek, hogy holnapra elfelejtik.

– Szigorú velük szemben. Kedves emberek.

– Ugyan, menjen! Elöttem ne mondjon rájuk konvencionális bókokat. Csak nem akarja elhíttetni velem, hogy magának nem utálatos ez a bugris környezet?

– Nem az én környezetem, de nem bántó.

– Mert magához alkalmazkodni igyeksenek. Maga most bálvány, akit ezek a higvéreiek körültáncolnak... Kínáljon meg egy cigarettával.

Dénes megkínálta, maga is rágyújtott. A pezsgő már ott állt előttük, abból is töltött. Füstöltek, koccintottak.

– Látja, már ez is bűn, – mondta a patikusné. – Cigarettázni, pezsgőzni kettesben, egy férfival. Ha nem magával tenném, hanyattesnének.

– Velem nem bűn?

– Nem. Ma nem, ma maga diktál. De holnap, ha elmegy...!

– Holnap nem merné megtenni?

– Én? Törődöm is velük!

– Szereti bosszantani őket?

– Egyetlen szórakozásom. Ha ez se lenne, elszáradnék az unalomtól. Mit csináljak egyebet?

– Otthon nincs szórakozása?

– Otthon? Az uram egész nap az orvosságok közt turkál, szaglik tőlük az egész lakás. A háztartást meg csak nem nevezi szórakozásnak?

– Nincs gyermekük?

– Még csak az kellene!

– Társasága sincs?

– Nahát, eltalálta! – kacagott megint. – Ebben az istenverte fészekben, ahol mindent számon kérnek az embertől? Így állj, így beszélj, ezt tedd, ha egy hajszálnyira eltérek tőle, baj van. Na, köszönöm.

– Borzasztó helyzet lehet – csóválta Dénes a fejét sajnálkozva.

– Nem is képzeli! Tudja is maga, mi az, amikor az embert telespékelik cságvári paragrafusokkal... Tavaly a ródlizáshoz nadrágot csináltattam, a szoknya kényelmetlen. Elszörnyedés! Ezidén lovagolni akartam tanulni. Megrohantak, hogy ne csináljak botrányt... Töltsön, kérem.

Szürcsölt néhány kortyot.

– Láthatja mennyire szükségem van itt magára. Maga más világból jön, szabad társadalmi körből, amely kidobta ezeket az ostoba előítéleteket. És maga tekintély, akit talán gondolatban kritizálnak, de követni fogják. Kinevelhetné őket.

– Tulbecsüli a befolyásomat.

– Ugyan mit szerénykedik? Rosszul áll magának ez az udvarias póz. Egyszer találkozom egy emberrel, akinek elmondhatom a magamét, – és akkor cikornyás mondatok mögé bujnak. Ez magának szörnyen nehezére eshetik.

– Mért gondolja?

– Hallja, egy költő, aki a legbensőbb érzelmeit találja a világ elé, az nincs hozzászokva, hogy állig begombolkozzék. Egy bohém!

– Ma már a bohémek sem a régiek többé.

– No jó, nincs méteres hajuk, fésülködnek és tiszta a gallérjuk. Sőt a körmüket is ápolják. Mutassa!

Dénes odanyujtotta a kezét. A patikusné elégedetten biccentett.

– Ez természetes – mondta Dénes. – A külső ápolása együtt jár a lélek ápolásával.

– Látja... Különben ez az első értelmes mondat, amit magától hallottam. Mondja, bizalmatlan velem szemben?

– Mi jut eszébe?

– Na, mert úgy viselkedik. Mintha azt kutatná, én is csak a maga tiszteletére bujtam-e ki a nyárspolgári bőrömből.

– Ilyen gyanúsítás!

– Akkor nem értem, mért oly zárkózott. Csak nem fog ezekhez alkalmazkodni, amiért közénk jött?

– Tényleg ez volt a szándékom. Cságvári módon rendezkedtem be a társalgáshoz.

– No hallja!

– Maga most egészen meglepett. Szinte zavarba hozott. Ki hitte volna, hogy a magam gondolkozásmódjával találkozom itt, az Isten háta mögött?

A patikusné elégedetten simogatta meg Dénes kezét.

– Látja, ez kedves. Most őszinte, így igazán kedves. Kezdjük megérteni egymást.

– Remélem, nem maradunk a kezdetnél.

– Akkor siessünk, az időnk nem sok!... – kacagott az asszonyka. – Tudja mit?

– Mit?

– Ne menjen el holnap.

– Sajnos, lehetetlen.

– Ugyan, mi akadálya lenne? Szabad ember, nincs nyög a nyakán. És itt hasznos munkát végezhet. Majd én segítek magának. Életrepiszkáljuk ezt az alvó társaságot.

– Most ugyancsak ébren vannak.

– Hja, ez semmi, dresszirozni kell őket. Ha holnap elmegy, marad minden a régi. Jön az unalom, az ostoba, buta csönd. Csönd, csönd és csönd... pokoli dolog.

– Csönd, itt?

– Hát mit gondol? Magának fogalma sincs ilyen csöndről. Ez ráterül az emberre, mint egy óriási tésztadarab, betömi szemét-száját és mennél jobban kapálódzik, annál jobban beleragad. Meg lehet csábulni.

– Szegény asszony. Igazán sajnálom.

– Sokat érek vele. Ne sajnáljon, de maradjon itt.

– Lehetetlen.

– Na, maga szép ember. Bohém létére ennyire ragaszkodik a programjához... Tudja, hogy maga az első vérbeli bohém, akivel találkozom?

– Képtelenség! – csapta össze Dénes a kezét. – Olyan, mintha közöttük nőtt volna fel.

– Pedig így van. Soha egy igazi művésszel nem találkoztam. Csak a műveiken keresztül ismerem magukat. De így alaposan. Jó orrom van, nem csalódom... Van még egy cigarettája?

– Parancsoljon – nyújtotta a tárcáját Dénes. – Pezsgőt?

– Kérek.

Koccintottak, ittak.

– Bennem sem csalódott? – kérdezte Dénes.

– Hajszálnyira ilyennek képzeltem.

– Bámulatos.

– Nem boszorkányság, ha lelkileg magukkal tart az ember. Mindjárt megérzi a maga fajtáját. Magát is megértem, de maga még most sem akar engem megérteni.

– Nem akarom?

– Nem hát! Ha meg akarna érteni, segítene rajtam. Ambicióm, egyéniségem van, ez komoly dolog. Nem engedne itt elsikkadni. De maga elutazik és fűtül!

– Maga sem veszi tragikusan. Egyéniség: nem kell félnie az itteni befolyástól. Védi a kedélye, a temperamentuma.

A patikusné erre igen komoly arcot vágott:

– A kedélyem! Maga azt hiszi? Nem mondom, ma őszinte jókedvem van, de máskor csak a bolondját járom. Ha látná bennem azt a csomó keserőséget...

Már a hangja is fátyolozottan remegett.

– Keserőséget? Hát maga is?

– Mit, én is?

– Maga is álarcot visel?

– Én is?

– Mint sok más.

– Csak nem teregetem ki ezek elé a bosszuságaimat, a bajomat, a lelkemet, hogy örömük legyen? Pedig néha közel vagyok a megőrüléshez.

– Annyira szerencsétlen közöttük? De hát akkor mi az ördögöt akar tőlük, mért akarja őket kinevelni? Mért nem hagyja őket faképnél és mért nem jön közénk?

– Hogy képzelem!

– Nem jár Pestre?

– Járok... úgy ritkán.

– Akkor nincs akadály.

– Hogy-hogy?

– Meglátogat.

– Magát?

– Természetesen.

– Furcsa egy eset lenne!

– Csak nincsenek előítéletei?

– Nekem?

– Akkor? De ha lennének is, Pesten levetheti őket.

– Járnak magához asszonyok? Ugy értem, nem a szeretői.

– Hogyne. Eljönnek, elbeszélgetünk, művészet, zene... igen kellemes társaság van néha. Nos?

– Nagy kedvem volna.

– Ugy tétozódik, mint egy nyárspolgári asszonyka.

– Ne sértegetsen, hallja!

– Mi tartja vissza? Az ura? A háztartás?

– Mindenesetre leköt. Sok minden kizökkenne a kerékvágásból.

– Szégyelje magát! Egy bohémlelek ragaszkodik a kerékvágáshoz?

– Igaza van.

– Tehát jön?

– Tudja mit?

– Nos?

– Megyek. Mért ne mennék?

– Brávó, ez derék! Igyekezni fogok, hogy ne csak maga értsen meg minket, de mi is magát. Sőt! Még egy költő muzsája is lehet.

– Hohó, ahoz szerelem kell!

– És az lehetetlen?

Az asszonyka meleg nevetéssel vállat vont:

– Semmi sem lehetetlen. Mulatságos lenne.

– És ha komoly lenne?

– Lassan! – fenyegette meg. – Maga veszedelmes ember!

– Ahol nincs előítélet, ott nincs veszedelem.

– Igaz.

– Mikor jön?

– Azt nem tudom.

– Akkor majd megállapodunk, jó? Szeretném, ha találna egy kis művészi kört, ahol jól érzi magát. Alkalomadtán értesítem?

– Hogyne!

Beszélgetésük már hangzavarba vezett. A négyesnek vége volt, egy rendező elkiáltotta magát:

– Csárdás!

Vad versenyfutás indult meg a cigány felé, ott összetorlódva, lihegve indult meg a tánc.

Dénesék alig vették észre, mikor Gergő polgármester állt meg előttük egy szikár, hervatag és feszes hölgy társaságában.

– Nagyságodhoz intézek instanciát, – fordult Déneshez. – Ha nem lenne alkalmatlan, hogy megismertessem Czencz kisasszonnyal, kulturéletünk egyik kiváló tényezőjével. A kisasszony ugyanis zongoratanárnő. Sürgős közlendője volna nagyságod számára.

– Kérem, – hajolt meg Dénes és keztenyujtott.

– Bocsánat, hogy társalgásukat megzavartam, – mentette magát Gergő a patikusné előtt. – Nagyságos asszony azt hittem, táncol.

– Eddig nem. De most, hogy megzavart, táncolni fogok. Büntetésből magával.

Gergő kényelmetlenül feszengett:

– Igazán megtisztelt, de...

Az asszonyka azonban már a karjába kapaszkodott:

– Kifogás nincs. Mehetünk. Mester, meg ne szökjön, – fenyegette az ujjával Dénest.

Mikor kettesben maradtak, Dénes a kisasszony felé fordult:

– Miben lehetek szolgálatára?

– Uram, nem tudom... – kezdte kimérten a zongoramesternő, – felszínes emberek szerint talán sem a hely, sem az idő nem alkalmas... De ön elutazik s az én ügyem sürgős és komoly.

– Kérem.

- Mindenesetre nagyobb horderejű, mint ez a helyiérdekű ünnepély. Az én ügyem milliók ügye. Ön gondolkozó fő, bizonyára érdekelni és értékelni fogja.
- Bizonyára, – hagyta rá Dénes.
- Mindenekelőtt rá kell mutatnom a vidéki állapotokra. Ön valószínűleg keveset fordult meg vidéken.
- Meglehetősen.
- Ön nagyvárosi ember, ami magában sokat jelent. Ezenfelül művész, tekintély a szabad művészi pályán, ahol már ledőltek a nők előtt az érvényesülés korlátai. Ez a napjainkat annyira foglalkoztató kérdés önnek tehát ugyszólván a vérébe mehetett át.
- Milyen kérdés?
- A nőkérdés.
- Ah, Ugy!
- Bizonyára megbotránkoznék azon a helyzeten, amely itt vidéken még mindig uralkodik. Mert, uram, ez hallatlan!
- Ugyan?
- Ismétlem, hallatlan! Alaposan foglalkoztam a vidéki nők helyzetével s a legnagyobb mértékben fel vagyok háborodva.
- Ugyan?
- Nemünk itt a legnagyobb szellemi elnyomás alatt áll. Itt a férfiak zsarnokok. Középkori fogalmaik vannak a női nemről.
- Csak nem?
- Sajnos, így van. Ennek a zsarnokságnak a megnyilvánulásait, azt hiszem, nem kell önnek felsorolnom. A szimptómák alapján azok, mint másutt, de hatványozott mértékben. Ugyan-csak mellőzni kívánom jogaink hangoztatását, hiszen ön ezekkel tisztában van.
- Igen, igen...
- Tehát egyenesen a tárgyra térek. Évek óta folytatok tanulmányokat, csöndes, kitartó munkával s csak az alkalomra vártam, hogy én is a nyílt küzdők sorába lépjek. Ez az alkalom elérkezett.
- Hogyan?
- Minden öntől függ.
- Tőlem? Engedjen meg, én nem vagyok illetékes...
- Közvetlenül talán nem. De az ön nagy neve, az ön modern világnézete kétségtelenül rokon szellemi kapcsolatokat teremtett ön és a nőmozgalom vezetői közt. Kétségtelenül ismeri őket.
- Hogyne, hogyne...
- Ezért fordulok önhöz, nyújtson segédkezet, hogy beilleszkedhessem a mozgalom komoly és elismert munkásai közé. Hogy dolgozhassak.
- Amennyire tehetem... mindenesetre.
- Hangsúlyozom, hogy nem mint gyöngé nő fordulok a férfihoz, hanem, mint ember az emberhez. Mint kezdő a tekintélyhez.

– Kérem. És mikép gondolja?

– Egyelőre csak az ígéretét kérem.

– Mindent, ami tőlem telik...

– Köszönöm. S adjon rá alkalmat, hogy a továbbiakat megbeszélhessük.

– Hogyan?

– Pesten fel fogom keresni.

Dénes csaknem elmosolyodott. Lám, a harmadik szám önként jelentkezik.

– Nagyon kedves. Legyen szerencsém – mondta vidám szolgálatkészséggel.

– S nehogy alkalmatlan időben jöjjek, határozza meg ön...

– Talán majd értesitem, – kapott rajta Dénes.

– Köszönöm, számítok rá. Jegyezze fel a címet: Czencz Amália zongoramesternő.

– Cságvár, toldotta meg Dénes és jegyzett. – Rendben van.

Amália kisasszony úgy nyújtotta tenyerét, mintha szövetséget kötne Dénessel. Erősen kezetrázott:

– Köszönöm, uram! Tovább nem zavarom, megiszom odakint egy pohár sört.

Dénesben valami csufondáros manó szólalt meg:

– Ha megengedi, lekisérem.

– Nem, maradjon! Magam megyek, – jelentette ki büszkén Amália.

– Pardon. Nem mint hölgyet gondoltam. Mint embert.

– Ez ellen nem lehet kifogásom.

A gesztenyefák alatt a kisasszony pincér után kiáltozott és egy üveg sört hozatott. Férfias kortyokban nyelte a habzó italt, Dénest azonban megfosztották a társaságától, mielőtt leülhetett volna. Kund Aladár csípte el:

– Ezer bocsánatot kérek.

– Tessék, tessék.

– Nem méltóztatik rossznéven venni? Egy nagy kérdés.

– Parancsoljon.

– Ha az előadott költeményeket a helyi lapban közölhetném.

– A helyi lapban?

– Cságvár és Vidéke.

– Sajnos, lehetetlen. Más lapnak ígértem.

– Ez nagyon fájdalmas. Végre lett volna egy igen tartalmas számunk. Méltóztatik tudni, vidéken olyan kevés a tehetséges ember.

– Ugyan. De hiszen ön is költő!

– Csak ritkán, kérem. Nincs miliő, hangulat. Vidék. Elsikkad az ember. Elsikkad...

Megvetően intett egyet és bánatosan bólongatott a fejével.

VIII. FEJEZET

melyben arról van szó, hogy költő-e Dénes, vagy nem költő

Gergőné az előadás óta szeszélyes hangulathullámokon hányódott. Az első perc jóleső meglepetését, mikor az ismerős verssorokat hallotta, csakhamar keserű érzés váltotta fel: hiszen mindez visszahozhatatlan múlt. Merész pesti szárnybontásánál kétségtelenül ez volt a legszebb, legreményteljesebb élménye, mikor a hozzáírt verseket felfedezte és a kezében tartotta. Egy kiváltságos lélek vonzódásáról tanuskodtak ezek a versek, rejtőző felgyulásról, ami káprázatos perspektívát nyitott akkor Gergőné előtt. De mindjárt azon a délelőttön, a nagy öröm délelőttjén, a nagy csalódás is elkövetkezett. György magatartása meghazudtolta a versek vallomását, csunyan, szánsalmasan meghazudtolta. Gergőné egy pillanatig sem kételkedett abban, hogy ő az, akit kifosztottak, cserbenhagytak.

De a költő vallomása most utána jött Cságvárra. Amit akkor eltitkolt, most elküldte hozzá, szerelmet vallott neki a távolból. Gergőné megpróbálta ezt a különös cselekedetet összeegyeztetni az elválás gyászos emlékével, de sehogysem sikerült.

A táncmulatság zürzavarában, a háziasszonyi teendők, mosolyok, beszélgetések alatt folyton bogozta, szötte, illesztgette a maga kalandjának kusza szálait. Már arra is gondolt, hátha ő hamarkodta el a dolgot, hátha az elkeseredés sötét szemüvegén át nem látta tisztán a helyzetet? Hátha Györgynek súlyos és komoly oka volt rá, hogy elkerülje az összeütközést a legforróbb vágyaival harcolva kellett róla lemondania? Ő pedig, Gergőné, nem vette észre a költő tragikus lelki harcát, és becsapta maga mögött az ajtót.

Mert becsapta. Visszafelé nincs út. Most itt áll, egy megható szerelmi vallomás birtokában azzal a tudattal, hogy a mai éjszaka pontot tesz minden után. Ami történt s ami történhetett volna, holnap már múlt lesz: kezdődik a sivár cságvári élet.

Ma még itt van Dénes, aki kapocs kettőjük között. Legalább ő lépne ki ebből az udvarias rezerváltságból, talán egy-két elejtett mondattal meg tudná világítani az események titkát. De Dénes mindenről beszél, csak erről hallgat mélységesen. Ahányszor Gergőné az éjszaka folyamán szembekerült vele, szívdobogva leste, hogy fellebbenjen a fátyol. Hiába.

Közeledik a hajnal, minden kezdődő perc reménység és minden elmúlt perc csalódás. A sivár holnap itt fenyeget, a küszöbön. Gergőnében szilárdulni kezdett az elhatározás, hogy kereken Dénes elé áll és tisztázza a kérdést. Nem, nem engedheti elposványosodni az ő lelkiváltságát. Mérlegre kell tennie mindent, mielőtt a hétköznapiak taposómalma megindul.

Dénest ott találta a gesztenyefák alatt, amint Kund szerkesztővel beszélgetett. Szorongva szólította meg:

– Itt van, Záky? Magával szeretnék beszélni.

– Rendelkezésére állok.

A szerkesztő ajánlotta magát és eloldalgott. Kettesben maradtak.

– A beszélgetésünk talán hosszabb lesz – mondta Gergőné – és szeretném, ha nem zavarnának...

– Talán itt a lugasban? – ajánlotta Dénes.

Gergőné igent intett és előresietett.

– Nézze, én egészen őszinte leszek, – kezdte. – Arról van szó, aminek az előzményeit maga is ismeri. Ismeri?

– Ismerem.

- Azt is tudja, hogy tisztán a költészet iránti rajongásom vitt a bátyjához?
- Meg voltam győződve róla.
- Gergőnének sehogysem tetszett ez a kimért, udvarias hang.
- Nem... kérem, ne így: feszesen, meggyőződés nélkül... Nézze, így nem tudok beszélni magával. Biztosíthatom...
- Kérem, – szólt közbe Dénes, – teljesen felesleges mentegetőznie.
- Ugy-e? Hiszen maga itt van, körülnézett, lát mindent... ez a sekélyes, kulturátlan környezet... Természetes, hogy egy modern asszony igénye... lelkiigénye itt nem találhat kielégülést. Magasabbra kell törnie.
- Természetesen.
- Hiszen maga is modern ember...
- Azt hiszem.
- Biztos voltam benne. Mégis annyira feszélyezett ez a mi közös titkunk, különösen mióta megérkezett.
- Sajnálom, ha én vagyok az oka.
- Nem, nem. Talán én magam... alig tudtam a zavaromat leküzdeni... Észrevette, hogy eleinte elkerültem?
- Azt hittem, ellenszenves vagyok.
- Ó, dehogy. Hanem a kettőnk szerepe a többiekkel szemben... Ez a bizalmas kapocs mikor még nem ismertem... Megértheti...
- Alig értem, – ingatta Dénes a fejét.
- A bátyja lakásán történtek óta az a belső nyugtalanság, amiről nem is tudok magamnak számot adni. Már ott a szokatlan, érthetetlen jelenségek, ellenmondások, amik foglalkoztattak... töprengtem rajtuk... azt hiszem, ez okozta.
- Ellenmondások?
- Igen... És itt az előadáson! Az előadás annyira felzaklatott.
- Dénes csodálkozó mozdulatot tett. Az asszony egy-két pillanatig habozott, hogy megmagyarázza-e?
- Nem, nem kerülhetem el, hogy beszéljünk róla. Maga jobban ismeri a bátyját...
- Eléggé.
- Csodálkoznám, ha a tapasztalatlanságom vezetett volna félre... ámbár nem lenne csoda. Először találkoztam egy komplikált lélekkel... akit másképpen képzeltem...
- Még most sem értem.
- Ott, nála ez a kiábrándító felfedezés...
- Milyen felfedezés?
- Mégse kellene elárulnom: a bátyjáról van szó. Rossznéven vehetné.
- Nem vagyok elfogult, bátran beszélhet.

– Szóval a különbség felfedezése az ember és a szelleme, a költészete közt. Tátongó ür, amit az én gondolkozásom nem tud áthidalni.

– Ugy!

– Hiszen amilyen magasan áll, mint költő, olyan szürke, mint ember. Hihetetlen, de így győződtem meg róla. Közelről akartam megismerni a költőt és mióta megismertem, nem látom. Elvesztettem. Mást találtam.

– Szóval csalódott.

– Őszintén megmondom: igen. Csalódtam és ez az érthetetlen csalódás nem hagy nyugodni. Lehet? Lehetséges ez? Vele voltam, mellette, mindig gyöngéd volt, tartózkodó, hüvös... Sosem hevült fel. Révedezve nézett rám, mintha rajtam keresztül önmagát becézte volna. De azon a napon... az utolsó napon megtaláltam néhány új költeményét. Meglepődtem: szenvedélyes, forró versek voltak, már azt hittem, számíthatok rá... a védelmére, ha olyan helyzetbe kerülök... és épen aznap!...

– Aznap?

– Gyöngé volt, tehetetlen... Önmagát féltette.

– Persze.

– Azt hittem, vége. Majd elfelejtem. De most az előadáson... hát lehetséges, hogy mégis szeressen? Hogy szerelmes legyen belém?

– Szerelmes legyen magába?

– De Istenem, hiszen utánam küldi a verseit, csupa lángoló vallomást...! Amiket maga felolvasott... Ez csak célzatos lehet!

– Magához írta?

– Hiszen ezeket találtam az asztalán... akkor...

Dénes eddig meglehetősen köntörfalazott, hogy mindent megtudjon, amit tudni akart. Az a csufondáros manó, amely ezen az estén benne bukfencezett, most egészen furcsa, bolond ötletet sugott neki. Nagy merészség lesz, de ha sikerül, betetőzi vele ezt az egész cságvári komédiát. Nekivág: hátha?

– Értem! – biccentett rá hirtelen, nagy bizonyossággal.

– Mit ért?

– Most már mindent.

– Azt is... a csalódásomat is?

Dénes mosolygott:

– Azt eddig is értettem.

– Értette? – csodálkozott Gergőné.

– Az ür, amelyet maga a bátyám és a poézise közt képzelt... azt csak képzelte. Nincs.

– Most én nem értem.

– Maga tévedett.

– Tévedtem? Miben?

– Vagy az emberben...

- Ó, azt megismertem!
 - Vagy a költőben.
 - De hiszen ez sem kétséges! Az egész világ elismeri a tehetségét.
 - A bátyámét?
 - Persze.
 - Engedje meg, nem tudom, miben oly kiváló?
 - Hát mint költő.
 - Dénes nem költő.
- Gergőné meghökkent, rámeredt:
- Maga nem. De a bátyja.
 - Róla beszélek.
 - De Záky, – nyugtalankodott az asszony – előttem nem kell játszania. Én ott voltam.
 - Hol?
 - Mikor a férjemet fogadta.
 - Ha jól emlékszem, a szomszéd szobában volt.
 - Igen, de maga küldte ki Györgyöt, hogy fogadja helyette a férjemet.
 - Én... Györgyöt?
 - Ne játszó... mi ez?... mit akar?
 - Rá akarom vezetni a tévedésére...
 - Igazán türelmetlenné tesz.
 - Nézze, akad férfi, aki minden eseményt úgy fogad, ahogy eléje jön. Ha jó, örül neki, ha nem, kitér előle. De sose nyújtja ki a kezét, hogy a maga akarata szerint irányítsa.
 - Hiszen ez nem férfi!
 - Nagyon szigorú iránta. Tulajdonképpen jó fiú, csak gyámoltalan. És épen ezért önző. Ami véletlenül az ölébe hull, kétszeresen félti másoktól.
 - Györgyről beszél?
 - Akiről beszélek, annak az öccse költő. Külsőleg hasonlítanak egymáshoz... a fénykép gyakran megcsalja az embert. Olykor az asszonyokat is...
 - A fénykép?
 - Különösen egy gyöngédlelkű asszonyt, aki szereti a költőket. Érthető: ha összeakad a gyámoltalan fiúval, aki hasonlít a költőhöz... akkor igyekszik megismerkedni vele. A költővel.
 - Kérem! – restelkedett Gergőné.
 - Ez nem lehetett másképp. Szegény, gyámoltalan sohase mert volna egy ilyen asszonyhoz közeledni, föltétlen az asszony az agresszív fél. A fiú egészen passzív természet és ha rajta mulnék, soha ebben az életben asszonyi tekintet, asszonyi suttogás meg nem simogatná.
 - Szegény...

– Látja, sajnálja... Akkor ítélje meg maga, bűn-e, ha az asszonyt, aki a költőt kereste és a másikba botlott, meghagyja abban a hitében, hogy a költővel kötött ismeretséget?

– Záky! Nem lehet... ez mégis aljasság lenne... Csalás!

– Ugyan! Egy ember mámora, aki megrészezsik két rásugárzó szemtől... ez csalás? És maga, aki titokban tör fölfelé?

– De kérem!...

– Az, szegény, nem állított és nem tagadott semmit. Csak belenyugodott, a fatális tévedésbe, elnyújtózott benne, mint valami langyos fürdőben. Engedte, hogy egy szép, okos asszony körülloccsolja a melegével. Legalább a hallgatásával tudott hazudni az asszonyáért. Magáért. Csak nem itéli el?

Amit most hallott, valóságos forradalmat szított Gergőné lelkében. A bosszu, a szégyenkezés, az új reménység és meghatottság érzései kergetőztek, tusakodtak benne. Alig akart hinni a fülének és alig tudott egy kis nyugalmat parancsolni magára.

– Akkor maga... György?

– Én.

– És maga...?

– A költő.

– A költő... Ó, nem hihetem... ez érthetetlen...

– Az is érthetetlen volt: a tátongó úr ember és költő közt. A csalódása. Melyik érthetőbb?

– A csalódásom... Igaz.

– Így sem tudja az ürt áthidalni?

Igen, igen, így át tudja hidalni! Így minden érthetővé válik. Gergőné agyában világosság gyult és fényénél rendbe sorakozott minden emléke, gondolata. Mennyire tiszta így a kép: a gyámoltalan testvér szorongása, az titkolt szerelem és az a fatális délelőtt.

– Ilyen meglepetés... Különös...

– Kétkedik még?

– Olyan különös, fantasztikus. Egész regény lenne.

– Regény csak azokkal történik, akik meg tudják becsülni.

– De... akkor ezek a versek? – ötlött fel egyszerre Gergőné előtt.

– Régi versek...

– És... Teréz? Györgynek szólitotta...

– Teréz öreg házibutor. Ismeri a gazdáit.

Az apró kételyek is eloszlottak, hinni kellett. És ezzel a hittel visszatért épen, virágzóan reménysége is. Szinte felujjongott, hiszen amit csalódásnak tartott, csak tévedés volt, ostoba tévedés. Milyen jó, hogy végét szakította. Az árnyék eloszlott, most... most újra kezdődik minden! Az ő Záky Györgye, a nagy lélek mellette ül és beszél hozzá... Milyen más ember, milyen harmonikusan simul össze külseje, modora azzal a lélekkel, amelyet költészetéből ismert meg. Csak egy a bökkenő, egy kérdés zavarja még az örömét: az ő rab lelke felkölti-e annyira az új Záky György érdeklődését, ahogy a régiét felköltötte? Óvatosan kereste erre a feleletet.

- Hanem maga... Maga hogy engedhette ezt?
- Az ártatlan csalódását? Miért ne? Nagy gyerek csinyje, egészen poétikus. Neki öröm, talán boldogság volt. És tőlem nem vett el semmit. Eddig semmit.
- Eddig? – neszelt föl Gergőné.
- Eddig. Eddig gyöngédtelenség lett volna leleplezni.
- És most?
- Most nem az.
- Nem az?
- Most jogom van hozzá. Most már tudom, hogy az után nyult, ami a másé. Nem talált. Lopott.
- Kitől?
- Tőlem.
- Magától?
- Az övé az, aki engem keres, de akit én nem keresek. Maga engem keresett, de maga nem az övé. Az enyém.
- Magát kerestem?
- Előbb mondta: csupán a költészet iránti rajongása vitte a bátyámhoz. Tehát engem keresett.
- A költőt kerestem, – mondta Gergőné boldog érzelmességgel.
- Tudom, nem a férfit. Mégis az okozta a csalódását, hogy a költőben nem talált férfisívet. Most már bizalmatlan, fél az újabb csalódástól. Látja, ez nem szabad. Egy olyan asszonynak, mint maga, nem szabad visszavonulnia...
- Nem szabad...
- Nem szabad, hogy egyetlen csalódás megingassa. Menjen a maga útján.
- Az én utamon... György!
- Elhiszi már?
- Ó, hogy lehettem olyan vak!
- Nem volt vak. Magát a külső tévesztette meg és nem is téveszthette meg, csak a külső. Amint mögé látott, föleszmélt.
- Igaz!
- Nem történt semmi. Elindult egy uton, hogy hozzám érjen. Az egyenes ut helyett kerülőre tévedt, de az is hozzám vezette, itt van. És itt marad. Itt marad?
- Istenem!...
- Nincs joga megtagadni. A muzsám akart lenni, a muzsám lesz. Az lesz?
- György!

Nem tudott mit felelni, hiszen egészen kábult volt, annyira fel volt indulva. Édes örömkönnyek lopóztak a szempillái alá, a torka összeszorult. Ennyi tévelygés, gyötrődés, boru után felragyogott a beteljesülés fénye. Lehajtotta a fejét, meg sem moccant, félt, hogy elsírja magát.

Dénes észrevette ezt a mély hatást: több volt, mint amennyit el akart érni.

Kihagyta a számításából, hogy ez az asszony hetek óta egy kínos emlék hatása alatt áll, egy délelőtti titkán rágódik, amely egész eddigi életét felkavarta. A váltakozó érzelmek egymást növelik benne abnormis arányúvá, elnyomnak minden józanságot s egyetlen érintés exaltációt válthat ki.

Csöppnyi lelkiismeretfurdalást érzett: talán mégsem lett volna szabad ezeknek a szegényes lelkeknek sivár nagyotakarását egy ilyen kétélű játékra felhasználni. Amit tett: orvosságnak szánta, de mérge is lehet.

Gergőnéhez intézett kérdése feleletre várt, csonkán függött a levegőben. Mindketten hallgattak. Dénes érezte, hogy az ő dolga döntést, befejezést provokálni, de nem tudta megtenni. Pedig az asszony várta.

Szaladó, könnyű léptek mentették meg a helyzetet. Boór Kató bukkant fel előttük csillogó szemmel, rózsaszínűre hevült arccal:

– Margit nénit keresik. Elő kell készülni a tombolára.

Gergőné felszökött a helyéről.

– Megyek.

Mikor látta, hogy Dénes is feláll, nyugtalanul fordult hozzá.

– Maga ne... Kísérje föl Katókat.

És fejét lehajtva, pihegve, tipegő léptekkel menekült.

Ők ketten, Boór Katóval lassan, andalogva indultak el a kavicsos ösvényen. Megint az a megnyugtató, szüzsies hangulat üdítette fel, amelyet nem zavarhatnak titkok, lelkiproblémák, bonyolult érzelmi praktikák.

– Hosszu volt a csárdás? – kérdezte Katótól.

– Alig akart vége szakadni. Látja, hogy ki vagyok melegedve.

– Eszerint a táncosai jól viselik magukat?

– Hogyne. Kedélyesek, kedvesek. Sokat nevetünk.

– Maga még olyan, fürgé, mintha nem is hajnalodnék. Nem álmos?

– Csöppet sem. Alighanem mi söpörjük ki a termet, apa csak ötkor fogat be. Kora reggel úgy is fenn kell lennem. Majd pihenek azután.

– Kora reggel? Ugyan minek?

– Tudja, kötelességeim is vannak... Ugy-e nem látszik rajtam?

– Hiszen már kinőtt az iskolából!

– Ó, nem azok a komoly kötelességek, amit kiszabnak az emberre. Ezeket magam vállaltam. Az én kis birodalmam: kertem, virágaim, galambjaim, csibéim. Nem hagyhatom őket cserben.

– Micsoda? Az borzasztó lehet.

– Borzasztó? Azt csak maguk képzelik, pestiek. Néha szinte sajnálom magukat, mennyi érdekes, kedves dolog van, amit nem ismernek. Meglátja, ha ájtjon Vernyére.

– Megmutatja majd?

- Szívesen, ha érdekli. De ne unatkozzék, mert nekem fáj, ha nem méltányolják a mesterségemet.
- Maga sohasem unja a mesterségét?
- Annyi élőlény között? Hogy lehet azt megunni? Napról-napra mások, nőnek, szépülnek, okosodnak. Az én kezem alatt, én nevelem őket. Ugy örülök ennek.
- Mégis csak értelmetlen jószágok.
- Azt hiszi? Hiszen mindennap újabb értelmet fedezek fel bennük. Már tudom, mit gondolnak, mit éreznek. Haragszanak, örülnek, busulnak, nevetnek... nekik is van lelkük!
- A csibéknek?
- Nemcsak a csibéknek. Még a fáknak, növényeknek is!
- Katóka, maga ugrat engem!
- Dehogy, komolyan beszélek. Ha köztük élne, elhinné. Hiába mosolyog rajta, hiába gunyolódik a csibéimen. Tartott valaha a kezében kis pelyhes csibét?
- Én?
- Maga. Maga, aki mindig szép dolgokkal foglalkozik. Pedig ez is szép ám. Lüktető kis élet, Ugy dobog a szivecskéje, Ugy melegíti az ember tenyerét! Néz, piheg, csipog... az ember nem állja meg, hogy az arcához ne szorítsa...
- Az embereket is így szereti?
- Szeretem. Különösen a vidám embereket.
- És a szomorúakat?
- Azokat inkább sajnálom. A társaságukban nem szeretek lenni.
- Kis önző! Maga sose szomorú?
- Ritkán. Ilyenkor mindig elbujdosom a kertbe a kedvenceim közé. Minek szomorítsak mást, nem igaz?
- De ha a kertnek is van lelke. Az is elszomorodik.
- Ó, nem. Az fölvidít. Tőle csak vidámságot tanul az ember.
- Hál' Istennek!
- Mire mondja ezt?
- Fülledt volt a levegő. Most mintha fölfrissült volna. Nem érzi?
- Én nem éreztem, hogy fülledt volt.
- Ne is érezze, Katóba. Ezután sem. Kár volna, nagy kár.
- Nem értem, miről beszél. Nem szeretek a szavak mögött kereskedni, pedig ez a társalgás. Tudom, maga ahoz van szokva s most kicsit mulat rajtam.
- Dehogy, Katóka.
- Másfajta hölgyek közt forog, akik a könyveket bujják...
- Maga nem olvas?
- Ha épen ráérek.
- Verseket is.

- Verseket?... Alig...
 - Nem szereti a verseket?
 - Nem is tudom... tudja, a versek is szomorúak...
 - Persze. Minek busitaná magát? És a költőket sem szereti?
 - De... igen. Miért ne?
 - Nem őszinte, Katóka. Igaz, a költők utálatos emberek lettek. Nem mennek a kertbe a bánatukkal. Inkább a piacra mennek.
 - Látja, gunyolódik. Mégis kinevet engem.
 - Hiszen nem is tudok nevetni. Én is szomorú költő vagyok.
 - Maga? Igaz, de...
 - De?
 - Maga egészen rendes ember.
 - Köszönöm.
 - Ugy értem,... mintha nem is...
 - Tessék?
 - Ó, semmi... ostobaság...
 - Ha belekezdett, csak mondja. Nos?
 - Mintha nem is volna költő...
- Dénest elárasztotta a felszabadult jókedv. Ez az érintetlen, egészséges ösztön, amelyet nem gyötört korcsá idegen befolyás, rábukkant az igazságra. Egy egyszerű leánylélek a tévelygő kultúrelkek között. Nevetve rikkantott egyet:
- Brávó!
 - Ugy-e ostobaságot mondtam – pirult Katóka.
 - Maga nem is tudja, milyen okosat mondott.
 - Bevallom, maga eleinte oly furcsán idegen volt. Az a felolvasás sehogysem illett magához. A borzasztó komolysága után nem hittem volna, hogy táncolni is fog. De most megbarátkoztunk.
 - És megbocsátja, hogy verseket írok?
 - Különös, hogy ír...
 - Pedig maga is költő, Katóka.
 - Én?
 - Beszélni tud a fák, virágok nyelvén. Annyi sok szépet lát a világon. De verset sohase írjon!
 - Dehogyan írok.
 - Mert akkor a kert megharagszik. A virágai, csibéi, galambjai, mind... Egyszerre csunyak és unalmasak lesznek.
 - Isten ments!

- Olvasni pedig csak akkor olvasson, ha belefáradt a munkája örömébe. Előbb a maga alkotásában gyönyörködjék, aztán a máséban.
 - Alkotás? Ugyan. Én nem alkotok.
 - Nem is akar?
 - Nem.
 - Nem is irigylis azokat, akik alkotnak?
 - Nem.
 - Muzsa sem akar lenni?
 - Muzsa? Erre sohasem gondoltam. Hogy kell muzsának lenni?
 - Én nem mondom meg, Katóka. Ne is legyen rá kíváncsi.
 - Hiszen nem vagyok.
 - Igérje meg, hogy sose lesz.
 - Igérem.
 - Komolyan?
 - Komolyan.
 - Ez az ígéret az én igazi cságvári sikerem, Katóka. Tudja, hogy nagyon örülök ennek?
- Katóka kicsit csudálkozott, kicsit zavarba jött, de csengő hangon nevetett. Beszélgetésük közben a terembe értek, minden szem rájuk szegződött, az asszonyi arcokra nyugtalan keménység ült ki. A férfiak körében sugdosás támadt. A lányt vették szemügyre.
- Az arca nem tulságosan szép, de a lába! Ez tagadhatatlan – kritizált az önkéntes.
- Az állomásfőnök jogász fia ásitott egyet:
- Eh! Vidéken nem is találni jó lábat. Alig várom, hogy megint Pesten legyek.
 - Eridj már a pesti lábaiddal. A Kató lábai is táncolnak úgy, mint a pesti lábak. Táncoltál vele?
 - Táncoltam.
 - Remek táncos, mi?
 - Na. Megjárja.
- Az unott hangra az önkéntes kijött a sodrából:
- Megjárja? Sajnálom. Sajnálom, hogy némely ficsurnak nem tetszik. Nekem tetszik.
- A jogász vállat vont:
- Neked tetszik. Nekem nem tetszik.
 - Ki is kérném, hogy akárkinek tessék.
 - Nyugodt lehetsz. Tőlem reggelig táncoltathatod.
 - Nagy fiu lettél, mióta Pesten vagy.
 - Az ember mindenesetre elszokik a vidéktől. Más élet, más társaság...
 - Akinek nem konveniál a társaság...

Az éles szóváltásra odalépett az aljegyző:

- Csend! Semmi kötekedés. Itt mindnyájan jó cimborák vagytok.
- Én nem kötekedem, – dohogott az önkéntes. – Ha valaki blazirt, mit rontja a mulatságot.
- Tőlem mulathatsz, ahogy akarsz. Szerelmes a Boór-lányba – magyarázta az aljegyzőnek.
- Szerelmes? Akkor mit állsz itten, mért nem táncoltatod? – kezdte ugratni az aljegyző is.
- Nem meri, – vetette oda a jogász. – A poétával mulat.

Az önkéntes arca kigyult:

- Nem merem?

Megrántotta köröskörül zubbonya alját és elrobogott, összecsapta a bokáját Kató előtt és szigoruan nézett Dénesre.

- Szabad kérnem?

Dénes elmosolyodott.

- Menjen, Katóka. Nem bucsuzom. Még mi is táncolunk együtt.

Kint már pirkadni kezdett. Dénes ismét kimenekült a pompás, csöndes nyári ébredésbe. Az élet neszelését figyelte és mélyen beszívta a szivarja füstjét. Kisétált a fák alól, már kissé messze bolyongott, mikor a terasszon borizü hang kiáltott fel:

- Hölgyválasz!

Bosszusan fordult meg, most őt keresni fogják.

A táncterem ajtaján tényleg kisurrant a doktorné és körülnézett. Már indulni akart a lugas felé, mikor Gergőné is mellette termett:

- Édesem, keresel valakit?

- Ó, nem... dehogy.

- Zákty nem láttad?

- Nem.

A patikusné közéjük toppant:

- Hová tettétek Záktyt?

- Én is kerestem...

- Te is? – kérdezte a doktornétól.

- Nem... én nem...

Kényelmetlenül feszengtek, fürkésztek egymást. S ekkor megint felpattant az ajtó, könnyü suhogással Kató szökölt el mellettük. Lefutott a lépcsőn, neki az ösvénynek.

Szemben már feltűnt a Dénes alakja. Eléje ért és pukkedlit vágott:

- Szabad?

- Örömmel, Katóka.

Megfogta a kis kezét és karjára fűzte. Az asszonyok odafent sárga arccal meredtek rájuk, de azután félreálltak, utat engedtek.

- Láttátok ezt a lányt? – kérdezte Gergőné, mikor eltűntek az ajtó mögött.

A patikusné az ajkát rágta:

- Mindig mondtam, hogy nevetlen liba.
- Istenem, ezek a mai lányok! – sóhajtott a doktorné.

IX. FEJEZET

melyben Györgyöt újabb meglepetés éri.

Az emlékezetes, balsikerű délelőtt után György jó néhány napig úgy járt-kelt, mintha citromba harapott volna. Sajgott benne a megszügyenülés, megalázás s mivel kedélye nem volt valami rugalmas, gyötörte, mélyítette a kapott sebet, újra meg újra visszatért az események boncolgatásához. Az asszony – mióta oly hirtelen a faképnél hagyta – érdekelni kezdte a költőt. Nem volt ez szerelem, ó, dehogy! Sértett hiusága piszkálta fel benne az érdeklődést, az az érzés nyugtalanította, hogy ügye Gergőnével szemben elintézetlen maradt, hiszen az asszony róla szájalmas képet vitt magával, mikor a barátságuknak végeszakadt. Gondolatban nagy igyekezettel igazolta magát az asszony előtt és sokszor elképzelte, hogy állítaná helyre megingott presztizsét, ha újra találkozónék vele. Hogy valaki élete végéig ilyen képet hordozzon róla a lelkében, az Györgynek elviselhetetlen volt.

A kétnapos szobafogság alatt, míg Dénes cságvári szerepét játszotta, valóságos idegfájdalmakat érzett. Pillanatnyi nyugta nem volt, állandó szorongásban élt: vajjon mit művel az öccse az ő nevében odalent? Alig várta az órát, hogy visszaérkezzék.

Dénes azonban harmadnap, negyednap sem jött meg. Helyette végre egy levél érkezett:

Poétám!

Gondolom, hogy nyugtalan vagy, de nyugodj meg: minden a lehető legsimábban ment. A cságváriak nem sejtettek semmit, valósággal megnyomorítottak a szeretetükkel. Borzasztó népszerű vagy te itt, poétám, különösen asszonyi körökben. Néhány olyan érdekes asszonnyal ismerkedtem meg, akiket melegen ajánlhatok figyelmedbe. Egy muzsát elriasztottam mellőled, de most kamatostul szeretném neked visszaadni, hiszen úgy érzem: adósod vagyok egy nem mindennapi élményért. Azt hiszed, kötekedem? Nem, ezuttal komolyan beszélek. Egyébként annakidején szóval mindent meg fogok magyarázni.

Hogy mért késlekedem a szóbeli referáciával s mért írok levelet, ennek sora van. VERNYÉN vagyok, egy régi barátomnál, Boór főszolgabírónál, akivel az ünnepélyen akadtam össze. Ez a találkozás bizony kritikus perc volt, csak azzal az ígérettel tudtam az emberemet leszerelni, hogy felfedem előtte titkomat. Itt, VERNYÉN aztán nagyjából vallottam is. No, ne ijedj meg; a muzsáddal szemben megőriztem a diszkréciót és Téged sem mártottalak be. Különben nem olyan emberek, hogy ne értenék a tréfát.

A lánya, – mert a lányát gardírozta Cságvárott – csak itthon tudta meg, hogy nem vagyok költő. És képzeld, semmi csalódás! Mintha még örült volna ennek. Előtted érthetetlen lesz, de vannak a világon ilyen egyszerű, igénytelen lények. Vigasztaló, hogy azért ezek is emberek, épkézláb emberek, még szív is van bennük. Csak épen nem akarnak muzsák lenni, más ambícióik vannak. No, de ez Téged nem érdekel.

Egyelőre elégedj meg ennyivel, mert egyhamar nem jutok el Pestre. Néhány napig még itt tartanak, VERNYÉN, ezután hazasietek, otthon halommal vár a munka. Eredj nyugodtan nyaralni, őszre találkozunk Filippinél. Szervusz.

Ölel

Dénes.

Ez a levél részben megnyugtatta, részben meghökkentette Györgyöt. Baj, skandalum tehát nem történt, tul van a veszedelmen. Hogy Dénes nem sietett ide, hogy ilyen lakónikus sorokban számol be a történekről, az alapjában szintén megnyugtató.

De mit akar azokkal a muzsákkal? Miért ajánlgt a figyelmébe olyan asszonyokat, akiket sohasem látott és sohasem fog látni? A levél kedélyes hangja mögött, mintha valami szándék lappangana. Az adósság emlegetése, a fogadkozás, hogy komolyan beszél, legalább is erre vall... Ugratni akarja? Vagy érzi, hogy tulment a határon és szeretné kiengesztelni? Nem lehet ebből az emberből kiokosodni.

A verneyi dolog is szöget ütött a György fejébe. Hogy az öccse régi ismerőssel találkozott, az igen kellemetlen: így újabb cinkosaik vannak. Hiszen Dénes előtt nem volt más ut, mint az őszinteség. Ezt belátta. De mit ül most annyi ideig a főszolgabirónál és mit példálózik azzal a Boór-lánnyal? Ez megint nem tiszta ügy.

Néhány napig még morfondirozott a levél fölött, aztán homályosodni kezdett a kellemetlen izü emlék. Pest már forró, tunya volt, megfogadta tehát Dénes tanácsát, összeszedte a cókmókját és Nizzába utazott. Beletemetkezett a selymek, ékszerek és illatok nyári életébe.

...Szeptember volt, mire visszatért Budapestre. S alig melegedett meg ujra otthonában, mikor egy reggel meghallotta odakint az ismerős kommandót:

– Terka! A nadrágomat kivasalni, a ruhákat kipakolni. Egy-kettő siessen!

Tiz perc mulva szemben ült Dénessel a dolgozószobájában. S Dénes ott kezdte a dolgot, ahol nyár elején abbahagyta: a cságvári esetrél:

– Barátom, egynapos költői voltom nagy hasznomra vált. Sokat tanultam, tapasztaltam. Sok mindent értettem meg.

– Mit?

– Elsősorban azt, hogy az embereket nem ismertem eléggé. Mondjuk félreismertem. Az emberek máskép beszélnek egy magamfajta emberrel és máskép egy poétával. Az emberek, ugyebár mindig azt a lelki oldalukat fordítják feléd, amely a te egyéniségeddel leginkább összhangzik. Nem is szólva az asszonyokról.

György fészkelődni kezdett:

– Mit akarsz megint az asszonyokkal?

– Nekem eddig asszony nem beszélt a lelkéről, a szellemi szomjuságáról, magasabb vágyairól. Hiszen én odahaza földturó paraszt, itt, Pesten egy vasalt nadrág voltam. Velem lehet flörtöltni, viszonyt kezdeni, de...

– Tréfálsz? – bizalmatlankodott György.

Dénes azonban erősködött:

– Ez így van, öregem. Én az asszonyok felszinét ismertem csak, mert magam is felszint adtam nekik. A mélységek, a rejtett értékek most tárultak fel előttem, hogy egy napig költő voltam.

– Nem beszélsz komolyan.

– Kérlek... Mondom, megláttam, hogy jobb sorsra méltó lelkek, hogy vergődnek a vidéki porban, hogy őrlődnek fel, hogy sikkadnak el. És milyen kétségbeesetten keresnek kiutat, hogy kapaszkodnak belé, ha egy mentő szalmaszál felbukkan a láthatáron.

– Igen, ez így van.

– Képzeld most már a helyzetemet. Néhány cságvári asszony feltárja előttem a lelke titkait, az élete keservét, az ambícióit, abban a hiszemben, hogy én a lelkek megértője, a költő vagyok, Záky György vagyok.

– És te?

– Én bizony restelltem magam. Alaposan restelltem, dehát nem vethettem le az álarcomat! Eljöttem azzal a kínos érzéssel és azóta se hagy nyugton. Kerestem valami formát, valami módot, hogy jóvátehessem a vétkeimet.

– Látod, ez helyes. Ez helyes.

– Nemcsak velük, veled szemben is... Mert akkor igazad volt, poétám, csunya játék volt az, a te neveddel...

– Látod, mondtam. Bizony az volt.

– Szóval a módját kerestem, hogy jobbra is, balra is megadjam az elégtételt.

– És?

– Megtaláltam.

– Meg? Miképen?

– Hát, kérlek. Azt gondoltam: ezek a szegény asszonyok most azt hiszik, találtak egy összekötő fonalat a felsőbb szellemi világgal, egy ösvényt, amely életük sivatagából kivezeti őket. A fonál végét te tartod a kezében, az ösvény végén te vagy. Nekem most kötelességem gondoskodni róla, hogy a hitükben ne csalódjanak.

– Igen.

– Te viszont ezeket a szomjas lelkeket mindig szívesen fogadtad, különösen ha asszonyok voltak. Azzal, hogy helyetted elmentem Cságvárra, három szomjas asszonyi lelket vettem el tőled. Ezeket kötelességem neked visszaadni.

– Nekem? A cságváriakat?

– És a cságváriaknak téged.

– Dehát miképen?

– Egyszerűen. Találkoznotok kell.

– Dénes!

Ami a levél után Györgyöt, mint lehetőség nyugtalanította, most valósággá vált. Az öccse újabb bonyodalomba sodorja. Lehet, hogy jószándékkal, hogy a lelkiismeretét akarja megnyugtani, de mégis felpiszkálja a sebet, felbolygatja a sajgó emléket. Épen az villant át az agyán, hogy rázhatná le ezt az ügyet a nyakáról, mikor Dénes kijelentette:

– Én már el is intéztem. A te nevedben irtam nekik.

– Irtál?

– Néhány sort. Hogy keressenek fel.

– Itt?

– Itt a lakásodon.

– És eljönnek?

– Valószínű.

- Idejönnek? Mikor?
- Holnap délelőtt tizenegykor. A negyedik tizenkettőkor.
- Negyedik? Ki az a negyedik?
- A régi, a polgármesterné.
- Margit?

Györgyön meleg hullám futott át. Ez olyan meglepetés, amit az érzése mélyén mindig várt, amire vágyott is, bár máig sem döntötte el, nem volna-e jobb elkerülni? Az alkalom, hogy a tavaszi csorbát kiköszörülje, itt van. De nem szabad megint gyöngének lenni s az erejében nem bizott eléggé.

Vagy csak ő látja olyan kényesnek a helyzetet? Az a tény, hogy Gergőné a történetek dacára eljön hozzá az első hívó szóra, mindent enyhébb, barátságosabb színbe burkol. Ha ugyan tényleg eljön...

- Bizonyos, hogy visszajön? – kérdezte.
- Bizonyos.
- Különös... Tizenkettőkor? Egyedül?
- Nem akartam, hogy egyszerre jöjjenek. A régi barátságok miatt talán kellemesebb így...
- Persze. Ő tud mindent... a többiekkel pedig... a többiek minek jönnek?

Már nem látta semmi értelmét, csak a Gergőné látogatása érdekelte.

Dénes a fejét csóválta:

- Ejnye, öregem. Mondom, hogy rajongóid. A vigasztalójuk, támaszuk: a te költészeted.
- Persze, rajongóim... És mégis elhitték, hogy te vagy...
- A költő? Igyekeztem, hogy elhihessék. Sulyos feladat volt, de sikerült. Hiszen erről már beszámoltam neked!
- Igen, igen... De hárman... hárman egyszerre...
- Miért ne? Ez nem randevu. A költőhöz jönnek, a költőt keresik. Három ideális barátnő, három művészlélek, akik benned hisznek, lendületet adnak a hitükkel. Három muzsa!

Ez a szó megcsipte Györgyöt. Gunyt sejtett mögötte, egyszerre bizalmatlan lett:

- Dénes, ez megint játék...
- Szó sincs róla. Komoly.
- Nem... ez bosszantó...

– Bosszantó! Öregem, nem értelek. Akkor felháborodtál, hogy közéd és közéjük álltam, most bosszant, hogy félreállok. Igazán sajnálom. Gyenge voltam, szentimentális. Ostobaság volt beleavatkoznom.

A félreértett jóindulat őszinte neheztelése csendült ki ezekből a szavakból s György egyszeribe megbánta a ridegségét.

- Kérlek, azért nem kell...

Dénes a vállát vonogatta:

- Különben mindegy. Benne vagyunk, most már nem segíthetek rajta.

György is belátta, hogy minden vita fölösleges. Csend támadt. Csak aztán jegyezte meg bátortalanul:

- És ha eljönnek... mit mondunk nekik?
- Az igazat. Nem játszom tovább, elég volt.
- Az igazat?
- Azt, hogy én mentem el helyetted, becsaptuk őket.
- De mi lesz ebből?
- Lesz, ami lesz. Mindegy.
- És ezekután... én fogadjam őket?
- Ennyi elégtétellel tartozunk nekik. De ha nem akarod...
- Nem azért... csak kellemetlen.
- Az bizonyos.
- Ha gondolod, hogy kell... Hanem előbb talán te...
- Tudom. Én oszlassam el a félreértést. Rám szakadjon a zivatar. Kérlek. Vállalom.

György megint egy kis restelkedést érzett, hogy az ügy súlyos részét elhárította magáról és a bátyja nyakába varrta. De az a könnyed, találékony erő, amellyel Dénes az életet makrancos perceiben gyeplőre fogta, vonzotta, parancsolt neki és arra kényszerítette, hogy oltalmába helyezze magát.

X. FEJEZET

melyben Teréz minduntalan ajtót nyit s végül kinyitja az ablakokat is.

Másnap, tizenegy óra előtt Dénes előfogta Terézt:

– Terka, három hölgy fog jönni. Vezesse őket a dolgozószobába s ha mind a hárman itt lesznek, szóljon.

Elsőnek a doktorné jelentkezett. A halk, rövid csengetésre Teréz sietett ajtót nyitni.

– Tessen idebent helyet foglalni.

– Köszönöm.

Az asszony riadt szemekkel, halvány arccal huzódott meg az öblös fotőj sarkában. A tekintete ide-oda röpdösött, mintha egy megnyugtató, szilárd pontot keresne, ahol megkapaszkodhat és megpihenhet.

Néhány perc telt el így. Arra rezzent föl, hogy odakint ujjabb csöngetés, ujjabb ajtónyitás hallatszik. Mintha a csengő villamosárama az ő idegein futott volna keresztül.

A kitáruló ajtóban egy másik asszony alakja jelent meg. A doktorné bátortalanul odapillantott. Mikor felismerte benne a patikusnét, minden vére a szívébe tódult s ott hangosan kalapálni kezdett. Sikoltást fojtott el, az ájulás környékezte.

– Tessen helyet foglalni, – mondta Teréz az új vendégnek.

– Köszönöm.

A patikusné a fotőjök felé tartott és szembekerült a doktornéval. Hirtelen megállt, hátralépett egyet, mintha rémlátása volna:

– Te...?! Klári...? Nahát...!

A doktorné elfulladva hebegett:

– Ann... Annus!

Csak bámultak egymásra, a találkozás egész kinos volta őszintén az arcukon ült. Az első pillanatokban képtelenek voltak minden sima tettetésre. A patikusné szájából kapkodva, töredezetten szakadt ki a kérdés:

– Dehát hogy... mit... mit csinálsz itt?

– Én?... Én, kérlek...

– Hogy kerültél ide? Hogy...? Nahát!

– Én...

– Nem tévedtél te el?

– Nem... nem tudom...

– Vagy én...? De hát ki lakik itt?

– Istenem... talán...

– Nem izé... nem Záky?

– Igen... azt hiszem...

Először a patikusné tért magához. Amint észrevette, hogy barátnője nála is jobban meg van ijedve, egy csapásra felülkerekedett benne frivol természete.

– Ja, te is? Mert...

Most már levetette magát a szemközti karosszékbe és a győztes fölényével kezdett fecsegni.

– Te! Mert én Zákyhoz jöttem.

– Igen? – lapult meg a doktorné.

– Hát persze. Van abban valami? Semmi. Nem? Manapság, itt, Pesten. Azért tisztességes asszony: tisztességes asszony.

– Igen.

– Az ember nem élhet úgy, ahogy otthon képzelik. Az ember fiatal, szórakozni kell... nem?

– Igen.

– Otthon belefojtják a szuszt az emberbe... Mindjárt pletyka, rágalom... nem lehet köztük kitartani... Levegő kell... nem?

– Igen.

– Megpenészedjen az ember? Bugrisok közt? Az embernek tapasztalni kell, élni kell, modernség... na nem?

– Igen.

– Persze, azt hiszik, ha az ember egy férfi lakására megy, akkor... na! Akkor már a szeretője. De egy költő... egy bohém! Az csak más, nem igaz?

– Igaz.

– Az nem tartozik a polgári társadalomhoz, ahoz járnak asszonyok. Egy kis művészet, zene, miegymás... egy kis szellemi hogyishijják... nahát nincs igazam?

– Igazad van.

– Én ugyanis ezekhez tartozom, a szabadabb szellemi körhöz. Záky is mondta. Irt is, hogy jöjjenek...

– Irt?!

A doktorné elképedve hajolt előre s ennek láttára a patikusné végkép nyeregben érezte magát. Csak úgy foghegyről vetette oda:

– Persze, azért, jöttem. Csak nem jövök hivatlanul, nem tolakszom ide!...

A vágás után piszkálni kezdte ellenfele sebét. Tudni akarta: fáj-e?

– De te... te hogy jöttél? Mit akarsz tőle?

– Én? Nekem is... engem is hívott...

– Téged?!

– Igen.

– Mondott valamit?

– Irt.

– Irt?

– Irt.

– Nahát!

Leforrázva hallgatott el. Most már a doktorné kezdett csipogni:

– Neked igazad van, Annus... én is... nekem is türehetetlen otthon...

– Neked is?

– Közönségesek, durvák, lármások...

– Ugyan! Mulyák, maflák, nyárspolgárok...

– Nem birtam tovább...

– Nahát én sem! Ki az már megint? – figyelt fel az újabb csöngetésre, szóváltásra.

– Tessen ide... – hallatszott kint a Teréz hangja.

Egy száraz, oktató hang felelte rá:

– Tudom, csak végezze a dolgát.

– Ami! – kiáltott egyszerre a két asszony a belépő zongoramesternő felé.

Amália kisasszony fából faragott arca egyet vonaglott, de a másik pillanatban megint megmerevedett:

– Mi... mi az?... Ti vagytok?! Ez meglepő!

– Igen, mi... De te?!

– Én? Az más... Önálló vagyok, nem rabszolga... Nekem hivatásom van. De te, Annus? Különös...

A patikusné pattogni kezdett:

– Na, hallod! Nekem is van egyéniségem! Kedélyem!

– És te... te Klári? – fordult most Amália a doktorné felé.

– És? Ó, Istenem...

– Talán neked is irt? – sietett érdeklődni a patikusné.

– Nekem? Természetesen. Nektek is?

– Hát! Hallod? Csak nem gondolod, hogy...

– Fölötte meglepő. Persze ti... egy fölényes férfi... ez imponál nektek!

A patikusné keserűen nevetett:

– Nekem? Férfi? Bohém, fiam, bohém!

– Istenem, költő! – magyarázta a doktorné is. – Nem kalandor. Finom, nemes lélek.

Amália szeme szurósan villant egyet. Megvetően bólogatott:

– Nemes. Három asszonyt hiv ide.

Csak azt mondta ki, amit mindegyikük érzett, mikor megtudta, hogy nem egyedüli választottja a költőnek. Forrt bennük a méltatlankodás Dénes ellen, álmaik megcsufolása ellen. Hiszen azok közül akartak kikapaszkodni, azok fölébe akartak kerekedni, akikkel itt ismét összetalalkoztak, együtt vannak.

Egymás előtt azonban gondosan rejtegették méltatlankodásukat. Miért lássa rajtuk a másik, hogy kétségbe vannak esve? Magukat is, Dénest is mentgették:

– Hármat hívott. Hát aztán? Csak nem gondolod, hogy kalandra számítottunk? Legalább is részemről...

- Persze, hogy nem. Záky sem gondolt kalandra...

Amália érezte, hogy elvetette a sulykot. Épen ő lenne kalandvágó? Ő, minden női gyöngesség megvetője? Igazán maga sem tudja, miért bosszantotta egy pillanatig is, hogy két cságvári asszonyt talál a költőnél.

Kereste a módot, hogy kilábaljon a hinárból, de nem volt rá ideje.

Dénes hangja szólalt meg a szomszéd szoba ajtajában:

– Jó reggelt, hölgyeim.

A három háborogó vulkán furcsa versengést rögtönzött; hogy ki üdvözlje Dénest bizalmas-kodóbb udvariassággal:

– Ó, Istenem, Záky!

– Na, csakhogyt itt van...

– Jó napot, mester, jó napot.

Dénes hellyel kínálta meg őket, maga is leült.

– Bocsássanak meg, ha várakozniok kellett...

– Ugyan, na... Szót sem érdemel.

– Nagyon kedvesek. Szeretném, ha ezt az elnéző kedvüket megőriznék. Sokkal súlyosabb vétkemet is be kell vallanom.

– Ugyan?

– Önök megajándékoztak a bizalmukkal. Megnyitották előttem szívüket, lelküket, elémm tartak sok méltatlanságot, keserüséget. Ezzel a bizalommal én visszaéltem.

A három asszonyfej hirtelen megbillent:

– Tessék?

– Hozzám fordultak segítségért, az érzések emberéhez: a költőhöz. Ez nagyon természetes.

– Persze.

– De épen itt a bökkenő...

Dénes felállt, kiegyenesedett és kissé meghajtott fejjel, halkán, keményen fejezte be:

– Hölgyeim... én nem vagyok költő.

– Jesszusom! – sikoltott egyet a doktornő.

– Ne vicceljen! – hüledezett a patikusné.

Fagyos, nyomasztó csend lett. Dénes szembe nézett az asszonyokkal: kitágult pupillák, halottsápadt arcok meredtek rá, kinyílt ajkuk remegett az előtölülő, vajdó szavaktól.

Megint a patikusnéből robbant ki először:

– Nahát, ez hallatlan!

– Rendkívül különös, – szólalt meg Amália is, mély, rekedt hangon.

A doktorné sirással küzdve, csendesen szipogott.

– Dehát, ki... kicsoda maga? – kérdezte a patikusné.

Dénes meghajolt:

– Záky Dénes vagyok...

– Dénes? Hát az ki?

– A költő öccse.

– Hallja, ez botrány!...

– Mindenesetre, botrány – ismerte be Dénes. – Egy nyárspolgárnak...

– Kérem!

– ...De ön nem nyárspolgár.

– Ilyen inzultus. Durvaság... – siránkozott a doktornő is.

Dénes hozzáfordult:

– Nagyságos asszonyom, ne ítéljen el. Durvaság lett volna akkor megmondanom és durvaság lenne most elhallgatnom. Meg fogja érteni, akinek szíve van.

– Szív! – dörgött közbe Amália. – Asszonycsalás! Férfi!

Dénes rábólintott:

– Férfi, aki bevallja vétkét. A kisasszony férfijellem, szintén így cselekednék.

Most felpattant a patikusné:

– Ezekután mehetünk.

– Ha nem adnak rá módot, hogy jóvátegyem, nagyon sajnálom – mondta Dénes megadással.

– Jóvá tegye? Hiszen még meg se magyarázta!

– Az volt a szándékom. Ha a hölgyek lecsillapulnak...

A patikusné visszaült:

– Hát egy-kettő!

– Ha lecsillapulnak, be fogják látni, hogy legegyszerűbb lett volna folytatnom a játékot. S hogy nem folytatom, bizonyíték arra, hogy volt okom elkezdni.

– Miféle oka?

– György bátyám, a költő, beteg. Hónapok óta.

– Aztán?

– Önök mindhárman sokat foglalkoznak szellemi munkával, mindhárman mély érzésűek. Nem kell magyaráznom, hogy egy költő intenzív szellemi élete, szenzibilitása mennyire megviseli az idegrendszert. Annyira megviselte az idegrendszerét, annyira kimerült, hogy képtelen volt írni. Álmatlanság gyötörte, rohamai voltak. Mindenesetre muló baj, de ha nem kiméli magát, elveszett, örökre vége a költészetének.

Egy sóhajtás hallatszott. A doktorné sóhajtása.

– És ő titkolta a szerencsétlen. Eleinte előttem is. Annyi a tehetségtelen stréber, aki meg akarja ingatni a nagyok tekintélyét. Képzeljék el az örömrivalgást ezek között, ha szárnyra kel a hír, hogy a nagy Záky szelleme meddő! Csapás lett volna az irodalomra, ha ilyesmi kiszivárog. És mikor megtudtam, én örököttem legjobban, hogy titok maradjon.

– Szinte megdöbbenő, – szólalt meg Amália.

– Én örököttem a legjobban, hogy a bátyám talpraálljon. Hozzá sem engedtem nyulni tollhoz, könyvekhez. Óvtam minden emóciótól. Senkit sem fogadhatott... Akkor jött a polgármester ur.

– Na, ez érdekes.

– Őt sem fogadhatta, de el se utasíthattuk. Nem találtam rá okot... Mit tegyek?

– Maga fogadta?

– Én fogadtam.

– Mint Záky György?

– Igen.

A leleplezés fűszere megcsiklandozta: az asszonyok inyét. A boru oszlani kezdett, a fagy fölengedett:

– Még ilyet!

– Milyen regényes!

– Cságvárott ugysem ismerik Györgyöt – magyarázta tovább Dénes. – Kulturátlan fészek. Cságvárnak elég az illúzió.

– Cságvár... na! Ami igaz, igaz!

– Csakhogy elszámítottam magam.. Nem gondoltam, hogy a hölgyek közt ilyen magas intelligenciát, megértést találok. S mikor beszéltem önökkel, higgyék el, nagyon szégyellem, nagyon bántott. De nem adhattam fel a szerepemet.

– Persze, – bólintottak.

– Ez logikus, – ismerte el Amália is.

– A magasabb környezet iránti vágyuk, a méltatlan helyzetük annyira hatott reám, hogy segítségükre akartam lenni. Györgyhöz akartam vezetni önöket. György már jobban van.

– Ezért hívott?

– Ezért. Én, a kontár, csak a kontárokhoz mentem, akiknek közömbös a bátyám költészete. Velük szemben nincs vétkem. Az ő felbuzdulásuk alkalmi felbuzdulás, értéktelen. De ott fedeztem fel, hogy önök nem tartoznak közéjük, önöknek fontos, életbevágó kérdés, hogy az igazi Záky Györggyel találkozzanak. Ezért hívtam önöket ide.

– Hát maga mégis derék ember – vidult fel a patikusné. – Magában van egy kis bohémvér. Nem igaz, Klári?

– Ó, igen, figyelmes.

Amália sem fukarkodott az elismeréssel:

– Ez dicséretreméltó.

Dénes szolgálatkész mozdulatot tett:

– Nos, hölgyeim, György várja önöket.

– Tudja?

– Mindent tud. Amint jobban lett, bevallottam neki. És most bejelentem, hogy itt vannak.

Mikor eltűnt a György ajtaja mögött, az asszonyok közt kellemes zsibongás támadt. Hiszen így a dolog még sokkal érdekesebb! A műveletlen, hiszékeny cságváriakat ez a leleményes ember felültette, álköltőt kaptak, legyenek boldogok vele. Az eset nem hizelgő a cságváriakra, de megérdemlik!

Ők hárman azonban kivételek. Méltóak arra, hogy be legyenek avatva a titokba és kárpótlást kapjanak. Ők, egyedül ők ismerik meg személyesen a nagy költőt, intim barátságba kerülnek vele. Ámbár azt egyikük sem tudta megérteni, hogy a másik kettő mivel érdemelte meg ezt a szerencsét? Alkalmasint a Dénes jóhiszemű tévedése... Ha ideje és alkalma lett volna, hogy jobban megismerje... na, de így sincs baj, ezt még el lehet viselni. Előbb-utóbb ugyanis kimutatják a foguk fehéret.

Az azonban nagy kár, igen nagy kár, hogy ezeket a pompás fejleményeket nem dörgölhetik nyíltan a cságváriak orra alá. Csak volna valami mód, de nem lehet. Semmikép sem lehet. Magukat árulnák el vele.

– Nahát! – lelkendezett a patikusné. – Te, Klári, nem vagyok nagyon boglyos? A ruhám nincs összegyűrve?

– Nem, nincs. Hanem én, azt hiszem, egészen sápadt vagyok. Oly izgatott voltam!

– Bizony, fiam, zöld vagy egy kicsit.

– Hiuság! – dörmögött Amália és a tükör elé állt. – Remélem rám nem foghatják, hogy az ostoba divatnak hódolok. Elég egyéni a külsőm.

– Nyugodt lehetsz, – biztosította a patikusné.

A belépő Györgyöt várakozásteljes, mosolygó csönd fogadta. Dénes szinte ünnepélyesen mutatta be a költőt s ez a gesztus mindnyájukat valami áhitatfélével töltötte el. Ceremóniásan üdvözölték egymást, a társalgás is feszesen indult, bár ez a kimért tónus egyre nyugösebbé vált, hiszen az őket összefűző titok nem maradhat szó nélkül. Eget kér, meghittebb hangot követel.

György negédesen félrehajtott fejjel, halkán és szűkszavuan beszélgetett s csakhamar célozgatni kezdett némi sajnálatos félreértésre, amit különben Dénes bizonyosan megmagyarázott.

Az asszonyok fellélegzettek és mohón csaptak le a bátortalan szavakra:

– Ugyan, el van intézve! – nevetett a patikusné.

És sietett hozzátenni, hogy ő nem bugris, ő nem nézi nyárspolgári szemmel az ilyen dolgokat. A doktorné könnyű sóhajtással jegyezte meg, hogy az eset szinte regényes volt, Amália kijelentette, hogy utóvégre neki a cél a fontos.

Mikor aztán Cságvárra terelődött a szó, már felszabadult kedvvel kezdték szapulni. Na... micsoda fészek! Sötét középkor! Kulturátlan... durva, lármás,... rémes unalmas... ott mindenki alszik... örülhet, aki nem látta...

György özönével, tetézve hallotta újra mindazt, amit Gergőné panaszolt el neki Cságvárról. Nemcsak Cságvárról, a barátnőiről is. És most a barátnőktől hallja ugyanazt.

Kényelmetlen érzés mozdult meg benne. Gyanítani kezdte, hogy ezek az asszonyok csökönyösen másokban keresik, másokban akarják megtalálni, ami bennük is hiányzik. Lelkük ürességét a saját erejükből nem tudják kitölteni, készen akarnak kapni mindent, kényelmesen, hogy az ujjukat se kelljen megmozdítaniok. Azért oly követelők, azért oly elkeseredettek, hogy az élet nem nyújtja nekik tálcán az örömet, a szépségeket...

Csacska szájuk már a költészetről áradozott. A patikusné a művészi élet szabad levegőjét, a művészek szabad érzését dicsérte, a doktorné a költészet vonzó finomságairól érzelgett, Amália a költők modern világnézetéről nyilatkozott nagy elismeréssel.

Dénes itt elérkezettnek látta az alkalmat, hogy lemérje György előtt az áradozások értékét. Szűkebb mederbe szorította a beszélgetést:

– Látod, poétám, ilyen publikumnak érdemes írni. Irigyellek. Fogadni mernék, hogy a hölgyek minden versedet ismerik!

– Igen? Ismerik a köteteimet? – mosolygott György reménykedve.

Az asszonyok kissé zavarba jöttek.

– A köteteit? Sajnos, nálunk oly nehéz hozzájutni. Alig árulnak könyveket... – kerülgette a kérdést a doktorné.

– Persze, hogy nem! – kapott a szón a patikusné. – Cságvár... és könyv. Hova gondol?

A doktorné merészen megragadta a mentőszálat:

– De a legujabbak, amiket hallottunk, ó, azok gyönyörű költemények.

– Az már igaz! – siettek segítségére a többiek.

György megrezzent, mintha hideg zuhany érte volna:

– Amit hallottak?

– Hát amiket az öccse hozott. Amit felolvasott.

– De, kérem – feszengett György.

A dicséretet lavinája azonban megindult. Milyen mély versek, milyen szubtilis érzések vannak azokban ritmusba öntve! És az a cizellált stílus... Oly megkapóak!

– Különösen az Éjféli rapszódia! – sóhajtott a doktorné és idézni kezdte:

– Jó volna, menni, csak menni az éjbe.

A patikusné féltékenyen nézett rá:

– Te is megtanultad?

– Ó, igen.

– Mert én is...

György felállt, érezte a közelgő veszedelmet: hogy nem bírja az idegeit féken tartani.

– De, kérem... ez nem... ez nem sokat ér... Itt tévedés van.

– Hagyja csak, sose szerénykedjék, – intette le a patikusné. – Remekmű és pont.

– Remekmű! Csodás! Ez a legszebb alkotása! – buzgólkodtak az asszonyok.

György úgy topogott az íróasztal mellett, mintha valami hurok fonódnék köré, egyre szorosabban. Sima, selyemkötélből font hurok.

– Hát nem... Ez bánt, megaláz... – vetette közbe, hogy valahogy kibontakozzék.

Az asszonyok azonban nem tágitottak:

– Gyönyörű! Ragyogó!

Nem birta tovább, ingerülten Déneshez fordult:

– Mondtam neked, hogy ne vidd ezt a semmit, ezt a szemetet... Nem viselem el.

Dénes a látszat kedvéért csititgatta:

– De kérlek, György!

– Nem, nem birom! Ilyen szeméttel állni az emberek elé. Mondtam neked, hogy szégyen... És tetszik nekik, dicsőítik... hiszen ez égbekiáltó!

A dicsérő kórus meglepetten elhallgatott.

– Mi baja? – suttogták.

– Mindennek van határa, – pattogott tovább György. – Te lebecsülted Margitot... pedig Margit nem hinné el... Ez itt képmutatás...

– Na, ne izgasd magad...

– De nem értenek, nem értenek meg! Senki! Komédia, mondtam, hogy komédia... Képzeldők, az én tehetségemen akarnak élősködni! Mondtam!

– György, a hölgyek előtt!

Az első megrökönyödés után a hölgyek is duruzsolni kezdtek:

– Furcsa, – mondotta a patikusné. – Mégis van bizonyos konvencionális modor.

– Nőikkel szemben – toldotta meg Amália.

A doktorné a halántékát tapogatta:

– Ó, Istenem, a migrénem...

Mindez olaj volt a tüzre. Györgyről lemállott a vasalt külső, elpuhult, zilált lény nem tudott féket vetni ingerültségére:

– Szemetet kevernek a verseim közé! Meggyalázzák a költészetemet! És beugranak, bemagolják..

A Dénes hangja erélyesen felcsattant:

– György!

A poéta észbekapott, meghunyászkodott. Kinlódva simította végig a homlokát.

– Igaz, – mondta elfulva – nevetlen vagyok. De nem birom, nem birom, nem birom... Bocsánat, hölgyeim...

Sietős félszeg meghajlással ajánlotta magát. Felrántotta a szobája ajtaját, eltűnt mögötte.

A három asszony néma álmélkodással gubbasztott a helyén. Hosszu, dermedt csend után megszólalt a patikusné:

– Hát ez beteg. Alaposan.

– Végtelenül restellem – mondta Dénes bűnbánóan. – Azt hittem, jobban van.

– Ördög érti ezt a művészipolit – háborgott a patikusné. – Klári beszélt valamit... akkor kezdte.

A doktorné sértődötten szorította kezét a mellére:

– Én? De kérlek...

– Eh, hagyjuk – legyintett a patikusné türelmetlenül és hirtelen felállt. – Most már igazán mehetünk. Vége a vizitnek.

Dénes vigasztalhatatlan volt s bár biztosították, hogy ő nem tehet semmiről, rá nem haragszanak, sehogy sem tudott megnyugodni. Fanyar, keserves bucsuzkodás közben kísérte őket az előszoba ajtójáig. Mentegette a beteg költőt és a diszkréciójukat kérte.

– Hallja! Nem dicsekszünk vele, – felelte a patikusné.

Nem, nem dicsekszenek el vele, az az egy bizonyos. Végnélküli kietlenséget, elviselhetetlen csömört éreztek az elmúlt nyár kótyagos reménységei után s odakint hüvösen mosolygó, józan ősz várta őket. Lehorgasztott fővel, kiábrándultan és idegenül tipegtek a szeptemberi nap-sütésben.

Mint minden emberben, akit megcsufol a sors, bennük is a nyugalmasabb napok emléke kezdett sajogni. Az otthoni szűk, terhes, de biztos lábon álló élet emléke, amelynek előre ismerték minden percét: nem hozott ugyan ujjongó örömöket, de kínos meglepetéseket sem. Csöndes sodrában álmokat is lehetett szőni, soha meg nem valósuló s épen ezért soha csalódást sem okozó álmokat.

Kicsit szégyenkezve eszméltek rá mind a hárman, hogy honvágyat éreznek Cságvár után...

Mikor Dénes visszatért a dolgozószobába, Györgyöt ott találta a karosszékekben kuporogva, kezébe hajtott fejjel, meggyötörten... Azt hitte, a szemrehányások özöne fog rázudulni, a poéta azonban hallgatott.

Hallgatott, elgondolkozott, kereste az események rejtett rugóit. Az már világos volt előtte, hogy a Dénes akarata szerint történt minden. És nem kétséges, hogy a megtérése sem volt őszinte. Visszagondolt az öccse aggodalmas prédikációira, mindarra, amit a Gergőné-féle barátságok ellen felhozott s nem juthatott más eredményre, minthogy Dénes az élő valóságot akarta rászabadítani erre a szobára, hogy belőle a gondolatok üvegházi tenyészetét kifüstölje.

De a valóságot jelentik-e azok, akik betörtek hozzá? Dénes célzatosan, a saját szájaize szerint válogathatta össze ezt a három asszonypéldányt, hogy fegyverül szögezze a poéta mellének. S bár el kell ismernie, hogy sok közös vonásuk van Gergőnével, mégis csak torzképei Margitnak. Margit mégis több, mégis más...

Hirtelen eszébe jutott, hogy Gergőné is ide fog jönni. És hogy őt is Dénes hozta vissza. De hiszen akkor ezt az újabb találkozást is argumentumnak szánta maga mellett! Ez az asszony mindent látott, mindent tud, ha idejön, csak hozzá jöhet. Mit akar hát vele? Fölvillant benne, hogy nyíltan kérdőrevonja az öccsét, de Dénes már nem volt a szobában.

Bolond izgalom, kíváncsiság fogta el s az órára pillantott. Rögtön tizenkettő, nem kell soká várnia.

Gergőné alig késett pár percet.

Amint a szobába lépett, György elébe sietett:

– Margit!

Az asszony azonban fagyosan mérte végig:

– Jónapot! Hol van György?

– Hiszen itt vagyok...

Gergőné szájaszéle szánakozó mosolyra biggyedt:

– Maga? Ó, maga kis senki...

Ebben a pillanatban Dénes is belépett s Gergőné feléje sietett:

– György! Kedves barátom! Látja, eljöttem...

Dénes nem viszonzta a bizalmas közeledést. Komolyan kérdezte:

– Az Éjféli rapszódia költőjéhez?

– Igen, az Éjféli rapszódia költőjéhez. Az én költőmhöz!

– A költőhöz ragaszkodik, nem az emberhez... Ugy-e?

– Különös maga. Hát persze!

– Látja, kedves asszonyom, – mondta Dénes – nekem egy izetlen komédia árán kellett rávennem arra, hogy az igazi költőjével találkozzék...

Az ajtajához sietett, átszólt:

– Kérem, Kovács ur...

A csontos, szikár bölcsész bebotlott, kissé borzasan, kissé lomposan.

– Kovács Pál ur, – mutatta be Dénes Gergőnének – az Éjféli rapszódia költője.

Az asszonynak elállt a lélegzete. Alig tudta kinyögni:

– Nem értem... mi ez?

Dénes most Györgyre mutatott:

– Záky György.

És meghajtotta a fejét:

– Én pedig Záky Dénes vagyok.

Gergőné mindkét tenyerével lángbaborult arcához kapott. Kinosan lihegett, aztán zokogásban tört ki.

– Mit tettek velem, mit tettek? Ó, ez gyalázat...!

Dénes most már meleg, jóindulatu hangon szólt hozzá:

– Sajnálom, hogy így kellett történnie. De fogadja meg a tanácsomat: ne bizza magát ezentul idegen férfiakra. Hiszen a férje derék, jó ember.

– Igen, el... el innen, – zokogta Gergőné. – Haza innen... Haza!

Megfordult, szinte rohant az ajtó felé. Feltépte, úgy menekült ki, hogy be se tette maga után.

A három férfi egyedül maradt. György megint ott kuporgott a karosszékből, Dénes némán bólogatott felé. Szegény Kovács Pál ijedten pislogott rájuk, ő nem értett semmit az egészből.

A poéta most már azt is tudta, mért kellett visszajönni Gergőnének. Hát ezekre, ezekre tékozolta a lelkét, hogy a hizelgésükön keresztül önmagát becézhesse...

Ki tudja, meddig tartott volna, ez a nyomasztó, komor hangulat, ha odakint nem csendül fel egy vidám férfihang. Hallatára Dénes kisietett és Boórékkal tért vissza. A főszolgabíróval és leányával.

– Nézd, Györgyöm, – mondta bátyjának rejtett bocsánatkéréssel – fejezzük be egy kis örömmel ezt a délelőttöt. Ez Boór Kató... a menyasszonyom.

– Menyasszonyod? – kapta föl György a fejét.

– És a leendő apósom, régi barátom, Boór főszolgabíró. Tudod, Vernyéről.

– Á, te vagy az a híres poéta? – rázogatta Boór a György kezét. – No, derék, hogy atyafiságba kerülünk.

A költő selymes fészke valami nyers, izes vidámsággal telt meg egyszerre, a friss vérkeringés, termékeny életkedv nyugodt örömeivel. György elnézte öccse mellett ezt a sudár, rugalmas lányalakot, a nyíltságot, biztonságát és megérezte, hogy ezt a két embert itt halott dolgok, élettelen cicomák fogják körül. Színek tobzódnak, fény csillog, az itthagyt illatok émelyítően keverednek össze az ő parfümjével, de hivalkodásuk mögött nincs semmi.

Végigsimitott a homlokán.

– Kissé fáj a fejem... kellemetlen ez a nehéz illat, – mondta.

Csöngetett és intett a besurranó Teréznek:

– Nyissa itt ki az ablakokat!

Az enyhe levegő győzelmesen áradt be s meghitten, pajtáskodva simogatta körül, libbentette meg a Boór Kató könnyű, szőke fűtjeit.